

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

35 *let*
časopisu
VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ PÁTÝ ROČNÍK

5

Úloha KSČ pri vytyčovaní programu budovania novej armády

Nástup Hitlera k moci v Nemecku, bezprostredná hrozba fašizmu a nacistickej agresie voči Československu, vnútorné pokusy českej a slovenskej reakcie o zmenu politického vývoja a politického systému buržoáznodemokratického Československa a jej úsilie o zahraničnopolitické zbliženie sa s fašistickým Nemeckom a jeho avanturistickými plánmi, predstavovali kvalitatívne nové podmienky a pomery, v ktorých musela KSČ formovať a realizovať svoju stratégiu a taktiku v duchu základných záujmov robotníckej triedy a pracujúcich.

V stratégii a taktike komunistických strán a osobitne v stratégii a taktike KSČ sa premietli myšlienky V. I. Lenina o jednote boja za demokraciu, národnú slobodu a socializmus. Strana sa celou svojou autoritou a politickou váhou postavila a zasadzovala za obranu demokracie a republiky, za obranu mieru, proti fašizmu a vojne. Táto politická línia plne rešpektovala objektívne podmienky v Československu a vo svete, stanovisko a úlohy medzinárodného komunistického a robotníckeho hnutia, vychádzala zo základných záujmov ľudových mas, robotníckej triedy, českého a slovenského národa, nestrácala zo zreteľa konečný cieľ revolučného robotníckeho hnutia. Nebol to ústup z triednych

pozícií, ale cesta, prístup k socialistickej revolúcii v konkrétne historických podmienkach. Bez porážky fašizmu a reakcie v Československu, bez odvrátenia akútneho nebezpečenstva fašistickej agresie voči republike, nemohla československá robotnícka trieda splniť svoje historické poslanie. Preto bolo zničenie, porážka fašizmu a reakcie jej rozhodujúcou a bytostne dôležitou úlohou.

Nacistickou okupáciou českých krajín a vytvorením klérofašistického slovenského štátu v marci 1939 sa znova podstatne zmenili objektívne podmienky a pomery. Prestala jestvovať ČSR ako suverénny štát Čechov a Slovákov, demokracia utrpela ťažkú porážku a fašizmus relatívne a dočasne zvíťazil. Oba naše národy sa začali vyvíjať oddelene a v rôznych podmienkach. Buržoázia, ktorá dvadsať rokov viedla český a slovenský národ, vydávala buržoáznu demokraciu v Československu za vrchol možností demokratického systému, za ideál a vrchol snaženia sa buržoáznodemokratického štátu, nedokázala zabezpečiť ani tie najzákladnejšie záujmy našich národov — slobodu a samostatnosť.

KSČ aj napriek tomu, že sa proti nej, jej ilegálnym organizáciám a vedeniam sústredila najostrejšia perzekúcia fašistických režimov v tzv. protektoráte a na Slo-

vensku, pokračovala v spravodlivom boji za slobodu a nezávislosť našich národov a štátu v hlbokej konšpirácii. Riadení zahraničným vedením KSČ v Moskve a ilegálnymi vedeniami v českých krajinách a na Slovensku sa komunisti usilovali zjednotiť protifašistické, demokratické a ostatné protireakčné pokrokové sily do spoločného frontu na záchranu národnej existencie Čechov a Slovákov, za obnovenie zvrchovaného, nezávislého a samostatného československého štátu.

V súvislosti s vývojom vojny, pod vplyvom víťazstiev Sovietskej armády na rozhodujúcom fronte svetovej vojny v roku 1943 a po prechode strategickej iniciatívy vo vedení vojny do rúk ZSSR, sa vytvorili aj pre československý národnooslobodzovací zápas kvalitatívne nové podmienky. Popri otázkach týkajúcich sa konkrétnej činnosti strany pri rozvíjaní vyšších a napokon aj najvyšších foriem národnooslobodzovacieho zápasu sa koncom roka 1943 stále viac do popredia záujmu a politiky strany dostávali otázky povojnového usporiadania v znovuoobnovenom Československu. Obe tieto roviny tvorili dialektickú jednotu programu KSČ.

Koncom roka 1943 došlo k závažným rozhovorom predstaviteľov zahraničného vedenia KSČ v Moskve s prezidentom E. Benešom o problémoch oboch spomínaných rovín. Návrh programových otázok pre rokovanie predložili predstavitelia KSČ prezidentovi E. Benešovi, v ktorých zhrnuli všetky dovtedajšie skúsenosti strany z obdobia národnooslobodzovacieho zápasu našich národov, projektovali budúce vzťahy a pomery v oslobodenom Československu.

V rozhovore komunistov s prezidentom E. Benešom ako aj v samotnej koncepcii predloženej zahraničným vedením strany v Moskve, vychádzalo vedenie strany nekompromisne z predchádzajúcej politickej línie a cieľov ako aj z potreby vytvoriť v čo najkratšom čase skutočne široký protifašistický front českého a slovenského národa, zjednotiť všetky protifašistické sily na spoločnom programe ďalšieho rozvíjania národnooslobodzovacieho boja a usporiadania pomerov a vzťahov v oslobodenom Československu.

V oblasti ďalšieho rozvíjania národnooslobodzovacieho zápasu českého a slovenského ľudu proti fašizmu a za národné oslobodenie požadovali československí komunisti od vlády a osobitne od prezidenta sústrediť pozornosť, úsilie a prostriedky na vytvorenie partizánskeho hnutia, revolučných národných výborov ako orgánov zjednoteného protifašistického frontu, na prípravu celonárodného ozbro-

jeného povstania proti okupantom a domácim fašistickým silám.

Komplex požiadaviek pre povojnové obdobie, ktoré strana pri rozhovoroch s prezidentom E. Benešom predložila, predstavoval v skutočnosti ucelený program budovania povojnového slobodného Československa ako ľudovodemokratického štátu.

Pri určovaní zásad povojnového usporiadania Československa a ich prebojovanie v rozhovoroch s prezidentom a v marci 1945 aj s predstaviteľmi ostatných politických strán zúčastňujúcich sa na vypracovaní vládneho programu, vychádzala KSČ z niekoľkých predpokladov, ktoré mali zabezpečiť dôsledne demokratický, pokrokový a sociálny, politický a národnostne spravodlivejší vývoj oslobodeného Československa. Predovšetkým išlo o predpoklad, že nový politický systém ľudovodemokratického štátu sa vytvorí na báze národného frontu, ktorý sa vytvoril a ďalej sa dotvára a bude dotvárať v procese národnooslobodzovacieho boja. Tiež sa predpokladalo, že ČSR v duchu československo-sovietskej zmluvy z roku 1943 a v duchu bojového spojenectva a priateľstva, ktoré sa vytvorilo v spoločnom boji českých, slovenských a sovietskych vojakov a partizánov, medzi národmi Sovietskeho zväzu a našimi národmi, bude sa zahraničnopoliticky opierať o spoluprácu so Sovietskym zväzom, orientovať na úzke spojenectvo a priateľstvo aj v povojnovom období. Nesmierne dôležitým bol predpoklad, že formu aj obsah budúceho štátneho zriadenia si určuje sám ľud, lebo iba on jediný je oprávnený určovať ďalší osud svoj aj osud štátu.

Za týchto a ďalších predpokladov zahraničné vedenie KSČ v Moskve koncipovalo a predložilo konkrétne návrhy na usporiadanie pomerov a vzťahov v oslobodenej republike. Prezident E. Beneš návrhy komunistov v podstate prijal. Stali sa tak základom pre ďalšie rokovanie o vládnom programe a v konečnej podobe sú sformulované v Programe novej vlády Národného frontu Čechov a Slovákov prijatom v Košiciach 5. apríla 1945.

V duchu tohto programu, za nové demokratické Československo, vystúpili slovenský a český ľud v Slovenskom národnom povstaní a v Májovom povstaní českého ľudu. SNP sa začala národná a demokratická revolúcia v Československu, povstaním českého ľudu a oslobodzovaním Československa Sovietskou armádou sa zavŕšila jej vojnová etapa. Pod vedením KSČ — rozhodujúcej politickej sily, mozgu aj srdca vrcholiaceho národnooslobodzo-

vacieho boja našich národov, postavila sa česká aj slovenská robotnícka trieda do čela národných záujmov a doviedla sprá-

vodlivý boj za znovudobytie národnej slobody a štátnej samostatnosti do víťazného konca.

Už VII. zjazd KSČ ukázal, že československí komunisti nechápu demokratizáciu armády ako samostatnú otázku, že v obrane republiky nevidia len záležitosť vojenskú, ale predovšetkým politickú a že celý proces demokratizácie armády spájajú a podriaďujú boju za novú demokraciu vo všetkých smeroch spoločenského života. Linia VII. zjazdu KSČ sa stala základnou smernicou pre politiku strany aj vtedy, keď pripravovala celonárodné ozbrojené povstanie proti fašizmu, za národnú slobodu a obnovenie suverénneho štátu našich národov.

Národnooslobodzovací boj a jeho potreby sa stali pre KSČ prvoradou otázkou, jej bolo treba podriaďiť všetko ostatné. A tak aj otázka výstavby novej armády bola podriadená úlohám záverečnej etapy národnooslobodzovacieho boja a začínajúcej sa národnej a demokratickej revolúcie. Zároveň aj z jej charakteru vyplývali základné politické hodnoty budúcej československej armády.

Komunistická strana kladúc základy budúcnosti našich národov už v národnooslobodzovacom boji mala na zreteli predovšetkým to, aby pracujúci ľud a naše národy prostredníctvom širokého národného frontu protifašistických a demokratických síl, aktívnym príspevom k vlastnému oslobodeniu spod fašistického jarma si vytvorili predpoklady rozhodujúcou mierou uplatniť svoju vôľu a svoje predstavy o novej demokracii v oslobodenej vlasti. V takom riešení videla strana aj záruku toho, že pracujúci českých krajín a Slovenska budú mať po skončení vojny dostatok odvahy, síl a prostriedkov, ale aj skúseností a revolučného elánu uplatniť v zásadných otázkach svoju vôľu a presadiť svoje záujmy.

V takýchto a podobných pomeroch a vzťahoch sa mohla a mala zrodiť aj československá armáda. Koncepcia KSČ na výstavbu demokratickej antifašistickej armády, ktorá by bola schopná nielen ubrániť výdobytky národnej a demokratickej revolúcie, ale v súlade s vôľou pracujúcich naplňovať aj úlohy, ktoré vyplynuli z ďalšieho rozvíjania revolúcie, bola súčasťou celkovej koncepcie strany vybudovať novú, demokratickú a všestranne spravodlivú Československo.

KSČ reprezentovaná zahraničným vedením v Moskve sa obracala na prezidenta E. Beneša a československú vládu v Lon-

dýne s požiadavkami nielen politického, ale aj vojenskopolitického a vojenského charakteru. V liste Klementa Gottwalda zaslanom československým komunistickým pracovníkom v Anglicku z 21. decembra 1943 tvoria požiadavky strany dokonca ucelený vojenskopolitický program. Je v ňom vyslovená požiadavka, aby v novom Československu bol vytvorený celkom nový, skutočne demokratický štátny aparát, ktorého súčasťou bude aj budovanie demokratickej armády, vedené dôstojníkmi, ktorí sa osvedčili v národnooslobodzovacom zápase a ktorí jasne deklarovali svoje demokratické presvedčenie a konanie.

Popri projekte československej buržoázie a vojenských orgánov v Londýne na výstavbu a využitie vojenských jednotiek v národnooslobodzovacom boji a armády v oslobodenom Československu, ktorý bol v podstate projektom obnovenia ozbrojených síl predmníchovského typu, keď československá buržoázia nemienila ani v najmenšom akceptovať nič z toho, čo by sa akýmkoľvek spôsobom mohlo dotknúť triednopolitickej podstaty štátu a armády, rodila sa v ostrom triednom zápase aj koncepcia pokroková, opretá o záujmy a vôľu našich národov a pracujúcich mäs.

V polovici roka 1944 vypracovalo zahraničné vedenie KSČ v Moskve významný dokument pod názvom „Budovanie armády na oslobodenom území“, ktorý svojím obsahom reprezentuje súhrnné stanovisko strany k čiastkovým úlohám súčasnej aj budúcej etapy revolúcie.

Realizácia požiadaviek, ktoré obsahoval dokument, mohla znamenať radikálny zásah do plánov a cieľov československej politickej a vojenskej buržoáznej reprezentácie. Možno aj preto v dokumente bola zdôraznená potreba prehodnotiť zásady výstavby a organizácie, ktoré platili pre predmníchovskú armádu a ktoré prekonal sám život. Nové názory na charakter a úlohy armády, nové zásady jej výstavby a organizácie tvorili v koncepcii strany ucelený program budovania československej armády po oslobodení.

Po nepatrných zmenách boli o niekoľko mesiacov neskôr sformulované tieto otázky do tretej kapitoly Programu novej vlády Národného frontu Čechov a Slovákov, prijatého 5. apríla 1945 v Košiciach.

Tak sa stal súhrn reálnych náhľadov, zásad a princípov, ku ktorým sa KSČ

v priebehu dlhých rokov dopracovala, oficiálnou líniou novej štátnej politiky aj v oblasti vojenskej.

Vládny program predovšetkým zdôraznil, že „veľké poslanie v terajšom zápase za slobodu aj pri budúcom zabezpečení republiky je schopná plniť len dôsledne antifašistická, národnooslobodzovacia armáda, armáda skutočne demokratická, uskutočňujúca vôľu ľudu, spojená s ľudom, tešiaca sa dôvere ľudu, a preto zahrňovaná všetkou jeho láskou a starostlivosťou“. (Za slobodu českého a slovenského národa, s. 370.) Preto aj uložil vláde republiky aby urobila všetko pre to, aby „... pri budovaní novej československej brannej moci bol položený, utvrdený a ďalej prehĺbovaný ľudový, demokratický charakter armády.“ (Tamtiež.)

Výstavbu novej armády nebolo možné uskutočniť bez riešenia a vyriešenia základného prístupu a základných otázok jej charakteru, vzťahu armády a ľudu, pretože tento vzťah ľudových mäs a štátu bol prioritný aj v národnej a demokratickej revolúcii vôbec. V popredí stála teda otázka plnoprávnej, aktívnej a každodennej účasti príslušníkov armády a ľudu na politickom živote spoločnosti. Vládny program preto zabezpečoval ďalší rozvoj politických a demokratických práv a slobod nielen pre širokú verejnosť, ale tiež pre príslušníkov ozbrojených síl.

S požiadavkou plnokrvného života príslušníkov armády a ich aktívneho podielu na živote spoločnosti bytostne súvisí aj uplatnenie princípu vysokej a ctiachovom orientovanej političnosti armády. „Aby naša armáda bola vychovaná v duchu štátnom, demokratickom a antifašistickom, chce vláda raz pre vždy skončovať s tzv. »nepolitičnosťou« armády s vedomím, že pod touto »nepolitičnosťou« sa skrýva podceňovanie morálneho faktora v boji a že pod jej rúškom bujnia reakčné, antidemokratické a kapitulantské tendencie“ — zdôrazňuje vládný dokument a dodáva: „Naopak je treba, aby každý čs. vojak bol uvedomelým bojovníkom za slobodu národa a uvedomelým obrancom jeho slobody v budúcnosti.“ (Tamtiež, s. 371.)

Z uvedeného vyplýva, že komunistom a pokrokovým silám v národnej a demokratickej revolúcii išlo predovšetkým o to, aby sa ideovo-politické základy revolúcie stali majetkom všetkého ľudu, oboch našich národov, aby si ich osvojili a stotožnili sa s nimi príslušníci armády. Preto vládný program uložil vláde prijať naliehavé opatrenia pre zabezpečenie a rozvinutie politickovýchovnej práce, antifašistickej a demokratickej výchovy a osvetu v armáde. Dôsledná politická výchova v ar-

máde mala byť zárukou toho, že armáda nebude nikdy zneužitá nepriateľmi revolúcie proti jej cieľom, proti ľudu, proti našim národným záujmom. Politická výchova v armáde mala vytvoriť podmienky pre postupné akceptovanie politiky KSČ príslušníkmi armády a v konečnom vyvrhlení dosiahnuť, aby sa armáda postavila za záujmy ľudu a ľudovej demokracie v čase, kedy buržoázia by siahla ku konfrontácii s kontrarevolučnými pozícií. Politická výchova v armáde sa takto mohla stať významným prostriedkom upevňovania vedúcej úlohy strany v armáde a zápas o presadenie političnosti armády prostriedkom presadenia vedúcej úlohy robotníckej triedy vo výstavbe ozbrojených síl ľudovodemokratického Československa.

Aby sa však mohli tieto zásady a princípy realizovať aj v praxi výstavby a organizácie armády, vládný program uložil vybudovať inštitúciu osvetových dôstojníkov, ktorá bola riadená Hlavnou správou výchovy a osvetu pri Ministerstve národnej obrany. Dokument podtrhuje fakt, že osvetoví dôstojníci sa musia stať zástupcami veliteľov jednotlivých stupňov pre odbor výchovy a osvetu, čo nesporne prispeje k zvýšeniu ich autority a postavenia v procese výchovy a výcviku vojsk. Treba zdôrazniť, že už počas národnooslobodzovacieho zápasu našich národov mala komunistická strana z tejto činnosti veľké skúsenosti a v radoch osvetových pracovníkov rozhodujúce postavenie.

S triednou podstatou a politickým charakterom armády veľmi úzko a konkrétne súvisí charakter, zloženie a politický profil veliteľského zboru armády. Nie náhodou vládný program venoval otázke výstavby veliteľského zboru a jeho výchovy nemalú pozornosť. Žiadal, aby veliteľský zbor zabezpečoval antifašistický a demokratický charakter armády, jeho spojenie s ľudom. Zdôraznil, že „... nová čs. armáda sa zrodila v boji proti hitlerizmu a jej základom sú a budú aktívne, so zbraňou v ruke bojujúce zložky branných síl našich národov doma aj za hranicami (1. čs. zbor v ZSSR, čs. obrnená brigáda vo Francúzsku, slovenskí a českí partizáni, povstalecké vojsko na Slovensku). Okolo tohto základu, najmä okolo 1. čs. armádneho zboru v ZSSR, bude tvorená nová čs. branná moc“. (Tamtiež, s. 370—371.) V tomto duchu a podľa týchto zásad sa musel budovať aj veliteľský zbor armády, u ktorého sa predpokladala celkom prirodzené podstatná zmena triednopolitického profilu ako kľúčová otázka výstavby armády vôbec. „Vláda zdôrazňuje,“ hovorí sa vo vládnom programe, „že veliteľské miesta v novej čs. armáde môžu zastávať iba dô-

stojníci, úprimne demokratického, skutočne antifašistického zmýšľania... Súčasne však treba, aby boli čo najrýchlejšie uskutočňované opatrenia pre najrýchlejšiu očistu armády od všetkých zradcovských a kolaborantských, antidemokratických a protifudových živlov a bude sa dbať na to, aby takto živly nemohli preniknúť na veliteľské miesta". (Tamtiež, s. 372.)

Nové národnostné pomery a vzťahy v oslobodenej republike v duchu zásad národnej a demokratickej revolúcie sa museli nevyhnutne premietnuť aj do armády a jej veliteľského zboru, do politickej výchovy jej príslušníkov. Bolo treba zabezpečiť rešpektovanie rovného a rovnoprávného postavenia oboch našich národov a národností na demokratickom základe, rešpektovanie oboch jazykov — češtiny aj slovenčiny. Uzakónenie základných vzťahov českých a slovenských dôstojníkov, poddôstojníkov a mužstva vo vzájomnom pomere zodpovedalo stupňu prebiehajúcej revolúcie a bolo v súlade so základným riešením národnostnej otázky v danej etape vývoja spoločnosti a revolúcie.

Netreba mimoriadne zdôrazňovať význam spojenectva nového Československa so Sovietskym zväzom. Zmluva o priateľstve, vzájomnej pomoci a povojnovej spolupráci medzi ČSR a ZSSR z roku 1943, bojové spojenectvo spečatené spoločne preliatou krvou sovietskych, českých a slovenských vojakov a partizánov v spoločnom boji proti fašizmu za slobodu našich národov, sú dosť výrazným svedectvom o hodnotách, ktoré sa vytvorili v najťažšom čase a ktoré treba chrániť vždy a všade, aj dnes, ako oko v hlave. Avšak pre budovanie a charakter armády bolo treba tieto hodnoty zdôrazniť, zafixovať vo vedomí ľudí aj vo vládnych, oficiálnych dokumentoch. Vládny program zakotvil zahraničnopolitickú orientáciu ako aj orientáciu československej armády takto: "Vláda oceňuje výnimočné zásluhy Červenej armády o naše oslobodenie a jej rozhodujúcu úlohu v zabezpečení našej budúcnosti a vzdávajúc hold nedosažiteľnému vojenskému umeniu, bezpríkladnej sebaobetavosti a bezhraničnému hrdinstvu jej príslušníkov — chce ešte viac upevňovať bojovú spoluprácu čs. armády s Červenou armádou a vidí v nej vzor pre budovanie novej, skutočne demokratickej, antifašistickej armády". (Tamtiež, s. 370.)

Aby bola zabezpečená čo najužšia spolupráca a spojenectvo oboch armád, aby bola čo najefektívnejšie využitá pomoc a skúsenosti Sovietskej armády, určil vládny program zásadu, aby organizácia, výzbroj a výcvik novej československej armá-

dy sa uskutočňovali podľa vzoru Sovietskej armády a za jej priamej účasti a pomoci.

Realizácia vládneho programu v povojnovom období, jeho uvádzanie do života a praxe, bolo zložitým procesom a pri výstavbe armády osobitne. KSČ musela zvážať urputné boje o každú úlohu branného programu národnej a demokratickej revolúcie, a každú vetu vládneho programu, než sa podarilo presadiť aspoň časť obsahu do života a praxe.

Konkrétna výstavba armády bola komplikovaná prechodom krajiny od vojnových pomerov k mierovému životu. Príslušníci armády sa účastnili na dokončení oslobodenia republiky, zabezpečovali rad funkcií a úloh po oslobodení a pomáhali zvládnuť zložitú úlohu zásobovania obyvateľstva. Dňa 15. mája 1945 bol 1. československý armádny zbor preorganizovaný a premenovaný na 1. československú armádu, čím boli položené základy a organizačný rámec pre výstavbu československej brannej moci.

V tejto etape národnej a demokratickej revolúcie bola rozhodujúcou otázkou politického charakteru armády, nie organizačná výstavba. Preto aj v tejto oblasti sa rozvinul ostrý triedny zápas medzi robotníckou triedou a pracujúcimi masami na čele s KSČ a buržoaziou a jej politikou. KSČ nemohla a nenechala nič náhodu, vyvíjala maximálne úsilie o presadenie vojenského programu revolúcie. Vojenská rada schválila 5. júna 1945 "Smernice pre morálnopolitickú výchovu, osvetu a informáciu" a 24. augusta v tom istom roku prekovala a schválila uznesenie o politických právach vojakov. Obsah oboch dokumentov bol uvedený do života formou predpisu, resp. rozkazu prezidenta republiky.

Hoci zápas o političnosť armády a výstavbu osvetového aparátu, o rozšírenie demokratických práv a slobôd vojakov sa skončil neúspechom buržoaznych síl, zápas o novú demokratickú armádu pokračoval.

Vojenský program československej národnej a demokratickej revolúcie obsahujúť v štátnych dokumentoch doby, vychádzal z konkrétnej historickej situácie, úloh, potrieb a možností vyvíjajúcej sa revolúcie. Bol to program reálny a revolučný. Proces výstavby československej demokratickej armády bol podriadený vývoju revolúcie, jej možnostiam aj tempu. Vznikajúca, upevňujúca sa armáda bola produktom tejto revolúcie a vyvíjala sa a dozrievala spolu s ňou, až do víťazného Februára 1948.

Válka a mír v současné ideologické konfrontaci

Dnes a denně se stáváme přímými svědky a účastníky vyhořelého globálního zápasu dvou třídně protikladných ideologií — marxisticko-leninské a buržoazní, jaký nemá v dosavadní historii třídních společností obdoby a v němž se bojuje „o myšlení a srdce několika miliard lidí na celém světě“.

Intenzivní ideologické útoky imperialistické buržoazie na marxisticko-leninskou ideologii a revoluční praxi mezinárodního komunistického hnutí proto vyžadují „široce rozvinout ofenzivní kontrapropagandistickou práci nejen na mezinárodním poli, ale i v naší zemi“, zdůraznil s. Černěnkovo ve svém projevu na zasedání ÚV KSSS k ideologické a masové politické práci.

V oblasti vojenskoideologické konfrontace probíhá v současnosti mj. ideový zápas mezi marxisticko-leninským přístupem k problematice války a míru a militaristickými a pacifistickými ideologickými přístupy. Proto na 9. zasedání ÚV KSČ v listopadu roku 1983 s. Biřák naléhavě připomínal: „Je životně důležité, aby se nejširší vrstvy našeho obyvatelstva uměly správně orientovat, aby dovedly rozlišovat co je hlavně z dlouhodobého hlediska a co je úkolem dne. Aby věděly, o co usilují země socialistického společenství a jaké jsou záměry imperialismu.“ (9. zasedání ÚV KSČ ve dnech 23. a 24. listopadu 1983, Praha 1983, s. 10.)

S tímto požadavkem souvisí i nutnost zprostředkování marxisticko-leninského pojetí a přístupů k takovým jevům, jakými je válka a mír a s tím spojená kritika militaristických a pacifistických názorů a postojů k válce a míru.

V současné buržoazní ideologii, která se zabývá problematikou války a míru, nalazeme širokou paletu názorů od jednoznačného ospravedlnování a obhajoby války, sociálního násilí až po jejich kritiku a zavrhování.

Pokud jde o politickou a vojenskou ideologii imperialistické buržoazie, zejména pak současné vlády USA, setkáváme se s **militaristickou představou o rozhodující úloze síly, sociálního násilí a války v současném třídně rozděleném světě.**

Militarističtí ideologové tvrději lpí na stanovisku, že efektivní prosazování ekonomických, politických, ideologických zájmů, jedním slovem buržoazních „základních životních zájmů“, musí být podloženo prostředky sociálního násilí a připraveností a rozhodností jich použít.

Tak zvané „životní zájmy“ USA jsou definovány jako zájmy zachování geografické, politické a kulturní identity Spojených států, které jsou připraveny hájit i za cenu války. Bližší analýza tzv. „životních zájmů“ v představách vládnoucích kruhů USA však obnaží jejich velmocenské zájmy v Evropě, Asii, v Perském zálivu, na Blízkém východě, v Latinské Americe i dalších oblastech světa.

Velmi názorně to vyjádřil např. R. Reagan ve svém projevu ve Spolkovém sněmu NSR v červnu roku 1982, když prohlásil: „Evropská pobřeží jsou i našimi pobřežími. Hranice Evropy jsou i našimi hranicemi.“

Obdobně se dodnes Spojené státy otevřeně hlásí k Monreově doktríně prohlašující Latinskou Ameriku „za vlastní doménu, do níž nesmí nikdo zasahovat“. V poslední době daly Spojené státy názorný příklad jak si představují obranu svých „životních zájmů“ mimo jiné vojenskou intervencí v Libanonu, v Grenadě i vůči Nikaragui.

Andrej Gromyko k tomu poznamenal: „Militarismus je vždycky a ve všem protilidský. Zcela názorně to dnes projevuje v Libanonu... Americká vojenská mašinerie tam rozsévá smrt a zkažení. Agresor, který vtrhl do cizího domu, aby tam zbraň nastolil vlastní pořádek, se ještě tváří uražen: Útočí na nás, a tak se musíme bránit, před kým bránit? Před těmi, kdo

jsou obětí agrese, před těmi, kdo jsou napadeni? Těžko si lze představit cyničtější výsměch skutečností, zdravému rozumu a základním pojmům mezinárodního práva.“ (Gromyko, A.: Projev na stockholmské konferenci 18. ledna 1984, Rudé právo z 19. ledna 1984, s. 6.)

Aby mohli militaristé beztestně používat vojenské síly, aktů sociálního násilí, války, vojenských intervencí, k tomu mj. nutně potřebují změnit vojenskostrategickou rovnováhu mezi NATO a Varšavskou smlouvou, USA a SSSR ve svůj prospěch.

Podle představ militaristů trvalá, stabilní rovnováha moci nemůže být považována za přijatelnou, žádoucí. „Naším cílem,“ připomíná americký geopolitik N. Spykman, „není rovnováha, ale rozhodující převaha.“

V opačném případě, kdy není dosaženo rozhodující vojenskostrategické převahy a existuje místo ní vojenskostrategická rovnováha mezi hlavními vojenskopolitickými protivníky, nepředstavuje tato vojenskostrategická rovnováha údajně nic jiného, než „rovnováhu strachu“, což militaristé považují pro sebe za nepřijatelné. Označují-li militarističtí ideologové současnou vojenskostrategickou rovnováhu za „rovnováhu strachu“, nechtějí tím přiznávat, že tato rovnováha působí objektivně jako významná síla brzdící rozpoutávání aktů imperialistické agrese a mezinárodní zvůle.

Prohlašují-li představitelé zemí světového imperialistického společenství, že nepřipustí změnu současně vojenskostrategické rovnováhy mezi NATO a Varšavskou smlouvou, USA a SSSR, nespátují v ní však možnost, která sama o sobě může vést k vyloučení války ze života společnosti.

Státy socialistického společenství jsou si vědomy toho, že se imperialistické státy nechtějí smířit se současným vojenskostrategickým poměrem sil, že usilují a budou se snažit jej zvrátit ve svůj prospěch. Jsou si vědomy toho, že vojenskostrategická rovnováha může brzdit válečnou aktivitu imperialistické buržoazie, nikoli však aktivitu zbrojení.

Prohlašují-li mluvčí imperialistické buržoazie, že cílem jejich politiky není rovnováha, ale převaha, potom je nutné dešifrovat v obsahu výše uvedeného výroku potřebu disponovat takovou vojenskou silou, která zastraší protivníka, odradí ho od kladení odporu agresivnímu počínání buržoazie na mezinárodním poli, vnutí mu takové rozhodování a jednání, které bude pro buržoazii „přijatelné“ a v neposlední míře zabezpečí likvidaci socialistického společenského systému.

Militaristé nikterak neskýrají, že jim současná vojenskostrategická rovnováha není po chuti, pocítují ji mj. jako ztrátu schopnosti diktovat svou vůli protivníkovi, ovlivnit jeho rozhodování a jednání, pocítují tento fakt jako omezení možnosti libovolného manévrování, dokonce i „ohrožení vlastní suverenity v rozhodování“. Logickým vyústěním takového pocitu je spoléhání na nová a nová kola horečného zbrojení, v neposlední míře i na plány rozpoutání „preventivní“ války proti zemím socialistického společenství.

Militaristické kruhy imperialistických států pohlížejí na koexistenci protikladných společenských systémů především jako na vojenský problém. V současnosti militaristická idea o „všemohoucnosti sociálního násilí“, o „nezastupitelné úloze sociálního násilí“ v dějinách, o sociálním násilí jako „nejúčinnějším a neefektivnějším prostředku“ řešení antagonistických mezinárodních rozporů zaujímá v buržoazní vojenskopolitické ideologii dominující postavení.

Proti požadavkům zemí socialistického společenství „zřeknout se použití vojenských sil“ při řešení sporných mezinárodních problémů, „nevyhrožovat použitím sil“, odstranit materiálně technickou základnu (zbraně a vojenskou techniku) sociálního násilí“ realizováním všeobecného odzbrojení, staví militarističtí ideologové a stoupenci sociálního násilí tvrzení, podle něhož údajně XX. století je stoletím násilí; násilí je neodmyslitelným organickým jevem veškeré politiky, podle něhož sociální násilí je „všudypřítomným sociálním jevem“, s nímž je možné setkat se nejen v boji za ovládnutí světa, ale i při řešení populační exploze, v kriminálnosti, v rozmachu terorismu apod.

V těchto názorech se projevuje snaha zakrýt skutečné sociálně ekonomické a sociálně politické příčiny existence sociálního násilí v dnešním třídně rozděleném světě, zakrýt, že jsou to kapitalistické společenské poměry, které plodí, produkují, zapříčiňují dnes existenci sociálního násilí; že je to politika určitých kruhů imperialistické buržoazie, která se nechce zříci, vzdát se používání sociálního násilí, války jako prostředku imperialistické politiky.

Prohlášením sociálního násilí za „neodmyslitelný, organický, přirozený jev politiky každé třídy, každého v současné době existujícího společenského systému“, staví politiku imperialistických států a zemí socialistického společenství na stejnou úroveň, nečiní mezi nimi žádný podstatný rozdíl pokud jde o existenci a používání aktů násilí.

Militarističtí ideologové se snaží s využitím nejrůznějších argumentů popřít skutečnost, že dnes existuje ve světě socialistický společenský systém, v jehož podstatě neexistují sociálně ekonomické ani sociálně politické příčiny, zdroje vzniku válek; společenský systém, který neprodukuje války, který programově usiluje o to, aby jeho politika nemusela pokračovat válkou, který nechce používat války jako prostředku své politiky.

V rozporu se skutečností, navzdory uvedeným, dosavadní historií existence socialismu prokázaným faktům, jsou dnes země socialistického společenství buržoazními ideology vydávány za stoupence násilí, masového a individuálního teroru, násilných revolučních převratů, násilných a nedemokratických metod války apod. Zámlínku k takovým absurdním obviněním spatřují buržoazní ideologové již v pouhém přihlášení se marxistů k uznání teorie a praxe třídního boje, sociální revoluce, diktatury proletariátu, vojenské obrany socialistických revolučních vymožeností i v rozhodném vystupování zemí socialistického společenství proti imperialistickým aktům agrese a mezinárodní zvlé.

Současná ideologická konfrontace mezi marxisticko-leninskou a buržoazní ideologií se zdaleka netýká jen ideového zápasu s militaristickými názory, ale i názory a postoje **pacifistickými**.

Nejednou v minulosti musela být vojenská politika naší strany, její branné úsilí prosazována a obhajována v ideologickém i praktickém politickém zápase s pacifistickou ideologií a praxí buržoazních a křesťanských pacifistů. Není tomu jinak ani v současnosti.

Zaujímáme-li kritické stanovisko k pacifistickým teoriím, názorům a postojům k válce, je nutné předeslat, že země socialistického společenství a mezinárodní komunistické hnutí považuje pacifisty za své spojence v boji za odvrácení světové jaderné války a upevnění spravedlivého světového míru.

Teoretické pochopení takových otázek, jako např. otázky příčin, původu, podstaty, hodnocení, sociálního obsahu smyslu a účelu války i míru se řadí mezi jedny z nejsložitějších otázek společenských věd. Ještě na počátku 20. století Lenin ve stati „Poznámky k úkolu naší delegace v Haagu“ připomínal: „...myslím, že největší obtíž je překonat předpoklad, že je to otázka prostá, jasná a poměrně snadná... je třeba vysvětlit lidem... jak velikým tajemstvím je obestřen vznik války.“ (Lenin, V. I.: Poznámka k úkolu naší delegace v Haagu. Stát i vojenství. Praha 1955, s. 435.)

Ani v současnosti nemáme v tomto smyslu příliš důvodů ke spokojenosti. Nežádka dochází k tomu, že z netřídních abstraktních pozic se hodnotí materiální a duchovní přípravy imperialistických států na válku proti zemím socialistického společenství a sebeobranými důvody motivovaná odvratná opatření států Varšavské smlouvy.

V nemarxistických teoriích války a míru zaujímá pacifistická ideologie významné postavení.

Setkáváme se s ní v antické i feudální společnosti, v buržoazní společnosti a opakuje se i v podmínkách socialistické společnosti v současnosti.

Dnes je pacifismus politickým a ideologickým nástrojem buržoazie. Právě prostřednictvím pacifistických idejí a představ o násilí, válce a míru a jejich sociálními důsledky může být prokázána služebnost pacifismu buržoazním zájmům. Pacifistická ideologie se mj. vyznačuje netřídním, apolitickým, abstraktně humanistickým a sociálně utopickým chápáním postoje k válce a míru.

Pacifistické ideje a praktické postoje vždy reagovaly na konkrétně historickou situaci a není tomu jinak ani v současnosti. Proto je třeba znát argumenty a názory, se kterými vůči nám náš ideový a politický protivník vystupuje, ukázat na jejich nevědeckost, neudržitelnost, reakčnost. Přitom nesmíme žít v iluzích, že se v našich podmínkách s pacifistickou ideologií a postoji nesetkáme. Všimněme si některých současných pacifistických názorů, jejich politicky škodlivých sociálních důsledků a zaujmeme k nim kritické stanovisko.

Před zcela nedávnou dobou se Sovětský svaz zavázal, že nepoužije jaderné zbraně jako první. Jak reagovali a reagují pacifisté na tento bezprecedentní závazek s dalekosáhlým politickým, vojenským mezinárodně právním i mravním dosahem?

Podle názorů některých pacifistů „neexistuje problém ideologický nebo jiný, který by ospravedlnil jadernou válku“. Problém jaderné války není údajně pouze politický, je to především morální problém. Z tohoto morálního hlediska apelují pacifisté na všechny národy, aby měli jistotu, že žádný národ za žádných okolností, ze žádného důvodu, v žádné době a na žádném místě se neuchýlí k použití jaderných zbraní.

Co k tomu říci? Ponecháme-li stranou chybný názor, že válka je problém především mravní a ne především politický, apel pacifistů nepoužít jaderné zbraně není adresný, obrací se na všechny národy vlastní i nevlastníci jaderné zbraně; obrací

se na toho, kdo se před celou světovou veřejností zavázal, že nepoužije jaderné zbraně jako první, i na ty, kteří se takový závazek zdráhají dát, apeluje na imperialistického agresora, zapovídá i oběti agrese použít jaderné zbraně ke své vojenské sebeobraně, k odražení agrese, nečiní rozdíl mezi prvním a odvetným použitím jaderných zbraní apod. Není třeba zvláštního důvtipu k tomu, abychom pochopili politickou škodlivost uvedeného pacifistického stanoviska a jeho nepřijatelnost ze strany zemí socialistického společenství.

Velmi rozšířeným názorem pacifistů v současnosti je, že „válka — zvláště jaderná, je největší současnou hrozbou, která nemůže být za žádných okolností ničím a nikým ospravedlněna“.

Pacifisté však opomenuli dodat, že toto uvedené hodnocení jaderné války se vztahuje výlučně na agresivní, nespravedlivou válku, na přípravu rozpoutání takové války a nikoli na válku spravedlivou, sebeobranou, směřující k odražení imperialistické agrese. V tomto pacifistickém výroku postrádáme marxisticko-leninské třídně politické, mezinárodně právní i etické hodnocení války. Zcela se v tomto případě opomíjí fakt kdy, za jakých okolností nemůže být jaderná válka politicky, právně i eticky ospravedlněna a kdy naopak ano — což je případ spravedlivé války. O tom se v uvedeném výroku nic nedovíme.

Okřídleným výrokem pacifistů je dnes heslo: „Vyhlásit válku válce“, „Vyhrát válku nad válkou“.

Jakkoli na první pohled vypadají tyto výroky sympaticky a opodstatněné, jde o výroky veskrze nemarxistické, teoreticky i praktickopoliticky nehalutné. Pacifisté zcela přehlíží, že dnes existuje celý „sortiment“ válek, velmi různorodých — spravedlivých i nespravedlivých, lišících se svými příčinami vzniku a sociálním charakterem, obsahem, sociálními funkcemi, smyslem i účelem.

Marxisticko-leninské hledisko vyžaduje nutnost přísně specifikovat, vymezit a určit, které válce máme vyhlásit válku, nad kterou válkou máme zvítězit. V opačném případě upadneme do osidel pacifismu.

Stručně řečeno, pacifisté se zdráhají říci, že je nutné vyhlásit válku agresivním, nespravedlivým válkám a nikoli pausálně všem možným typům spravedlivých válek.

Pacifisté se velmi často nechávají slyšet, že „věk zachování míru nemůže trpět užíváním nemorálních prostředků“. [Jsou míněny sociální násilí, války.]

Uvedený výroky vzápětí nastoluje otázku, zda skutečně každý akt sociálního násilí

je nemorálním prostředkem. Z marxisticko-leninského hlediska se hodnocení nemorální vztahuje přísně vzato na takové typy sociálního násilí, jakými je násilí nespravedlivé, kontrarevoluční, reakční, antihumánní a emancipační apod. Pacifisté však s námi tento jedině opodstatněný názor odmítají sdílet.

Pacifisté vznášejí celou řadu výhrad proti zbrojení, materiálním přípravám války. Podle jejich názoru „neustálé zdokonalování a nezadržitelný růst počtu zbraní pohlcuje v rozhodující míře ty síly a ty zdroje, které lidstvo nezbytně potřebuje k životu důstojnému člověka“. Toto plýtvání označují za „hluboce nemorální, neboť je údajně krádeží prostředků nezbytných pro existenci stamiliónů lidí“.

Pacifistické odsouzení zbrojení je rovněž neadresné, abstraktní a tudíž i nepřijatelné. Pacifisté nediferencují mezi imperialistickými iniciátory zbrojení, rozpoutávajícími znovu nové a nové zbrojní cykly a těmi zeměmi, jimž je zbrojení vnuceno zbrojní iniciativou imperialistických států, což je případ zemí socialistického společenství. V tomto smyslu neobstojí ani tvrzení pacifistů, že každé vynakládání prostředků na vojenství je nemorální, je krádeží.

Opět záleží na tom, o jaké vojenství jde — zda buržoazní či socialistické a jaké sociální úlohy a funkce vojenství v životě té které společnosti plní. I zde platí, když dva dělají totéž není to totéž, pokud jde o příčiny a motivy, obsah, funkce, smysl a účel činnosti.

Často se můžeme dočíst, že je třeba „skoncovat se závody ve zbrojení“. Ponecháme-li stranou neadresnost a abstraktnost takové výzvy, která si rovněž zaslouží kritiku, vyvstává další závažný problém — kdo s kým závodí ve zbrojení? K závodění ve zbrojení musí být nejméně dva závodníci. Jsou snad jedni ze závodníků ve zbrojení země socialistického společenství? Podle pacifistů zřejmě ano. Z našeho hlediska nelze nazvat závody ve zbrojení úsilí zemí socialistického společenství o udržení vojenskostrategické rovnováhy mezi USA a SSSR, NATO a Varšavskou smlouvou. I v tomto případě lze ztotožňovat iniciátory zbrojení — imperialistické státy, se zeměmi socialistického společenství, které nemohou nečinně přihlížet materiálním přípravám imperialistů na válku proti nim.

Pacifisté neskrývají svůj negativní postoj k vojenské síle. Tvrdí, že „snažit se zachránit náš život pomocí vojenské síly znamená jej ztratit“.

V tomto výroku vystupuje vojenská síla jako činitel ohrožující život, že by však

mohla být účinným prostředkem obrany života před agresorem, o tom pacifisté mlčí. Diskvalifikace vojenské síly bez ohledu na její podstatu, obsah a sociální funkce je názor a postoj z hlediska marxismu-leninismu rovněž nepřijatelný.

Pacifisté dnes požadují „jednohlasné odsouzení jako mravního zla výroby, výrobu, zkoušky, rozmísťování a použití zbraní jakéhokoli druhu kdykoli a kýmoli“.

I v tomto případě nepátrají po příčinách vývoje, výroby, rozmísťování a používání zbraní; nedělají rozdíly mezi zbraněmi určenými k agresí a sebeobraně; mezi agresorem a obětí agrese, což činí výše uvedený pacifistický požadavek problematický a nepřijatelný.

Pacifisté označují nejen jaderné, ale všechny zbraně za „nelidské, nehumánní, barbarské“. Přitom vůbec neberou v úvahu v čích rukou se zbraně nacházejí, která třída, stát, vojenské seskupení jimi disponuje, k jakým sociálním cílům a za jakých podmínek a okolností je používají.

Zapomínají na to, že nikoli zbraň sama o sobě, ale jejich vlastnictví a používání k určitým cílům — pokrokovým či reakčním, revolučním či kontrarevolučním, rozhoduje o jejím hodnocení, označení za humánní nebo antihumánní.

Na XXVI. sjezdu KSSS bylo v této souvislosti řečeno, že „současná vojenskostrategická rovnováha mezi NATO a Varšavskou smlouvou objektivně slouží k zachování světového míru“. Pacifisté s tímto názorem polemizují a tvrdí, že „rovnováha sil není konečnou zárukou míru, tou že může být jen vzájemná důvěra, zahánějící strach“. Dokonce jdou tak daleko, že přirovnávají jaderné mocnosti — USA a SSSR „ke dvěma chlapcům, kteří stojí v téže místnosti po kolena v benzínu, z nichž jeden má 8 zápalek, druhý 10, přou se a chtějí se dohodnout, aby jich měli oba stejný počet. Vědí však, že stačí jediná zápalka, ať ji zažehne kterýkoli z nich, aby zničila oba“.

Výše uvedeným názorem pacifisté polemizují a zpochybňují rozhodnutí zemí socialistického společenství — nepřipustit změnu v současné vojenskostrategické rovnováze, jež porušení by umožnilo uplatňovat vůči socialistickým zemím politiku z pozice síly a vydírání.

Jak je známo, na 38. zasedání Valného shromáždění OSN byla z iniciativy SSSR přijata deklarace, prohlašující jadernou válku za nejtežší, nejhrůznější zločin na lidstvu.

Pacifisté z toho činí závěr, „že se toto hodnocení vztahuje na každou jadernou válku bez výjimky“. Ve skutečnosti přehlédli, že se v deklaraci výslovně uvádí,

že zločinem proti lidstvu je příprava agresivní jaderné války, rozpoutání takové války, první použití jaderných zbraní a nikoli odvetné použití jaderných zbraní proti agresorovi.

Pacifisté často zdůvodňují svůj protiválečný postoj „ochranou a ochranou života“. Podle křesťanských pacifistů je „život posvátný dar, který musí být opatrován a živen; mír je podmínkou života, válka je proti životu“ zdůrazňují.

V této souvislosti vyvstává otázka, zda je život skutečně vždy tou nejvyšší hodnotou, zda neexistují společenské hodnoty, za jejichž obranu a záchranu je třeba za určitých okolností nutně položit i život. Jednoznačná absolutizace hodnoty života pacifisty problematizuje a znehodnocuje smysl obětí a sebeobětování ve spravedlivé, osvobozené válce.

Pacifisté zpravidla neoznačují adresně skutečné viníky války. Velmi často snímají odpovědnost za vznik válek z imperialistické buržoazie a přenášejí ji na celé lidstvo. V této souvislosti se např. můžeme dočíst: „Aniž by se lidstvo poučilo z historie, že dvou pustošivých válek v tomto století, nezřeklo se války jako prostředku řešení mezinárodních a vnitřních problémů.“ Je tomu skutečně tak, jak tvrdí pacifisté? Je lidstvo vinno válkami? Nebo jsou viníky zcela konkrétní vykořisťovatelské společenské třídy a společenské systémy? Obvinění lidstva, všech lidí bez rozdílu za vznik válek, snímá politickou, mezinárodně právní i mravní odpovědnost z imperialistické buržoazie a jejich politických vůdců.

Pacifisté zastávají anonymní kolektivní vinu a odpovědnost za válečnou hrozbu, jdou ještě dále a tvrdí, „ani jedna země, velká či malá, není prosta viny za nynější stav mezinárodních záležitostí“.

Opět, obdobně jako v předcházejícím případě, je přístup pacifistů ke skutečným viníkům války skryt v anonymitě, neadresnosti, nediferencovaném obviňování všech zemí a národů. Tím prokazují pacifisté boji za udržení spravedlivého míru velmi pochybnou službu.

Pacifisté zastávají i svéráznou „terapii“ v otázce odvrácení a vyloučení války ze života společnosti. Většinou se omezují na slovní výzvy, provolání, mravní apely, zapřísahání, modlitby, odprání výkonu vojenské služby apod.

Výše uvedené protiválečné akce, aniž chceme snižovat jejich význam, však skutečné příčiny existence válek nemohou odstranit a zabránit rozpoutání války. Proti materiální síle imperialistického sociálního násilí je nutné postavit dnes ekvivalentní ekonomickou, vědeckotechnickou,

vojenskou i morálně politickou sílu zemí socialistického společenství. Protiválečné protesty pacifistů mohou být v nejlepším případě dílčím podpůrným prostředkem v mírovém hnutí.

Co říci závěrem k pacifistické ideologii, projevům a praktickým postojům pacifistů?

Pacifismus plní v současném třídně rozděleném světě protikladné sociálně politické funkce. Relativně pokrokovou funkci může pacifismus plnit v podmínkách armád agresivních imperialistických států, kde svým rozkladným vlivem může podlamovat a ochromovat bojeschopnost, spolehlivost, morálně politickou odolnost těchto armád. Naopak politicky reakční a škodlivou úlohu má pacifismus v podmínkách socialistické armády, jejíž existence a upevňování bojeschopnosti je vynuceno potřebou obrany socialismu před imperialistickou agresí.

Nejčastějšími projevy pacifistických názorů ve vztahu k armádě jsou mj.: pochybování o smyslu existence socialistických ozbrojených sil, podceňování služby v ozbrojených silách socialistického státu, požadování zkrácení délky vojenské služby v armádě, problematizování opatření k zajišťování trvalé bojové pohotovosti armády, zpochybňování opatření materiálního zabezpečování potřeb obrany státu, vnášení do života socialistické armády prvků, které jsou neadekvátní charakteru vojenského života, v neposlední míře je podceňování branné výchovy a přípravy obyvatelstva. Jde o celý komplex názorů a postojů k armádě socialistického státu, jejichž společným jmenovatelem je nepochopení smyslu existence, základních úkolů a sociálních funkcí, k jejichž plnění je socialistická armáda předurčena.

Proto v podmínkách socialistické armády nemá a nemůže mít pacifistická teorie a praxe své místo. Pacifismu je nutné vyhlásit politický a ideologický boj, a v případě, že narušuje bojeschopnost armády a hraničí s trestnou činností, je nutné využít i administrativně právních prostředků k jeho potlačení.

Avšak jak v buržoazní společnosti, tak i v socialistické společnosti plní pacifismus negativní sociální úlohu v tom, že znesnadňuje širokým vrstvám obyvatelstva pochopení skutečných příčin původu, podstaty, hodnocení a roztržení válek i míru i jejich protikladných sociálních funkcí; formuje chybné politické, mezinárodně právní a mravní postoje lidí ke konkrétním válkám i míru; podlamuje branné úsilí pokrokových tříd a národů, vojenskou sílu socialistického státu, bojovou připravenost socialistické armády, upírá právo oběti

agrese používat v krajním případě spravedlivé, osvobozené, sebeobraně války s cílem odrazit vnější imperialistickou agresi, uhájít národní svobodu a samostatnost; volí neúčinné prostředky boje proti válečným dobrodruhům, čímž podněcuje agresora a ponechává národy bezbranné před jeho zvůli apod.

Z těchto důvodů se nemůžeme smířovat s pacifismem ani u našich spoluobčanů. Zde je však nutné odlišit ideologicko-teoretický aspekt boje s pacifismem a politickou stránkou tohoto boje.

Pokud jde o teoreticko-ideologickou stránku, existuje zásadní ideologicko-teoretická neslučitelnost mezi marxisticko-leninským a pacifistickým přístupem k válce, míru, a mírového soužití, spočívající na třídně a světónáborově protikladných teoretických přístupech. Z hlediska praktickopolitického však nelze přehlédnout angažovanost pacifistů ve světovém demokratickém mírovém hnutí. Mezinárodní komunistické hnutí považuje pacifisty za své politické spojence v boji proti militarismu a přípravatelům agresivní světové války.

S pacifisty nás především spojuje přesvědčení, že nelze dopustit, aby imperialistické státy rozpoutaly světovou termonukleární válku, ani omezenou konvenční, popřípadě omezenou jadernou válku. Stejný názor zastáváme i pokud jde o negativní sociální důsledky světové termonukleární války pro existenci lidské civilizace.

Zásadně se však s pacifisty názorově rozcházíme v otázkách příčin vzniku válek, v hodnocení válek a míru a jejich protikladné úlohy a funkcí v životě společnosti i v nutnosti zaujímat diferencované přístupy ke konkrétním válkám a míru v závislosti na jejich sociálně politickém charakteru.

Ve vztahu k pacifistickému hnutí proti válce se řídíme zásadou opětovně zdůrazněnou na XXVI. sjezdu KSSS: „Budeme aktivně podporovat všechny kroky užitečné pro mír a demokracii. V nynější složité mezinárodní situaci považujeme spolupráci... s náboženskými kruhy a se všemi demokratickými a mírumilovnými silami v úsilí za odvrácení války a upevnění míru za důležitou.“ (XXVI. sjezd KSSS, Praha 1981, s. 20.)

Toto politické spojenectví a spolupráce marxistů a pacifistů ve světovém mírovém hnutí nás však v žádném případě nezabývá povinností zprostředkovávat širokým vrstvám obyvatelstva marxisticko-leninské teoretické názory i praktické postoje k válce, míru i mírovému soužití a vymáňovat je ze zajetí pacifismu.

Trvalé rozvíjení kvalifikace vojenských kádrů je životní nutností

Stále se zostřující vztahy v třídně rozděleném světě, spolu s bouřlivým vědeckotechnickým rozvojem, způsobují nebyvale dynamický a všestranný rozvoj vojenství a způsobů vedení ozbrojeného zápasu. V důsledku toho rostou, více než kdykoli v minulosti, požadavky na kvalifikaci velitelského sboru ČSLA. Udržet krok s vývojem může jen ten voják z povolání, který si nepřetržitě prohlubuje svou politickou vyspělost, třídní uvědomělost, zvyšuje odborné teoretické znalosti i praktické dovednosti a návyky. Usnesení PŮV KSČ ke kádrové a personální práci z 6. 11. 1970 zdůrazňuje, že intenzivní a soustavné vzdělávání kádrů zabezpečuje trvalé rozvíjení jejich kvalifikace a je životní nutností.

V ČSLA je příprava vojáků z povolání zabezpečována uceleným systémem vzdělávání vojenských kádrů, jehož základem jsou vojenské školy. Základní vojenské vzdělání pro praporčíky se poskytuje na vojenských středních odborných školách a pro důstojníky na vojenských vysokých školách.

Vysoké vojenské nebo vojenskopolitické vzdělání získávají důstojníci z povolání (absolventi VVŠ) formou postgraduálního studia na vojenských akademích. K získání nejnovějších zkušeností a k dalšímu rozšíření vojenskoodborného nebo vojenskopolitického vzdělání mohou být vysláni

vybraní důstojníci ke studiu na vojenských akademích ministerstva obrany SSSR, Polské lidové armády a Národní lidové armády NDR. Za účelem dalšího rozšiřování vzdělání absolventů vojenských škol po určité praxi ve funkcích jsou organizovány vyšší akademické a zdokonalovací kurzy na vojenských školách ČSLA i ministerstva obrany SSSR.

Základním předpokladem úspěšné kádrové práce je cílevědomá tvorba kádrových rezerv. Důležitou stránkou jejich přípravy, zejména pro vyšší vojenskoodborné funkce, je získávání vyšší kvalifikace formou postgraduálního studia. Rozhodující je, jak odpovědní funkcionáři chápou perspektivní potřeby armády a dávají je do souladu s lokálními zájmy. Hrdostí každého velitele a náčelníka by mělo být vychovávat co největší počet mladých důstojníků schopných zastávat vyšší funkce. Umožnit jim získat potřebnou praxi z výkonu nižších velitelských či odborných funkcí a v průběhu pěti let od ukončení studia VVŠ neschopnější z nich po všech stránkách připravit pro zařazení do výběru k postgraduálnímu studiu na vojenské akademii k získání vysokého vojenského vzdělání. Proto je tento úkol obsažen i v rozkaze ministra národní obrany po výcvikový rok.

Zkušenosti z analýzy plánů školení kádrů několika uplynulých roků ukazují, že

počet vojáků z povolání vysílaných k postgraduálnímu studiu neodpovídá potřebám obměny kádrů a jejich přípravy. Prověrka na sklonku roku 1984 a v lednu roku 1985 u svazků ČSLA ukazuje, že se ani v současné době situace ve výběru k postgraduálnímu studiu zásadně nezlepšila. Jako objektivní příčina tohoto stavu byl v minulosti označován nedostatek vhodných kandidátů k tomuto studiu.

Výběrová základna kandidátů k postgraduálnímu studiu je limitována náročnými, ale opodstatněnými požadavky. Vyslání mohou být jen důstojníci z povolání, kteří mimo jiné vykonávají funkce ve štábu praporu (oddílu) nebo jim na roveň postavení (vyšší), po absolvování studia VVŠ mají nejméně 5letou praxi a v roce vyslání ke studiu nepřekročili 32 let věku (u studia technických oborů 35 let věku).

S přihlédnutím k tomu, že první absolventi VVŠ PV Vyškov, VVTS Liptovský Mikuláš byli vyřazeni již v roce 1976 a v následujícím roce i z ostatních VVŠ, přestává požadavek 5leté praxe zásadně výběrovou základnu omezovat. I když část těchto důstojníků nevykonávají funkci požadované úrovně nebo přesáhla stanovenou věkovou hranici, popřípadě není kladně hodnocena z výkonu funkcí, umožňuje podrobné vyhodnocení výběrové základny u většiny svazků ČSLA konstatovat, že z hlediska počtů existují předpoklady pro splnění vytyčených úkolů.

Uveřejnění studijních oborů a podmínek pro další vzdělávání vojáků z povolání ve vojenských školách ČSLA ve školním roce 1985—1986 v Nařízení NGŠ ČSLA 1. zástupce ministra národní obrany č. 08/1984 direktivně ukládá velitelům a náčelníkům zabezpečit seznámení vojáků z povolání i v další službě s možnostmi studia.

Ve vědomí části mladých důstojníků se výrazněji než kdykoli v historii budování velitelského sboru ČSLA projevuje menší zájem o další vzdělávání. Částečně vyvěrá z určitého pocitu sebeuspokojení s dosaženým vzděláním (vysokoškolským), které opravňuje vykonávat až funkce na úrovni velitele praporu (oddílu). V důsledku

potřebné obměny kádrů jsou absolventi VVŠ do těchto funkcí ustanoveni až po několikileté praxi. Náročnost, obsah práce, ale i perspektiva růstu v hodnosti a v poslední řadě i morální a materiální ohodnocení nevyvolávají u všech potřebu dalšího postgraduálního studia motivovanou snahou o výkon vyšší funkce. Tomuto nesprávnému jevu často napomáhá i vliv rodiny důstojníka, tendence setrvat v posádce, ale i obavy z výkonu vyšších, úměrně náročnějších funkcí.

Nezájem některých důstojníků o postgraduální studium je způsobován i jejich nejasným vztahem k vojenskému povolání. Ti z nich, kteří pod vlivem nejrozličnějších těžkostí uvažují o ukončení služebního poměru, odmítají studovat. Výrazněji se tyto tendence projevují u důstojníků, kteří byli do služebního poměru vojáků z povolání přijati před 1. lednem roku 1979, neboť jim z vyslání ke studiu vyplývá povinnost setrvat ve vojenské činné službě do věkových hranic stanovených v § 25 odst. 2 branného zákona č. 92/1949 Sb. (úplné znění č. 121/1978 Sb.).

Tyto příčiny nezájmu části mladých důstojníků o postgraduální studium nemají natolik objektivní charakter, aby musely rozhodující měrou ovlivňovat potřebu přípravy mladých kádrů. Cesty jejich překonavání spočívají ve zkvalitňování výchovné a kádrové práce.

Především je nezbytné, aby velitelé a náčelníci, politické a kádrové orgány ve spolupráci se stranickými organizacemi usilovali o cítění odpovědnosti a promyšlený systém výchovné práce s mladými důstojníky, zabezpečující všestranné podmínky pro formování a upevňování jejich pozitivního vztahu k vojenskému povolání. Ten důstojník, který vojenské povolání nepovažuje za celoživotní, nemůže mít zájem o prohlubování svých vojenskoodborných znalostí, a to tím spíše, že mu ze studia vyplývá povinnost konat službu do věkových hranic.

Mladé důstojníky je nutné soustavně poznávat a na základě znalosti jejich předností a problémů prohlubovat individuální

přístup k nim. K tomu využívat i všech forem hodnocení, zejména průběžného a komplexního. Jejich prostřednictvím, s předstihem jim vysvětlovat v závislosti na dosažovaných výsledcích i další perspektivu, podmíněnou mimo jiné i úrovní dosaženého vzdělání.

Pravidelné hodnocení výsledků jejich práce, upevňování a prohlubování hrdosti na příslušnost k útvaru druhu vojska, u kterého slouží, rozvíjení zdravé ctižádosti být nejlepší, vyniknout mezi ostatními spolupracovníky napomáhá formování vyhraněného vztahu k vojenské službě a adekvátně s tím se současně rozvíjí i zájem a potřeba dalšího vzdělávání.

Každý důstojník by si měl v průběhu pěti let ujasnit perspektivu své činné služby, ztotožnit se se svým povoláním a sám aktivně napomáhat její realizaci. Nebýt jen pasivním objektem výchovného působení, ale aktivním subjektem vlastního vzdělávání v souladu s potřebami armády a obrany společnosti.

Významnou úlohu v životě mladého vojáka z povolání sehrává vlastní rodinné zázemí. Často hlavními a rozhodujícími se ukazují být postoje a názory manželek, jejich připravenost a ochota podřízovat se vojenskému způsobu života, podílet se na překonávání obtíží a překážek, které sebou objektivně přináší. Plně si to uvědomují ti velitelé, náčelníci a političtí pra-

covníci, kteří do systému své výchovné práce promyšleně zahrnují působení i na jejich manželky.

Pozitivní úlohu při zabezpečování přípravy kádřů sehrává i promyšlená kádrová práce. Správným výběrem a rozmístováním absolventů VVŠ lze záměrně rozšiřovat výběrovou základnu k postgraduálnímu studiu a vytvářet tak dobré podmínky pro výběr. To znamená, aby do funkcí velitelů praporů, náčelníků štábů a zástupců velitelů praporu (a jim na rovně postaveným) byli přednostně ustanovováni ti důstojníci, kteří splňují podmínky k postgraduálnímu studiu a současně mají o studium zájem. Motivační stránka postgraduálního studia je značně oslabována, jestliže v těchto funkcích setrvávají nebo jsou dokonce ustanovováni i do vyšších funkcí takoví absolventi VVŠ, kteří se z nejrozumnějších důvodů s dosaženým vzděláním uspokojují a postgraduální studium odmítají.

Požadavek přípravy potřebného počtu kádrových rezerv vystupuje do popředí právě nyní, v období, kdy hodnotíme výsledky 7. pětiletky dosažené v oblasti školení kádřů a připravujeme reálné plány na 8. pětiletku. Dále zvyšovat bojovou připravenost ČSLA znamená mít i dostatek kádřů důstojnického sboru s vojenským vysokým vzděláním. To vyžaduje bezesbýtku naplňovat místa postgraduálního studia stanovená plánem přípravy kádřů.

Aktuální úkoly ekonomické propagandy v ČSLA

Mezinárodní situace je nadále složitá a vinou amerického imperialismu dochází k vážnému ohrožení míru. Za této situace přijímají státy Varšavské smlouvy nevyhnutelná komplexní obranná opatření. Také ČSSR proto všestranně upevňuje svou obrannou schopnost a v ČSLA pokračují kvalitativní změny ve vyzbrojování armády novými druhy zbraní a vojenské techniky. Nové prostředky obrany zvyšují nároky na výchovu a přípravu příslušníků ČSLA. Objektivně tak roste i úloha ekonomické a vojenskoeconomické propagandy jako nedílné součásti ideologické práce strany, jejichž dlouhodobé cíle a úkoly byly formulovány v „Pokynech k rozvoji vojenskotechnické a ekonomické propagandy v ČSLA“.

Cílem vojenskotechnické a ekonomické propagandy je podílet se svým specifickým

obsahem na utváření a upevňování vědeckého světového názoru, přesvědčení o přednostech socialistického zřízení, jeho všestranném rozvoji a schopnosti využít výsledků v ekonomice a vědeckotechnickém rozvoji ve prospěch člověka. Utvářet vojenskotechnické a ekonomické myšlení příslušníků armády, vést je k důslednému uskutečňování závěrů XVI. sjezdu KSČ a úkolů, které vyplývají z celoarmdního stranického aktivu pro oblast vědeckotechnického rozvoje. Podněcovat efektivní a tím i hospodárné využití materiálních i technických prostředků v procesu zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti vojsk ČSLA. Aktivní propagandou výsledků rozvoje vědy a techniky napomáhat k utváření vlasteneckých a internacionálních postojů příslušníků ČSLA. Připravovat je na práci v podmínkách postupující vědeckotechnické revoluce.

Zaměření ekonomické propagandy v ČSLA

Ekonomická propaganda patří mezi nejvýznamnější komponenty ideologické práce. Již V. I. Lenin v projevu k politicko-osvětovým pracovníkům zdůraznil: „Naši hlavní politikou musí být hospodářská výstavba státu, abychom sklídili více pudů obilí, abychom vytěžili více pudů uhlí, abychom vyřešili jak nejlépe tohoto obilí a uhlí využít... A na tom musí být založena celá agitace a propaganda.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 31. Praha, SNPL 1955, s. 371.) V současné etapě výstavby, respektive upevňování rozvinutého socialismu v podmínkách vědeckotechnické revoluce se ekonomická propaganda zaměřuje na otázky přechodu od extenzivního k intenzivnímu typu ekonomického rozvoje. V usnesení ÚV KSČ se uvádí: „Je třeba všestranně podílet ekonomickou propagandu a ekonomické vzdělávání intenzifikací národního hospodářství, výchově moderního

ekonomického myšlení, socialistické podnikavosti a činnosti.“ [Usnesení ÚV KSČ. Rudé právo, 16. 6. 1983, s. 7.]

Ekonomická propaganda je specifickým druhem komunistické propagandy. Je to soustavná, cílevědomá, vzdělávací a výchovná činnost. S její pomocí rozšiřuje komunistická strana marxisticko-leninské ideje mezi masy a vychází z těsného sepectí s ekonomickými vědami, zejména s politickou ekonomikou. Jejím předmětem je šíření podnětů ideologického charakteru a obsahu, tvořených informacemi ekonomické a zároveň ideologické a politické povahy, usilujících o sjednocení strany, tříd a společnosti, o změnu jednání v pracovním procesu a o změnu ekonomického myšlení lidí v souladu s objektivní potřebou společenského vývoje, o jejich aktivní účast na tvorbě a realizaci hospodářské politiky. [Kašík, M., Klimpl, V.: Eko-

nomická propaganda a žurnalistika. Praha 1982, s. 12.)

V současných podmínkách se zvláště zvyrazňuje podíl ekonomické propagandy na ekonomické výchově mas, jejímž výsledkem je upevňování a prohlubování ekonomického vědomí pracujících výstupů v uvědoměnou ekonomickou činnost. Vychází se přitom ze specifického rozvinutí výchovné funkce propagandy zaměřené na širokou oblast znalostí ekonomických jevů v těsné souvislosti se světovou zborovou výchovou.

Na realizaci ekonomické propagandy se podílejí státní a hospodářské orgány, hromadné sdělovací prostředky, politické a společenské organizace. Vedoucí úlohu v tomto procesu má komunistická strana. Nezastupitelné místo má ekonomická propaganda i v ozbrojených silách, neboť také tam vystupují ekonomické otázky stále více do popředí.

Ekonomická propaganda v ČSLA musí plnit jak obecné základní úkoly týkající se celé socialistické společnosti, tak i specifické požadavky dané zvláštnostmi ozbrojených sil. Tyto úkoly se prolínají a konečnou cíl splývají, neboť sledují dvojí cíl – výstavbu a obranu socialismu. Z nejobecnějšího obsahového a realizačního aspektu je však vhodné rozlišovat dva základní směry rozvoje ekonomické propagandy.

1. Rozvoj ekonomické propagandy (v podstatě shodné s civilní sférou socialistické společnosti) obhajující

— současnou hospodářskou politiku strany,

— některé základní otázky a kategorie marxisticko-ekonomické teorie, zvláště politické ekonomie.

2. Rozvoj vojenskoekonomické propagandy orientované na:

— obecné vojenskoekonomické souvislosti,

— bezprostřední ekonomické otázky činnosti ČSLA.

První směr rozvoje ekonomické propagandy v ČSLA zahrnuje úkoly totožné s celospolečenskými požadavky. Obsahem je **vysvětlování a prosazování současné hospodářské politiky strany po XVI. sjezdu KSČ a navazujících zasedání ÚV KSČ, zvláště 8., 9. a 10.** Jde především o pochopení nových národních vnitřních i vnějších podmínek našeho hospodářského rozvoje v osmdesátých letech, nezbytnosti přechodu k intenzivnímu typu rozšířené socialistické reprodukce, zdokonalování plánovitého řízení národního hospodářství, problematiky efektivnosti a kvality práce, strukturálních změn v naší ekonomice, nutnosti urychlení vědeckotechnického rozvoje, prohloubení mezinárodní socialistické ekonomické integrace zvláště hospodářské a vědeckotechnické spolupráce se SSSR.

Současně s důsledným prosazováním hospodářské politiky KSČ musíme **rozšiřovat znalosti příslušníků ČSLA v základních otázkách marxisticko-leninské ekonomické teorie jako jedné stránky ideologické práce strany**, která je teoretickým podkladem pro vědecký světový názor. Jde jednak o problémy fungování socialistické ekonomiky, o zákonitosti socialistického způsobu výroby, především v etapě rozvinutého socialismu, jednak o vysvětlování krizových jevů ve světové kapitalistické hospodářské soustavě a objektivního vlivu těchto procesů na ekonomiku socialistického společenství.

V této souvislosti je nutné více než dosud zvyrazňovat zásadní význam socialistické ekonomické integrace pro další náš hospodářský a sociální rozvoj. Naplňování přijatých závěrů ekonomické porady RVHP na nejvyšší úrovni konané v Moskvě v roce 1984 se čím dále tím více bude projevovat v reprodukčním procesu. Ekonomické zákony jsou jednoznačné, zespořádkování výrobních sil, realizace vymoženosti VTR, si vyžaduje stále více internacionální přístup, internacionální výchovu. Zvláště je třeba zdůrazňovat nenahraditelnost historicky prověřené spolupráce se Sovětským svazem, jehož ekonomika tvoří objektivně jádro ekonomického potenciálu našeho společenství. Zároveň je nutné zvýšit ofenzivnost a účinnost boje proti buržoazním, revizionistickým a jiným nemarxistickým teoriím, koncepcím a názorům a také boj proti rozšiřování výmyslů buržoazní propagandy o naši ekonomice.

obraně ČSSR a ozbrojeným silám zvláště. Upevňuje a prohlubuje ekonomické vědomí a myšlení příslušníků ČSLA a vyúsťuje do konkrétního jednání, které přiléhá k ekonomické stránce věci, podněcuje rozvoj socialistické soutěže, zlepšovatelského a vynálezckého hnutí, komplexní socialistickou racionalizaci v podmínkách armá-

Vojenskoekonomická propaganda

Druhý směr rozvoje ekonomické propagandy v ČSLA, který vychází bezprostředně z potřeb armády, se nazývá vojenskoekonomickou propagandou. **Vojenskoekonomická propaganda je specifickou součástí ekonomické propagandy v ČSLA. Zabývá se takovými ekonomickými úkoly a obsahovými otázkami, které jsou vlastní**

obraně ČSSR a ozbrojeným silám zvláště. Upevňuje a prohlubuje ekonomické vědomí a myšlení příslušníků ČSLA a vyúsťuje do konkrétního jednání, které přiléhá k ekonomické stránce věci, podněcuje rozvoj socialistické soutěže, zlepšovatelského a vynálezckého hnutí, komplexní socialistickou racionalizaci v podmínkách armá-

dy. Teoretickým základem vojenskoekonomické propagandy je válečná ekonomika a ekonomika ozbrojených sil.

Vojenskoekonomická propaganda se v první řadě zaměřuje na otázky vztahu ekonomiky a války, na závislost vojenské síly státu na ekonomických podmínkách. **Vysvětluje a prosazuje současnou vojenskohospodářskou politiku KSČ a našeho státu a objektivní nutnost společenského ekonomického zabezpečení obrany socialismu v rámci socialistického vojenského seskupení.**

Ve světě narůstá ideologický boj v otázkách války a míru. Buržoazní propaganda ospravedlňuje horečné zbrojení v zemích Severoatlantického paktu teoriemi o tzv. „sovětské vojenské hrozbě“, o stimulačním účinku zbrojení na vědeckotechnický pokrok, hospodářský rozvoj a na odstranění nezaměstnanosti. Je nezbytné tyto koncepte důsledně vyvrátit a ukazovat na skutečnost, že kapitalismus jako třídně vykořisťovatelský systém zákonitě plodí války, poukázat na ekonomickou podmíněnost vzniku válek za imperialismu, odhalovat militarizaci ekonomiky, vědy a techniky v soudobém státně monopolistickém kapitalismu a základní směry agresivních válečných ekonomických příprav NATO.

Zároveň musíme hluboce vysvětlovat ekonomické aspekty boje SSSR a ostatních socialistických zemí za mír. Ekonomické předpoklady a možnosti ozbrojení a jejich souvislost s politickými a vojenskými faktory. Nelze se vyhnout ani objasňování té skutečnosti, že v případě, že členské státy NATO budou do své výzbroje zavádět další nové zbraňové systémy a budou pokračovat v rozmísťování raket středního doletu v západní Evropě, bude i ČSSR nadále plnit svou internacionální povinnost a bude se podílet na realizaci vynucených obranných protipatření členských států Varšavské smlouvy, což bude vyžadovat i vylčení nemalých dodatečných ekonomických zdrojů.

Další oblast vojenskoekonomické propagandy je spjata s **bezprostředně ekonomickými problémy bojové pohotovosti a připravenosti, výcviku a života vojsk, s otázkami ekonomiky armády.** V této oblasti jde především o objasnění kategorie efektivnosti. Při daném množství, struktuře a kvalitě prostředků obrany, jimiž disponují ozbrojené síly, závisí úroveň jejich bojeschopnosti na dosahovaném stupni efektivnosti při jejich používání, tj. na kvalitě vojenských činností.

Ve sféře vojenských činností je nejvýznamnější otázkou efektivní využívání zbraní a jejich systémů ke splnění stanovených cílů (bojových úkolů). Proto jedním z nejdůležitějších úkolů vojenskoekonomické

propagandy je výchova příslušníků ČSLA k racionální exploataci zbraní a techniky. Vždyť její udržování ve stavu zabezpečujícím neustálou použitelnost má velký význam pro zvyšování bojové pohotovosti a bojové připravenosti Československé lidové armády. Předčasné opotřebení a vyřazení různých druhů zbraní a bojové techniky nejenže oslabuje bojovou pohotovost útvarů a jednotek, ale též způsobuje značné materiální ztráty národnímu hospodářství.

Významným úsekem vojenskoekonomické propagandy u vojsk je výchova k hospodárnosti s materiálními a finančními prostředky, které zabezpečují bojovou a politickou přípravu vojáků. Účelnost a úpornost při využívání PHM, výstrojního a proviantního materiálu, rozličných prostředků a finančních fondů na výstavbu a udržování materiálně výcvikové základny jsou velmi vážným faktorem jejího zdokonalování. Zároveň znamenají ekonomický přínos pro ČSLA i pro celou socialistickou společnost vůbec.

Dosud ne zcela dořešeným problémem vojenskoekonomické propagandy je optimální využívání lidských zdrojů. Ve všech sférách lidské činnosti je platný — Karlem Marxem objevený a zformulovaný — zákon ekonomie času. Tento zákon se netýká jen úspory zpředmětněné, nýbrž i živé práce. Zvlášť vysoká je „cena“ živé práce v armádě. Využívání pracovního času vojáků, důstojníků i občanských pracovníků vojenské správy, v souladu s principy vědecké organizace práce, dává možnost zdokonalovat její organizaci, podmínky práce, zabezpečovat nejracionalnější rozmístění pracovních sil a jejich kooperaci a na základě toho zvyšovat produktivitu práce a zároveň snižovat náklady materiálních a finančních prostředků.

Efektivnost všech vojenských činností v rozhodující míře spočívá na úrovni řízení a plánování bojové a politické přípravy. Nejdůležitější místo v tomto procesu má rozhodovací činnost velitelů, politických pracovníků a odborných náčelníků na všech organizačních stupních. Na každém z nich tedy záleží, zda bude dosaženo vysoké bojové pohotovosti a bojové připravenosti s nejmenšími náklady a v požadovaném čase. Proto se také zdůrazňuje v Rozkaze ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1984 až 1985, že je nezbytné při realizaci všech opatření náročně dodržovat zásady hospodárnosti ve vynakládání sil a prostředků. Umění velitelských kádrů ekonomicky myslet a jednat na úrovni současných náročných požadavků je důležitým faktorem bojové síly armády.

Souvislost ekonomické propagandy s vojenskoeconomickou propagandou

Uvedené hlavní obsahové a realizační směry a oblasti ekonomické a vojenskoeconomické propagandy postihují podstatné stránky realizace hospodářské a vojenskoeconomické politiky KSČ v podmínkách ČSLA. Avšak vzhledem k tomu, že ke splnění požadavků racionálního využívání soudobých složitých zbraňových systémů nestačí jen základní technická příprava lidí, je nezbytné rozšířit rozsah a obsah propagandy — vedle ekonomického a vojenskoeconomického působení — a objasňování vojenskotechnických otázek. Proto s ekonomickou a vojenskotechnickou propagandou velmi úzce souvisí vojenskotechnická propaganda.

Vojenskotechnická propaganda v konkrétní podobě představuje součást ideologické a politickovychovné práce, již organizují velitelé, političtí pracovníci, odborní náčelníci, stranické a svazácké organizace v jednotě s organizačními opatřeními v zájmu všestranného osvojení a zvládnutí současné bojové techniky a zbraní, výchovy vysokých morálně politických a bojových vlastností příslušníků ČSLA nezbytných k úspěšnému využití techniky v podmínkách soudobého ozbrojeného zápasu.

Požadavek těsného sepětí ekonomické, vojenskoeconomické a vojenskotechnické propagandy vystupuje v ČSLA s maximální naléhavostí. Je podmíněn potřebou realizovat výsledky vědeckotechnické revoluce v podobě prostředků zajišťujících spolehlivou obranu socialismu při respektování a důsledném uplatňování strategické linie strany na zvyšování efektivity ve všech oblastech společenského života a tedy i v ozbrojených silách.

Podmínky k účinnějšímu propojení a komplexnějšímu působení uvedených druhů propagandy vytvářejí závěry 8. zasedání ÚV KSČ, které se zabývaly otázkami urychleného uplatňování výsledků vědy a techniky. Podobně jak u pracujících, tak ve výchově příslušníků ČSLA je nutné, „...aby do odborné stránky výchovy pronikaly nejnovější poznatky vědy a techniky z oblastí, které jsou zítřkem vědeckotechnického pokroku“. (Zpráva předsednictva ÚV KSČ k urychlenému uplatňování výsledků vědy a techniky v praxi na 8. zasedání ÚV KSČ. Rudé právo, 17. 6. 1983, s. 5.)

V duchu závěrů 8. a 9. zasedání ÚV KSČ musí být vojenskotechnická propaganda spjata s posilováním morálně politické připravenosti tak, aby přispívala podstatnou měrou k výchově politicky uvědomělých, vzdělaných, ideově a morálně vyspělých příslušníků ČSLA, kteří jsou bytostně

ztotožnění s vojenskoeconomickou a vojenskotechnickou politikou naší strany. Proto je třeba zaměřovat vojenskotechnickou propagandu na aktivní propagaci výsledků socialistické vědy a techniky a na základě toho rozvíjet internacionální a vlastenecké citění vojáků. Součástí propagandistického působení dále musí být intenzivnější zvyšování vojenskotechnických znalostí konkrétní vojenské techniky a zbraní armád členských států Varšavské smlouvy, rozšiřování vědomostí o jejich provozu a údržbě a v návaznosti na to, účinnější boj proti projevům přeceňování zbraní a vojenské techniky kapitalistických armád.

V neposlední řadě je nutné s vyšším úsilím popularizovat a organizovat zájmovou a zlepšovatelickou činnost s cílem přispívat ke zkvalitnění bojové pohotovosti, výcviku a výchovy. Hlavním smyslem komplexního propagandistického působení v současnosti je, aby příslušníci ČSLA pochopili, že **uplatnění výsledků vědy tvoří jednu z hlavních cest zdokonalování armády a že uplatnění vědeckotechnického rozvoje a mistrného ovládnutí zbraní a vojenské techniky v souladu s principem maximální úspěšnosti je kategoričkým příkazem doby.**

Nejde přitom jen o proces technizace a jednorázového zavádění nové techniky a zbraní. V souladu se závěry 10. zasedání ÚV KSČ k úkolům a rozvoji strojírenství, elektrotechnického a hutního průmyslu, kde bylo mimo jiné konstatováno, že „...žádný systém nemůže spolehlivě fungovat bez přesného plnění stanovených úkolů všemi stupni, bez dobré souhry všech článků. Bezprostředně nejnaléhavější otázkou proto je zdokonalení přímého řízení, metod a stylu práce, upevnění organizovanosti a kázně“ (10. zasedání ÚV KSČ ve dnech 17. a 18. dubna 1984, O úkolech a rozvoji strojírenství, elektrotechnického a hutního průmyslu po XVI. sjezdu KSČ. Praha, Svoboda 1984, s. 40), jde v podmínkách armádního mechanismu o nové vyšší požadavky na myšlení a jednání lidí, řízení a velení vojskům, organizaci a způsoby bojové činnosti, rozvoj aktivity a iniciativy, úroveň kázně a organizovanosti života. Při realizaci nových, kvalitativně vyšších požadavků na myšlení a jednání v naznačených směrech je však třeba mít na paměti, že formovat myšlení nelze pouhou propagandou. Ta, má-li být účinná, a nemá-li se „utopit“ ve frázích, musí se opírat o celý systém straníkopolitické a řídicí práce u vojsk, o soubor praktických opatření zabezpečujících jednotu teorie a praxe, slov a činů.

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM SOUČINNOSTI

V soudobých podmínkách je organizace součinnosti stále složitější a současně s tím se zvyšuje i četnost forem a metod jejího uskutečňování.

Když uvažujeme o této složité otázce, je zapotřebí si uvědomit, že mnohé principy, které byly vhodně a úspěšně uplatňovány v přípravě a vedení úspěšných operací Velké vlastenecké války Sovětského svazu, ani dnes neztratily na významu. Musí však být uplatňovány tvůrčím způsobem, zvažována vyšší kvalita výzbroje a bojové techniky, nové organizační struktury vojsk a rozvoj vojenské teorie i praxe.

Hlavní cíle součinnosti se prakticky nemění. I dnes platí tak jako v minulosti, že k dosažení úspěchu v operaci je nutné dokonale sladit úsilí všech sil a prostředků, které se zúčastňují operace na základě komplexního využití všech tří nejdůležitějších komponentů bojové činnosti — palby, úderu a manévru.

Při řešení otázek součinnosti a výběru nejvhodnějších forem a metod organizace součinnosti vystupují do popředí dvě důležité otázky:

1. S růstem mohutnosti palby, úderné síly a pohyblivosti vojsk se značně zvyšuje dynamika bojové činnosti, což nutně vede ke zkrácení času na přípravu operace. Oproti době, která byla k dispozici ve Velké vlastenecké válce Sovětského svazu, se současné normy zkracují až několikrát.

2. Čím jsou prostředky ozbrojeného zápasu dokonalejší, tím se součinnost stává složitější. To je spojeno se zvětšením rozsahu a složitosti opatření ke sladování činnosti sil a prostředků v operaci. Tato zákonitost je v podstatě v rozporu s předchozím faktem, protože vyžaduje v daleko kratší době řešit mnohem větší rozsah složitých otázek.

Tyto požadavky si vynucují hledat nové racionálnější metody práce velitelů a štábů. Musí se odlišovat od dřívějších metod vysokou efektivností a operativností při řešení úkolů součinnosti.

Součinnost je organickou součástí procesu přijetí rozhodnutí a plánování operace. Rozhodnutí velitele tvoří základ její organizace. Při ujasnění úkolu a hodnocení situace již velitel řeší i otázky součinnosti, způsoby jejího uskutečňování, určuje jakého nepřítele a v jakém pořadí je zapotřebí zničit, které dílčí operační úkoly splnit v rámci celkového plnění úkolu, kde a jakými silami i prostředky vést hlavní úder. Současně stanoví i nejúčelnější operační sestavu

vojsk, kde a ke kterým hlavním otázkám nutno organizovat součinnost se sousedy, dalšími součinnostními útvary a svazky různých druhů ozbrojených sil, druhů vojsk i speciálních vojsk a také mezi podřízenými vojsky a různými prvky operační sestavy.

Současně velitel stanoví neúčelnější formy a metody součinnosti, myšlenkově vytváří model operace, vyhodnocuje pravděpodobnou činnost nepřítele a stanoví způsoby sladěného působení vlastních sil a prostředků ke zničení nepřítele. To je v podstatě počátek organizace součinnosti, přičemž mnohé otázky řeší velitel v procesu přijetí rozhodnutí. Náčelníci druhů vojsk (speciálních vojsk a služeb) při přípravě podkladů pro rozhodnutí vševojskového velitele a návrhů na použití jejich druhu vojska prakticky postupují stejným způsobem.

Štáb, který zabezpečuje přijetí rozhodnutí, předběžně navrhuje hlavní otázky součinnosti, zvláště z hlediska určení místa, času a způsobu použití jednotlivých prvků operační sestavy, organických i posilových sil a prostředků a jejich operačního zabezpečení. Důležité je, aby všechny základní otázky součinnosti byly řešeny komplexně, na systémové bázi. Je nutné, aby štáb byl hnací silou při přípravě organizace součinnosti v období, které začíná vypracováním rozhodnutí velitele a končí jeho pokyny pro součinnost.

Zvlášť důležitý význam má včasné zahájení prací na organizaci součinnosti. V příznivých podmínkách mohou začít prakticky po vyhlášení zámyslu operace.

Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že jsou možné dva základní způsoby doručení pokynů velitele pro součinnost vykonavatelům — z hlediska času — při vydání bojových úkolů nebo zvlášť po jejich vydání; z hlediska místa — v terénu nebo na velitelském stanovišti s využitím mapy nebo reliéfních map (případně makety terénu).

Při přípravě operace v krajně **omezeném čase** může velitel vydat pokyny pro součinnost současně s bojovým úkolem buď technickými pojiťky nebo osobně, a to v plném rozsahu nebo po částech vzhledem k významu a lhůtám plnění konkrétních úkolů (pokyny pro součinnost vydává podřízeným na mapě). Nemůže-li velitel osobně vydat tyto úkoly a pokyny současně všem podřízeným, je účelné, aby sám vydal úkoly a pokyny pro součinnost alespoň veliteli, který působí na hlavním směru. Ostatním podřízeným mohou vydat tyto úkoly a pokyny zástupci velitele a náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Za situace, kdy je **dostatek času**, organizujeme součinnost zpravidla po vydání bojových úkolů, což umožňuje, na základě návrhu plánu součinnosti, usku-tečnit ji daleko podrobněji a v několika variantách. Pokyny pro součinnost mohou být v tomto případě doručeny vykonavatelům zasláním výpisu z plánu součinnosti nebo je můžeme vydat při schvalování rozhodnutí.

Chci zdůraznit, že tato práce nesmí být jen formálním vydáním pokynů nebo úkolů pro součinnost podřízeným, ale musí se stát pokračováním tvůrčí práce velitele a štábu při sladování činnosti sil a prostředků, konkretizaci složitých otázek a upřesněním některých z nich přímo s podřízenými na místě.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války Sovětského svazu svědčí o řadě poučných příkladů, kdy se součinnost organizovala před zahájením operací metodou vedení speciálního zaměstnání nebo válečné hry současně s hlavními funkcionáři několika stupňů velení. Taková metoda umožňovala podstatně zkrátit čas ve srovnání s postupnou organizací součinnosti s každým podřízeným velitelským stupněm a lépe pochopit způsob plnění jak vlastních úkolů, tak i úkolů součinnostních vojsk.

Narůstající rozsah úkolů a omezený čas vyčleněný pro jejich řešení jsou

určujícími faktory k zdokonalování metod cílevědomého řešení otázek součinnosti v soudobých podmínkách.

Součinnost musí být organizována do celé hloubky operace, především v zájmu těch uskupení druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, které plní hlavní úkol. Zvlášť podrobně je nutné řešit tyto úkoly na první den bojové činnosti.

V poslední době je často diskutována otázka, zda je účelné uskutečňovat na operačních stupních organizaci součinnosti v terénu. Jsem toho názoru, že zkrácení lhůty přípravy soudobé bojové činnosti v ještě větší míře zvýrazňuje úlohu souběžné činnosti velitelů a štábů všech stupňů a že ani operační stupeň se neobejde bez toho, aby na rozhodujících úsecích, zejména na hlavním směru, nepřistoupil ke konkrétní organizaci součinnosti přímo v terénu. Naopak možnosti techniky, zvláště využití vrtulníků a obrněných velitelsko-štábních vozidel, vybavených novými, dokonalými prostředky velení vojskům a přístroji pro pozorování tuto činnost velitelům a štábům nejen umožňují, ale jejich práci zdokonalují.

V průběhu operace považují **udržování nepřetržité součinnosti**, dosažení její vysoké efektivnosti a rychlé obnovy v případě narušení za jeden z nejdůležitějších úkolů velení.

Činnost velitele a štábu při udržování součinnosti v průběhu útočné operace je zapotřebí zaměřit na včasné, přesné a kvalitní splnění opatření, která vyplývají z rozpracovaného plánu operace a plánu součinnosti, na upřesnění, doplnění nebo změnu plánu součinnosti (v souladu se změnami, které nastaly v operační situaci) ve stanovené době a dále na obnovu narušené součinnosti nebo na její opakovanou organizaci, dojde-li k zásadní změně situace.

Přesně a náročně organizovaná součinnost v období plánování bojové činnosti, její praktická realizace v průběhu operace, umožňují ve většině kritických situací zabránit narušení součinnosti, i když toto nelze zcela vyloučit.

Příčin narušení součinnosti může být řada a v soudobých podmínkách vedení operací pravděpodobnost vzniku ostrých a kritických situací značně vzrostla, což má za následek nutnost kalkulovat s nimi. To vše vyžaduje od velitelů a štábů přijímat opatření, která zabezpečí udržení nepřetržité součinnosti mezi uskupeními vojsk a trvalou prací spojovacích prostředků, automatizovaných systémů velení vojskům, včasné předávání informací a hlášení od podřízených a rovněž od nadřízeného štábu a sousedů.

Abyste nedošlo k narušení součinnosti a byla zabezpečena nepřetržitost úderů na nepřítele, je nutné vyžadovat přesné plnění úkolů podřízenými ve stanovených lhůtách; včas zabezpečit změny v organizaci součinnosti, neodpovídá-li dané situaci; vymezit způsob součinnosti současně s upřesněním úkolů vojskům; v plném rozsahu organizovat součinnost, je-li přijato nové rozhodnutí a vojskům nebo jednotlivým uskupením byly stanoveny jiné úkoly. Důležitým předpokladem udržení nepřetržité součinnosti v průběhu operace je trvalá kontrola štábem, náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb s cílem zabezpečit přesné plnění úkolů podřízenými a mít přehled o situaci, aby bylo možné přijmout včas potřebná opatření.

Při přechodu do útoku s použitím pouze konvenčních zbraní je zapotřebí, aby velitel a štáb trvale upřesňoval a slaďoval činnost vševojskových svazků a svazů, letectva, vojska PVO a dalších sil a prostředků, které se zúčastňují operace při ničení leteckých a raketových uskupení nepřítele, cílů prvního pořadí a rovněž při překonávání pásma překrytí a při průlomu nepřátelské obrany.

Zejména při organizaci průlomu předního obranného pásma, když se vojska prvního sledu k němu přiblíží, bude nutné upřesnit činnost letectva a dělostřelectva k vedení palebné přípravy, podpory zteče a palebného doprovodu vojsk v období průlomu. Upřesňuje se zejména metoda a hloubka dělostřelecké, letecké podpory i doprovodu.

Zvláštní pozornost je přitom nutné věnovat organizaci součinnosti mezi svazky úderného uskupení a útvary vojskového letectva, protože není vyloučeno, že v této době frontové letectvo může plnit úkoly ve vzdušné operaci a hlavním prostředkem letecké podpory bude vojskové letectvo.

V období vedení operace pouze konvenčními zbraněmi důležitý význam bude mít trvalé upřeshňování plánu prvního jaderného úderu a organizace součinnosti všech sil a prostředků, které se ho zúčastní, ale i upřesnění způsobu součinnosti vojsk po prvním jaderném úderu včetně bezpečnostních opatření a způsobů odstranění následků po použití nepřátelských jaderných zbraní.

Trvalé udržování součinnosti v průběhu operace bude mít rozhodující význam při zasazení druhého sledu i operační manévrovací skupiny, průlomu mezilehlých obranných pásem a postavení nepřítele, obklíčení a ničení velkých uskupení nepřítele, ale i při násilném přechodu vodních překážek, použití vzdušných výsadek a plnění dalších důležitých operačních úkolů.

Hlavními úkoly při udržování součinnosti mohou být:

- včasné shromáždění a vyhodnocení údajů o nepříteli, pohotovosti jeho prostředků jaderného napadení a zálohách,
- znalost rozmístění a stavu vlastních vojsk i sousedů a jejich materiální zabezpečení,
- příprava podkladů (ve stanovené době) k přijetí rozhodnutí v souladu se situací a úkoly, které je nutné řešit,
- rychlé doručení úkolů vojskům,
- organizace všestranného zabezpečení a kontrola činnosti vojsk.

Důležitý význam bude mít i udržování těsné součinnosti se sousedy, zejména sladění společné činnosti k vedení jaderných úderů, společné odrážení hromadných úderů nepřátelského letectva, způsoby řešení úkolů při ničení uskupení nepřítele na styku se sousedy, ale i možnost využití působů sousedů k vedení možného manévru k úderu do boku a týlu nepřítele.

Sladění použití všech sil a prostředků, které se zúčastní operace, se tedy zabezpečuje jednotným chápáním cílů, úkolů i způsobů jejich plnění, trvalou kontrolou, organizací neustálého pozorování bojiště, udržováním nepřetržitého spojení a vzájemnou informovaností. Zvláštní pozornost zasluhují otázky zabezpečení bezporuchového spojení se součinnostními štáby a organizace sledování bojiště (i jeho pozorování) na nejdůležitějších směrech a v rozhodujících obdobích operace. Zkušenosti z poslední války svědčí o tom, že snaha některých velitelů posuzovat vývoj bojové činnosti jen na základě hlášení podřízených nutně vedla k odtržení od reálné činnosti, narušení součinnosti a k opožděnému rozhodování. Velitel musí v rozhodujících momentech operace osobně pozorovat její vývoj, včas měnit a upřeshňovat způsob součinnosti a usměrňovat úsilí vojsk na bezpodmínečné splnění bojových úkolů.

V důsledku vedení jaderných úderů obou stran budou nepříteli i vlastním vojskům způsobeny značné ztráty, ztíží se vedení bojové činnosti, což může způsobit **částečné nebo úplné narušení součinnosti** na některých stupních vedení a bude vyžadovat od velitele i štábu značné úsilí **k jejímu obnovení**.

Při uskutečňování opatření k obnově bojeschopnosti a odstranění následků nepřátelského jaderného napadení přijímá velitel rozhodnutí k rozvíjení útočné operace, stanoví úkoly podřízeným a organizuje součinnost na všech stupních. Nemůže být pochyb o tom, že za těchto podmínek narušená součinnost mezi útočícími vojsky, silami a prostředky musí být obnovena v nejkratším čase. Při její obnově nebo při nové organizaci velitel a štáb musí:

- upřesnit objekty ničení a organizovat jejich doplňkový průzkum,
- stanovit nutný počet odpalovacích zařízení, která budou plnit úkol, z těch raketových svazků a útvarů, jež si zachovaly bojeschopnost, rozdělit objekty ničení mezi raketové vojsko a letectvo a stanovit dobu vedení jaderného úderu.

V letectvu jsou upřesňovány počty letounů-nosičů a stav jejich osádek, doba startu a předpokládané umístění letectva k době úderu, který vede raketové vojsko. Kromě toho se pro letouny-nosiče určují nové objekty nepřitele a doba jejich zničení, mohutnost a druh výbuchů, záložní letiště a lhůta jejich zaujetí po úderech.

Vševojskovým svazům je nutné upřesnit směry útoku, úkoly a způsoby jejich plnění. Jsou přijímána opatření a upřesňují se otázky obnovení bojeschopnosti vojsk i odstranění následků po jaderných úderech nepřitele, vymezují se prostory, na které byly vedeny jaderné a chemické úderu a určují se prostory, ze kterých je třeba vyvést zasažená vojska.

Štáb musí včas informovat podřízená vojska a sousedy o pozemních jaderných výbuších, pásmech zamoření, rozrušených prostorech a prostorech požárů, které mohou mít vliv na bojovou činnost vojsk. Zvláštní pozornost musí být věnována obnovení narušení součinnosti mezi vojskem PVO a útočícími vojsky prvního sledu. Především je zapotřebí obnovit a zhustit radiolokační pole k protiletadlové raketové obraně vojsk a stíhacímu leteckému zabezpečení.

V průběhu útočné operace velitel a štáb nepřetržitě sleduje situaci a určuje způsoby řešení úkolů, které budou vojska plnit, upřesňuje metodu součinnosti, organizuje bojovou činnost se sousedy, narůstání úsilí palebným ničením nepřitele a zasazením nových sil do sražení. K udržení a obnově narušené součinnosti musí velitel i štáb, náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb trvale sledovat sladěnou činnost vojsk, zabezpečovat nepřetržité spojení a vzájemnou informovanost o změnách v situaci a o přijetí nových rozhodnutí a z toho vyplývajících opatření k zabezpečení a obnově narušené součinnosti.

V řadě případů bude velitel frontu nucen organizovat součinnost nejen na operačním, ale i na taktickém stupni a sladovat činnost vojsk v terénu.

V tomto článku jsem v zásadách popsal jen tři základní otázky z celého komplexu součinnosti v operaci. Cílem bylo upozornit na některé momenty, ve kterých při cvičeních vznikají nejasnosti nebo nejsou řešeny vždy důsledně.

Měli bychom však všichni dbát zásady, že v systému přípravy k vedení soudobých operací bude mít velký význam organizování sladěného použití svazků a útvarů různých druhů ozbrojených sil, druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb. K tomu, abychom mohli toto zabezpečit při přípravě bojové činnosti a udržovat nepřetržitou součinnost v průběhu operace, je nutné, aby velitelé i štáby měli značné organizační schopnosti, vysoké profesionální kvality, hluboké znalosti bojových možností a způsobů použití nejen podřízených, ale i součinnostních vojsk.

DOSAHOVÁNÍ VYSOKÉHO TEMPA ÚTOKU

K charakteristickým rysům soudobých útočných operací patří **vysoké tempo útoku** vojsk. Sovětská vojenská encyklopedie definuje tempo útoku jako „postup vojsk prvního sledu za útoku měřený v kilometrech za den (24 hodin)“. Při průlomu obrany určujeme tempo v útoku v kilometrech za hodinu.

Tempo útoku vojsk je kategorie proměnná, má svůj historický vývoj a závisí především na zdokonalování zbraní, bojové techniky, mistrovství velitelů, štábů a vycvičenosti vojsk, na odporu nepřítele, terénu, jeho změnách a dalších faktorech. V minulosti byly možnosti postupu podmíněny především schopností pohybu pěších vojsk, která tvořila rozhodující část bojujících armád. Teprve se zdokonalením palebných prostředků a zejména zaváděním tanků a letadel do výzbroje vznikají předpoklady k překonání fyzických omezení pěších vojsk. Až do konce 1. světové války se však nepodařilo zdokonalit tyto nové prostředky tak a vyrobit je v takovém množství, aby zásadně ovlivnily tempo útoku.

Rozvoj zbraní a bojové techniky mezi oběma válkami vytvořil nové podmínky k jeho zvýšení. Dochází k výstavbě mechanizovaných a tankových vojsk, rozsáhlému zavádění letectva, nákladních automobilů, zvyšování účinnosti palby atd. Tyto skutečnosti vedly k hledání nových způsobů vedení boje a operace, v nichž by se co nejlépe uplatnily možnosti zdokonalených zbraní a bojové techniky. V sovětském vojenském umění dřívější teorii postupných slábnoucích operací vystřídala teorie hlubokého boje a operace s hromadným použitím tanků, letectva, dělostřelectva a vzdušných výsadků, v níž se předpokládalo průměrné tempo útoku v armádní útočné operaci 5–6 km za 24 hodin. To můžeme srovnat s nejvyšším tempem, kterého dosáhla ruská vojska v 1. světové válce.

Správnost myšlenek teorie hlubokého útočného boje a operace potvrdil průběh Velké vlastenecké války, kdy sovětská vojska překračovala několikanásobně hodnoty předpokládané předválečnou teorií.

Porovnáme-li tempa útoku, která vojska dosahovala v minulosti, s předpokládanými v soudobých útočných operacích, je zřejmá tendence jejich stálého růstu — viz **tabulku**.

Tabulka

	Tempo útoku za 24 hodin (v km)
8. ruská armáda [ZF v roce 1916 (nejúspěšnější armáda)]	5—6
Podle teorie hluboké útočné operace (polovina 30. let)	5—6
Střelecké svazky Rychlé svazky (na základě zhodnocení zkušenosti z válečných konfliktů v letech 1939—1940)	10—15 40—50
Viselsko-oderská operace (leden roku 1945) Tankové armády v této operaci	25 50—70
Závěrečné období války Tankové armády v tomto období války	25 20—40
Soudobé útočné operace	40—50

Srovnáme-li závěrečné období 2. světové války s vedením soudobých útočných operací, zjistíme, že průměrné útočné tempo je dvakrát větší a převyšuje rychlost postupu tankových jednotek na konci války.

Vzhledem ke střední hodnotě tempa útoku určujeme tempo i za zvláštních podmínek. Při průlomu nepřátelské obrany s použitím konvenčních zbraní a útoku v těžko průchodném terénu může činit 30—35 km (i méně) za 24 hodin. Za výhodných podmínek (proti slabému nepříteli a v rovinném terénu) mohou vojska dosáhnout tempa až 80 km za 24 hodin. Při překonávání taktické hloubky obrany nepřítel bude nižší než průměrné a může činit do bližšího úkolu vševojskové armády 35—40 km za 24 hodin. Při plnění dalšího úkolu je možné počítat s 50 km (i více) za 24 hodin. Zvláště vysoké tempo předpokládáme u operační manévrovací skupiny: 80—100 km za 24 hodin. Takto stanovené hodnoty použijeme jako kalkulační jednotky při plánování boje a operace. Za vysoké tempo útoku je zpravidla považováno takové, které v určitých podmínkách podstatně převyšuje předpokládané. K jeho dosažení musíme mít odpovídající materiální základ v převaze sil a prostředků nad nepřítelem. Pro soudobé operace plánujeme na směr hlavního úderu 3—4 a při průlomu připravené obrany 4—6násobnou převahu nad nepřítelem. To vytváří vysokou pravděpodobnost úspěchu bojové činnosti včetně dosažení požadované rychlosti postupu.

V čem spočívá význam dosahování co nejvyššího tempa útoku? Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že ovlivňuje velikost ztrát vlastních vojsk a nepřítele a spotřebu materiálních prostředků, zejména PHM a munice. Analýza množství ztrát a spotřeby materiálních prostředků tankových armád v devíti operacích Velké vlastenecké války svědčí o tom, že při útoku 20—25 km za 24 hodin celkové ztráty osob byly o něco více než třikrát a tanků jedenapůlkrát menší než při tempu 4—10 km za 24 hodin. Ještě více ovlivňovalo spotřebu materiálních prostředků u vojsk, která postupují 100 km za den. Při vysokých tempech útoku tankových armád se šestkrát zmenšila měrná spotřeba munice a třikrát spotřeba paliva.

Současně značně narůstaly ztráty nepřítele. Tato skutečnost je vysvětlována tím, že při rychlém postupu vojsk na směrech, do značné hloubky a s využitím

manévru do boku a týlu vznikají výhodné podmínky k ničení jednotek, útvarů a objektů nepřítele, které se zde nacházejí (druhé sledy, zálohy, dělostřelectvo, PVO, místa velení, týlové jednotky atd.) a mají zpravidla menší schopnost obrany než jednotky a útvary prvního sledu. Rychlý útok spojený s obejitím hlavních sil často donutí nepřítele vzdát se výhody, kterou mu poskytuje předem zaujatá a vybudovaná obrana; je zbaven možnosti organizovaně zasadit druhé sledy a zálohy nebo jejich použití bývá podstatně ztíženo a tím je narušeno narůstání úsilí jeho vojsk; je nucen používat jednotky a útvary na neplánovaných čarách a prostorách, kde jsou více zranitelné. Útok vedený ve vysokém tempu zejména v hloubce sestavy nepřítele vytváří podmínky k dezorganizaci systému velení vojskům a řízení palby, zabezpečení vojsk a vede k rychlému ovládnutí důležitých prostorů (objektů), narušení celkové odolnosti nepřátelské obrany a splnění stanovených úkolů vlastními vojsky.

Stejný význam bude mít vysoké tempo útoku i v dnešních podmínkách. Jeho dosahování je proto věnována stálá pozornost.

K vedení útoku ve vysokém tempu v soudobých podmínkách vznikly zcela jiné podmínky než tomu bylo v minulosti, a to především využíváním výsledků vědeckotechnického pokroku ve vojenství. Tempo útoku nejvíce ovlivňuje používání jaderných zbraní, zdokonalení konvenčních prostředků ničení, především tanků, letectva a dělostřelectva, úplná motorizace vojsk, zejména pěchoty, značné možnosti přepravy vojsk vzduchem, zdokonalení všestranného zabezpečení bojové činnosti a rozvoj velení vojskům. Vedle těchto faktorů jej budou ovlivňovat především bojové možnosti nepřítele, geografické podmínky operačního směru, denní a roční doba. Kromě toho bude mít vliv na dosahování vysokého tempa útoku uplatňování požadavků, které se promítají do použití sil a prostředků, práce velitelů a štábů.

Jakými opatřeními lze dosáhnout vysokého tempa útoku, je uvedeno v operačních a taktických předpisech. Organizace a vedení operací čl. 87 a v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA čl. 98. Jedním z nich je „rychlý a dovedný manévr silami a prostředky k rozvinutí dosaženého úspěchu“. Tempo útoku je zpravidla spojeno s manévrem, neboť především manévrující vojska rychle pronikají do sestavy nepřítele. Manévrem rozumíme organizované přemístění vojsk (sil) v průběhu boje na nový směr (čáru, do výchozího prostoru) za účelem zaujmout výhodné postavení vůči nepříteli a vytvořit potřebné uskupení sil a prostředků. Manévr je rovněž možné uskutečňovat jadernými údery a palbou konvenčních prostředků. Podstata, význam, druhy manévru vojsky, jeho vztah k jaderným úderům a palbě jsou dostatečně vysvětleny v předpisech a odborné literatuře. Zmíním se proto jen o tom, za jakých podmínek může manévr vojsky napomáhat tempu útoku a jak jej ovlivňuje.

Vliv manévru na zvýšení tempa útoku spočívá v tom, že vojska, která jej uskutečňují, využívají mezer, odkrytých boků, slabých míst v sestavě nepřítele, obcházejí nejdolnější úseky jeho obrany nebo nevýhodný terén, nezavazují se (pokud možno) do boje a pronikají rychleji než vojska útočící čelně do hloubky jeho sestavy. Tam překvapivě útočí do boků nebo týlu, nutí nepřítele bojovat „na dvou frontách“ a rozptylují jeho úsilí. Manévrovou činností se musí vyznačovat především OMS, přepadové, předsunuté, obcházející a speciální odřady, které ovládnutím důležitých prostorů a čar, ničením významných objektů sestavy nepřítele a jeho záloh napomáhají vojskům útočícím čelně k obnovení nebo dosažení vyššího tempa útoku.

Takto uskutečňovaný manévr umožňuje vojskům zmocnit se iniciativy, udržet ji, vytvořit situaci, která je pro nepřítele nevýhodná, mařit jeho zámysl, měnit dosavadní, často nepříznivý průběh boje a napomáhá úspěchu nebo se podílí na jeho rozvinutí.

Aby mohl manévr silami a prostředky přispět k dosažení co nejvyššího tempa útoku, nesmí být samoúčelný, musí vycházet ze zámyslu boje, být uskutečněn včas, pečlivě, v těsné součinnosti vojsk, vyžaduje pevné a nepřetržité velení vojskům i všestranné zabezpečení. Úspěch manévru závisí na jeho rychlosti, utajení, překvapení, jednoduchosti zámyslu, spolehlivé ochraně před palbou a údery pozemního i vzdušného nepřítele, připravenosti velitelského sboru a vycvičenosti vojsk.

Připravit a realizovat manévr, který by přispěl k rychlému tempu útoku a tím i splnění bojového úkolu, není snadné a vyžaduje tvůrčí uplatňování znalostí a zkušeností velitelů i štábů.

Vysoké tempo útoku je však především výsledkem komplexního uplatňování, zdokonalování dosavadních i hledání nových opatření a způsobů jeho dosahování. V této souvislosti má význam i sledování tendencí v jeho vývoji.

Potvrzuje se úsilí zvyšování tempa útoku, převážně však na směrech. K tomu vznikají výhodné podmínky zdokonalováním tanků, zavedením BVP a přechodem k samohybnému dělostřelectvu. Také přepadové odřady, OMS, větší možnosti používání všech druhů vzdušných výsadek dávají předpoklad k lepšímu využívání jaderných a leteckých úderů, palby a tím i dosahování celkově vyššího tempa útoku.

Charakteristickým rysem zřejmě bude i značná proměnlivost tempa útoku, neboť nepřítel může jadernými údery a palbou konvenčních prostředků způsobovat vojskům (která útočí ve vysokém tempu) značné ztráty. Bude často docházet ke změnám situace, přechodu od jednoho druhu bojové činnosti k jinému, k četným přeměnám na povrchu terénu, a to vše se dále projeví v náhlých změnách tempa útoku. V důsledku toho, že na něj působí řada vlivů, zvětšuje se význam jejich kvalitativního a kvantitativního zhodnocení, především matematickými metodami a stanovením nejen nejvyššího, ale často optimálního tempa v různých podmínkách.

Aktuálním úkolem je i zhodnocení vlivu koncepce „kombinovaného vzdušného a pozemního boje“, použití průzkumných a palebných systémů a vysoce přesných zbraní nepřítele na vedení bojové činnosti vlastních vojsk a zejména používání druhých sledů a OMS, které jsou důležitým prostředkem narůstání úsilí, a tím i dosahování vysokého tempa útoku. Pozornost dále zasluhuje zkoumání vlivu palby i úderů vlastních zdokonalených a nových konvenčních prostředků ničení, zhodnocení působení automatizovaných systémů velení vojskům a radioelektronického boje.

Tempo útoku je jedním z důležitých ukazatelů rozmachu útočné operace. V přípravě a vedení boje (operace) má značný význam uplatňování opatření, kterými můžeme dosáhnout vysokého tempa a jež jsou uvedena v předpisech. Jejich osvojení, tvůrčí a komplexní využívání je důležitým úkolem přípravy velitelů a štábů. Musíme mu věnovat trvalou pozornost, neboť schopnost vést útok ve vysokém tempu je znakem bojového a operačního mistrovství velitelů a štábů.

K PŘÍPRAVĚ A ORGANIZACI VZDUŠNÉHO VÝSADKU

V článku zobecním některé problémy, které vyplývají z přípravy a organizace výsadku na taktickém stupni a uvedu hlavní zásady jeho použití s důrazem na činnost ve výchozím prostoru pro vysazení, dále během přepravy vzduchem a při vysazení v týlu nepřitele.

Výchozí prostor pro vysazení se v souladu s článkem 105 řádu Všeob-R-1 „... volí co možná nejbliže od prostoru vysazení a podle terénu může být 20 až 30 km od linie fronty“. To téměř odpovídá vzdálenosti rozmístění pluků druhého sledu (zálohy) divize, ze kterých zpravidla určujeme výsadek. S přihlédnutím na značnou členitost a pokrytost terénu v zájmovém prostoru a při aplikaci uvedených ustanovení na naše podmínky lze předpokládat, že výchozí prostor (prakticky jeho západní okraj) je možné volit i blíže k přednímu okraji. Tím podstatně zkrátíme nezbytně nutnou dobu k přeletu výsadku do týlu nepřitele.

Vyjdeme-li z těchto předpokladů, jakož i ze zkušeností získaných při cvičeních, pak výsadek byl nejčastěji vysazován do hloubky 20–30 km a v ojedinělých případech i do větší hloubky. Z uvedených dvou hodnot, tj. vzdálenosti výchozího prostoru a hloubky vysazení, dostaneme celkovou **dálku vysazení** (tím chápeme vzdálenost z nakládacích ploch ve vyčkávacím prostoru na přistávací plochy v prostoru vysazení), která by v tomto případě dosahovala 40 až 60 km a v členitém terénu pouze 30–40 km. To s přihlédnutím na bojovou rychlost dopravních vrtulníků je necelých 8–15 minut letu.

Podstatné zkrácení dřívějších norem (vzdálenost vyčkávacích prostorů byla v rozmezí 40–70 i více km od linie fronty a hloubka vysazení dosahovala 30 až 80 km) vytváří příznivé podmínky pro všestranné zabezpečení přípravy a organizace výsadku včetně jeho vysazení a vedení boje. V této souvislosti považují za nutné zdůraznit, že zkrácení vzdálenosti se bezprostředně projevuje v podstatném zlepšení přímého zajištění výsadku ostatními jednotkami motostřeleckého pluku, zabezpečení druhý vojsk a speciálních vojsk, mnohem účinnější PVO, ochraně stíhacím letectvem a bojovými vrtulníky a v neposlední

řadě i raketovým vojskem a dělostřelectvem (v rámci celkového boje o palebnou převahu).

V článku 105 je také uvedeno, že „...**ve výchozím prostoru pro vysazení se určují hlavní a záložní nakládací plochy (místa) pro vrtulníky a vyčkávací prostory jednotek**“.

Pod pojmem **vyčkávací prostor** chápeme část terénu výchozího prostoru pro vysazení, kterou zaujímají jednotky po obdržení bojového úkolu k přípravě na vysazení do týlu nepřítele. Vyčkávací prostor určujeme v terénu, který skýtá maximální možnosti ukrytí, maskování rozmístěných jednotek, bojové techniky a materiálu. Současně by měl mít dostatek vodních zdrojů, vhodných příjezdových cest pro bojovou techniku, dopravní prostředky a pro přesun na jednotlivé nakládací plochy (místa).

Výsadek v určeném prostoru rozmísťujeme po rotách, které organizují **kruhové a přímé zajištění**. V závislosti na plnění stanovených úkolů přidělené jednotky rozmísťujeme s motostřeleckými rotami.

Velikost vyčkávacího prostoru může být **10–15 km²**, což je závislé na konfiguraci terénu, jeho pokrytosti, jakož i možnosti volby nakládacích míst uvnitř, podél nebo v bezprostřední blízkosti vyčkávacího prostoru (zpravidla do 1000 metrů). Určené jednotky zaujímají tento prostor s maximálním utajením, nejčastěji se setměním nebo v noci, za ztížených pozorovacích podmínek a při dodržení všech zásad maskování. Vyčkávací prostor jednotky zaujímají maximálně na dobu jedné noci. Tím je i ovlivněna příprava organizace a vlastní plánování výsadku.

Pro souběžnou organizaci bojového použití výsadku na stupni divize—prapor počítáme s dobou, která by neměla přesahovat 4–5 hodin. Tato doba odpovídá pro výsadek, který má být vysazen v průběhu následujícího dne a navíc v prvním pořadí. Přitom pro druhý či následný výsadek (vysazený v průběhu útoku divize k plnění různých úkolů) je reálné kalkulovat s dobou 2 hodin. V této souvislosti je nutné zdůraznit, že požadavek vysadit několik výsadeků v průběhu jednoho dne plínáší určité zvláštnosti, které ovlivňují nejen současnou metodu práce velitele a štábu, ale také tvorbu rozhodovacího procesu včetně obhospodářského zaměření bojové dokumentace.

V důsledku přiblížení vyčkávacího prostoru k linii fronty je zapotřebí docenit i tu skutečnost, že původní prostor rozmístění jednotky druhého sledu, která je předurčena k boji v týlu nepřítele, může být velmi často totožný s vyčkávacím prostorem. Tím také odpadne značná část dříve uskutečňovaných pochodů.

Záložní vyčkávací prostor zpravidla volíme 5–10 km od hlavního, aby byl vyloučen zásah obou prostorů jedním jaderným úderem střední mohutnosti.

Pokud v článku 105 je uvedeno, že se také „...**určují hlavní a záložní nakládací plochy (místa) pro vrtulníky**“, pak je zapotřebí, podle mého názoru, tuto situaci chápat tak, že v našich podmínkách půjde zejména o **nakládací místa**. Tato skutečnost je bezprostředně ovlivněna členitostí a pokrytostí terénu, jakož i menší pravděpodobností při výběru jedné a navíc vhodné plochy pro přistání např. více než 30 vrtulníků. Přitom je málo reálné, že tento počet vrtulníků soustředíme pouze na jedné ploše, téměř po dobu jedné hodiny a na účinný dosah nepřátelského dělostřelectva. V našich podmínkách je možné nejčastěji aplikovat takové zásady, kdy nakládací místo bude uvnitř, na obvodu nebo v blízkosti vyčkávacího prostoru, určené pro rychlé naložení bojové techniky, materiálu a pro nasazení osob do vrtulníků. Většinou pro každou rotu

s přidělenými prostředky (samostatnou četou) určujeme jedno **hlavní a záložní** nakládací místo. Celková rozloha nakládacího místa je závislá na plánovaném počtu a typu vrtulníků, které zde mají přistát.

K zabezpečení plynulého nakládání a nasednutí výsadku určujeme na nakládacím místě **stanoviště vrtulníku** o rozměrech 50×50 m pro vrtulníky Mi-8, Mi-17, popř. Mi-24 a 50×70 m pro těžké dopravní vrtulníky (Mi-6, Mi-26 a další). Navíc, ve směru letu vrtulníků je nutné kalkulovat se 100 m volného prostoru bez vyšších překážek (k zabezpečení rozběhu vrtulníku).

Další zásadou, kterou uplatňujeme v našich podmínkách, je, že dopravní výsadečové vrtulníky přistávají na nakládací místa uvnitř vyčkávacího prostoru nebo podél něho v **rojích**, popř. ve **dvojicích**, a to do bezprostřední blízkosti rozmístění výsadku (určitého počtu osob, bojové techniky a materiálu pro jeden dopravní výsadečový vrtulník), čímž se podstatně zkracuje potřebný čas k nakládání, nasednutí výsadku a současně i celková doba pobytu vrtulníku na stanovišti.

K **naložení** bojové techniky do jednoho vrtulníku zpravidla počítáme 10–15 minut a k **nasednutí** osob do 3 minut. **Vysazení** (vyložení) bojové techniky předpokládáme do 5 minut a **vysednutí** osob do 1 minuty.

K naložení bojové techniky, materiálu a nasednutí výsadku **zesíleného praporu** je celkem zapotřebí 25–30 minut. Za předpokladu, že úkoly spojené s nakládáním a upevněním bojové techniky plní dokonale připravené obsluhy, lze toto ukončit za 15–20 minut.

Po ukončení nakládání bojové techniky nasedají jednotky (na signál velitele), a to tak, aby bylo zakončeno 5 minut před vzletem. Ve zbývajícím době velitel vrtulníkové jednotky (útvary) předává signál o **dosažení pohotovosti** a přijímá rozkaz ke vzletu.

V případě, že pro přepravu výsadku vzduchem nebudou vyčleněny těžké dopravní vrtulníky (typ Mi-6 a další), jež jsou schopny přepravit veškerou bojovou a dopravní techniku organizačně začleněnou u motostřeleckých jednotek a útvarů, je nutné vyčlenit **zpětný odřad výsadku**. V odřadu soustřeďujeme veškerý materiál a bojovou techniku jednotek, které vzhledem k rozměrům a hmotnosti nelze přidělenými vrtulníky přepravit vzduchem. Zpětný odřad většinou rozmísťujeme uvnitř nebo v blízkosti vyčkávacího prostoru. Po odletu výsadku jej začleníme do pozemního sledu, který postupuje ve směru činnosti výsadku a po sloučení (dosažení prostoru vysazení) je bojová technika předána praporu.

Při určování výchozího prostoru pro vysazení je třeba vycházet i z toho, že zde stanovíme hlavní a záložní **prostory rozmístění** pro jednotky (útvary) dopravních výsadečových vrtulníků, které jsou vyčleněny pro přepravu výsadku. Vzdálenost mezi prostory je 20 i více km a mezi jednotlivými letišti (zpevněnými travnatými plochami) 10–15 km. Prostor rozmístění je podstatně blíže k linii fronty a může být od ní vzdálen 50–60 km nebo i méně.

Pro bojové vrtulníky, které zabezpečují přelet, vysazení a vedení boje výsadku, určujeme letiště nebo prostor pro **dočasné rozmístění**, jež mohou být bočně od vyčkávacího prostoru ve vzdálenosti 20–30 km a od předního okraje 50–60 km.

Mezi další a velmi závažné úkoly patří zabezpečení výsadku **během přepravy vzduchem**, což je bezprostředně spojeno nejen s přeletem linie fronty, ale i území obsazeného nepřitelem a vysazením ve stanoveném prostoru.

Bojový řád v článku 105 dále uvádí, že „...**průletové pásmo taktického vzdušného výsadku se vybírá na směr, kde má nepřítel nejméně prostředků protivzdušné obrany a kde terénní podmínky dovolují uskutečnit přelet v malých výškách**“. Současně také stanoví, že „...**průletové pásmo může být 2 až 4 km široké**“.

Nejdříve se budu zabývat **výškou přeletu**, která je vždy ovlivněna systémem nepřátelské PVO, rozsahem jejího umlčení, denní či noční dobou, povětrnostními podmínkami, konfigurací terénu na trati letu, požadovanou sestavou vysazované jednotky a počtem přistávacích ploch. **Bojové vrtulníky** poletí nejčastěji v rozvěřeně sestavě v odstupňovaných výškách, zejména na čele a boku bojové sestavy dopravních výsadkových vrtulníků. Dále můžeme předpokládat, že na zádi této sestavy mohou být bojové vrtulníky ucleněny buď lineárně vedle sebe, nebo stupňovitě vpravo či vlevo (obrácený klín), kde plní úkoly zálohy připravené k zásahu na jednotlivé směry (boky). S přihlédnutím na výšku letu dopravních výsadkových vrtulníků lze vyvodit, že bojové vrtulníky mohou působit nejen v malé, ale i v přízemní výšce (do 100 m). Přitom dopravní výsadkové vrtulníky budou nejčastěji využívat zejména **přízemní výšky** (20—30, maximálně do 50 m), čímž zabezpečíme moment překvapení, jehož podmínkou je skrytý manévr letu vrtulníků s dokonalým využitím konfigurace terénu, zvukové kulisy nebo ztížených povětrnostních a pozorovacích podmínek.

Pokud **šířka průletového pásma** je v předpise vymezena uvedenou normou, tak je zapotřebí vycházet z toho, že při letu v malých nebo dokonce přízemních výškách nejsou, podle mého názoru, výhodné široké sestavy, ale základní sestavou by měl být roj nebo vrtulníky v klínu v mírně rozvěřeně sestavě a s menšími rozestupy. Pokud je rozestup mezi vrtulníky 30—60 m, tak šířka roje při sestavě klínu je 100—300 m. Rozestupy mezi roji jsou 100—300 m. Jedna letka letí zpravidla v sestavě proudu nebo klínu, při vzdálenosti mezi roji 200—300 m. Při tomto členění je šířka letky 300—500 m a hloubka 400—600 m. Vzdálenost mezi letkami dosahuje 500 m.

Za předpokladu, že dopravní výsadkový vrtulníkový pluk poletí v proudu letek, tak jeho délka může dosahovat 3100—3900 m a šířka 500—700 m. Poletí-li tento pluk v sestavě tří letek v klínu, potom se celková délka snižuje o polovinu, ale šířka dosahuje 1500—1700 m. Připočteme-li k uvedeným hodnotám bezpečnostní vzdálenost na každé straně minimálně 100 m, tak v prvním případě dosahuje šířka 900 m a ve druhém dokonce 1900 m. Z toho vyplývá, že do stanovené šířky průletového pásma zbývá ještě 1100 nebo 2100 m. Ovšem i zde platí zásada, že umlčovaná plocha musí být o 1—2 km širší než vlastní průletové pásmo vymezené šířkou bojové sestavy dopravních výsadkových vrtulníků, což celkově odpovídá uváděné normě v předpisu 2—4 km.

V této souvislosti je třeba mít na zřeteli, že zabezpečení průletového pásma spočívá v umlčení různých nepřátelských odporů a palebných prostředků, především protiletadlových a radioelektronických v celé šířce. Přitom systém PVO nepřítel by měl být umlčován ještě do podstatně větší šířky.

V souladu s článkem 112 raketové vojsko a dělostřelectvo v období palebného doprovodu vojsk útočících v hloubce nepřátelské obrany „...**provádí nepřetržitou a mohutnou palbu dělostřelectva a údery raket s konvenční náplní na vojska prvního sledu nepřítel, na jeho zálohy a další objekty a cíle**“. Dále se v tomto článku uvádí, že „...**kromě toho ničí nepřátelské prostředky protivzdušné obrany v průletovém pásmu a na jeho bocích**“.

Je zřejmé, že vyčleněné dělostřelectvo v době přiletu vrtulníků dočasně přeruší palbu v průletovém pásmu a soustředí ji na boky tohoto pásma. V této době nadále povedou palbu zbraně a děla, která jsou určena pro přímou střelbu (na tom se budou podílet motostřelecké a tankové pluky prvního sledu). V okamžiku, kdy dopravní výsadkové vrtulníky přilétají k přednímu okraji, nabývá platnosti další požadavek — účinné umlčení nepřátelských ručních zbraní (do vzdálenosti až 1 km), lehkých a těžkých kulometů (do 2—4 km), protitankových zbraní a PTRS (do 3—5 km) a popřípadě dalších cílů, které by proti vrtulníkům mohly vést přímou střelbu.

Z hlediska šířky průletového pásma nelze, podle mého názoru, předpokládat, že dělostřelectvo jednoho pluku prvního sledu bude schopno umlčet celé pásmo a nadále ničit další cíle nepřítele na trati letu včetně prostoru vysazení. Myslím, že takový předpoklad není reálný. Je to navíc ovlivněno i určitým nedostatkem dělostřelectva, které by bylo zapotřebí vyčlenit pouze k plnění různých úkolů ve prospěch výsadku. Současně nemůžeme přehlédnout ani trvalý požadavek, že v jednom dnu je možné postupně vysadit několik výsadků.

Myslím, že lze počítat s takovou variantou, kdy **dělostřeleckého doprovodu** se zúčastní další dělostřelectvo, jež bude rozmístěno na bocích od průletového pásma a má možnost aktivně působit před čelo letící skupiny vrtulníků a po stanovenou dobu průletu postupně umlčovat důležité palebné prostředky nepřítele.

Současně předpokládám i další variantu, kdy vyčleněné dělostřelecké oddíly budou jednak rozmístěny přímo ve směru bojové trati letu vrtulníků a jednak na bocích. Přitom část dělostřelectva bude působit jen do přiletu vrtulníků na úroveň palebných postavení. V tomto okamžiku přímé ničení dalších a nově zjištěných nepřátelských palebných prostředků na trati letu přebírá **letecký doprovod** v úzké součinnosti s dělostřelectvem rozmístěným na bocích. Navíc letecký doprovod může být organizován tak, že na přímém zajištění výsadku se budou podílet **bojové vrtulníky**, jež poletí v odstupňovaných výškách na čele, bocích a zádi sestavy dopravních výsadkových vrtulníků. **Stíhací letectvo** bude završovat zajištění výsadku co do výšky a větší vzdálenosti.

Z uvedeného je zřejmé, že na zabezpečení přeletu výsadku se kromě letectva bude bezprostředně podílet většina dělostřelectva divize, popř. i nadřízeného velitele, což bude ovlivněno nejen značným počtem cílů a odporů nepřítele, které musí být souběžně umlčeny, ale i dalším ustanovením předpisu, kdy **... vysazení taktického výsadku bezprostředně připravuje a organizuje velitel divize**, což má přímý dopad i na rozsah podpory výsadku.

V článku 105 je také uvedeno, že **... k zamaskování přeletu se může použít dýmu a aerosolů**. V závislosti na povětrnostních podmínkách, myslím, že je možné ve prospěch výsadku nejčastěji používat oslepující, maskovací a klamné dýmové clony. Na vytvoření dýmových clon se mohou podílet prostředky dělostřelectva. Předpokládám, že dělostřelectvo bude nejčastěji oslepující prostředky PVO a ostatní zbraňové systémy nepřítele po obou stranách průletového pásma na vzdálenost 2 i více km a do hloubky 7—10 km od předního okraje. Vojskové letectvo je schopno krátkodobě vytvořit různé dýmové clony na velkých plochách, směrech a do dostatečně větší hloubky týlu nepřítele.

V případě zadýmování je, podle mého názoru, nutné toto uskutečnit 2—3 minuty před doletem vrtulníků k linii fronty. Při zadýmování nepřítele vrtulníky zpravidla letí těsně nad dýmovou clonou i za cenu zvýšení výšky letu.

V době letu do prostoru vysazení vrtulníky letí v minimálně možných výš-

kách, využívají konfigurace terénu a prostorů, kde je nepřítel zničen konvenčními nebo jadernými zbraněmi, anebo kde jsou mezery v jeho bojových sestavách. K umlčení pozorovaných a nezničených cílů nebo nových palných prostředků nepřítele a zejména těch, které nebyly zjištěny průzkumem podporujícího dělostřelectva, vedou bojové vrtulníky palbu z palubních zbraní a určené jednotky výsadku z ručních zbraní.

Posledním a velmi důležitým úkolem je zabezpečení **vysazení výsadku** a vedení boje v týlu nepřítele. V souladu s ustanovením čl. 105 se určuje „... **hlavní a záložní prostor vysazení**“. Dále je uvedeno, že „... **v prostoru vysazení se určuje jedna nebo více přistávacích ploch**“.

V útočném pásmu divize prvního sledu, které je široké 10–20 km, určujeme většinou dva prostory vysazení ve vzdálenosti 5–10 km. Přitom hlavní prostor označujeme jako variantu „A“ a záložní jako variantu „B“. V některých případech může vzniknout situace, že pro jeden výsadek bude nutné předem vyčlenit i více prostorů, které označíme jako variantu „C“ a „D“.

Rozloha prostoru vysazení může dosahovat 20–25 km². Toto bude vždy závislé na předpokládané činnosti nepřítele, charakteru bojového úkolu, hodnotě vysazených jednotek, konfiguraci terénu a v neposlední řadě na denní či noční době. Při činnosti v horském a zalesněném prostoru může rozloha činit 25 až 50 km² v závislosti na způsobu vysazení a možnosti uskutečňování pružného manévru.

Rozlohu prostoru vysazení dále ovlivňují možnosti palby určitého počtu přistávacích ploch. I zde může platit zásada, že v našich podmínkách, kde je značně členitý terén, budeme nejčastěji volit přistávací plochy v obdobném počtu jako nakládací místa. Tím také docílíme toho, aby předem stanovená bojová sestava přistála v určených prostorech a byla schopna bezprostředně po vysazení zahájit aktivní boj. V této souvislosti je zapotřebí docenit, že na volbu přistávacích ploch mají bezprostřední vliv i varianty vysazení.

Vysazení **přímo na cíl** může být uskutečněno za předpokladu, že vlastním vysazením předchází letecká podpora a podle hloubky vysazení i podpora dělostřelectva. V případě, že do prostoru vysazení je s 10–20minutovým předstihem veden jaderný úder střední ráže, pak samotné vysazení bude zpravidla provedeno 400–600 m od epicentra výbuchu na návětrné straně. Tlaková vlna jaderného výbuchu není pro vrtulníky nebezpečná, jestliže jsou v době výbuchu na trati letu ve vzdálenosti 20–25 km od jeho epicentra. V důsledku zkrácení norem, jak jsem uvedl v první části článku, by vrtulníky v době výbuchu nejčastěji dosahovaly linie fronty. Hovoříme-li o vysazení přímo na cíl, může k tomu dojít i za situace předejití nepřítele v jeho obsazení.

Další variantou je vysazení v **bezprostřední blízkosti objektu**, kde v důsledku terénu můžeme přistávací plochy volit ve vzdálenosti 1–2 km od plánovaného objektu.

Vysazení ve větší vzdálenosti patří mezi další varianty a používá se nejčastěji při vedení boje na velkém prostoru anebo při změně úkolu, kdy výsadek musí uskutečnit manévry ke zničení objektu nebo ovládnutí důležité části terénu.

Poslední varianta je vysazení **různou kombinací** předchozích variant, což bude podmíněno vývojem situace, změnou směru hlavního úderu nebo s přechodem na použití jaderných zbraní.

V souladu s článkem 114 řádu Všeob-R-2 se „**k obsazení přistávacích ploch a zabezpečení vysazení praporu může vysílat předsunutá skupina v síle jedné**

až dvou motostřeleckých čet, zesílená protiletadlovými střelci, ženisty a chemiky-průzkumníky“. Předpokladem je, že skupina poletí s několikaminutovým předstihem na čele bojové sestavy proudů vrtulníků a bude navíc zesílena bojovými vrtulníky. Bojové vrtulníky vedou pozorování nepřítele a palebnou podporu výsadku. Navíc stíhací letectvo plní stanovené úkoly na výzvu [ze střehu na letišti nebo ve vzduchu] a podle potřeby může letecký návodčí, který je u velitele výsadku, upřesnit úkol za letu a bezprostředně při vysazení.

Vyčleněné dělostřelectvo pro podporu boje výsadku zpravidla 2—3 minuty před přiletem vrtulníků na stanovené přistávací plochy přerušuje palbu bezprostředně na tento prostor, a do vysazení ničí nepřítele vojskové letectvo. K době vysazení dělostřelectvo uskutečňuje podporu výsadku, ničí palebné prostředky a zálohy nepřítele. Pro vyžádání a řízení palby dělostřelectva je výhodné, aby u velitele výsadku byl důstojník dělostřelectva se spojovacími prostředky.

Boj výsadku v týlu nepřítele se ve většině případů rozvíjí za velmi složité situace. Vyznačuje se velkou samostatností, postupným zasazováním do boje jednotek a jejich vysazením, nejasností situace, časovým omezením v organizaci boje a narůstající jeho úporností při přibližování záloh nepřítele. Výsadek plní bojové úkoly jak útokem, tak i obranou, přičemž využívá přepadu jednotlivých objektů nepřítele, lécek na přístupových cestách a směrech, včetně diverze. Druhy a způsoby boje výsadku budou vždy závislé na plnění bojových úkolů, neboť se mohou velmi rychle měnit, protože sama bojová situace je charakteristická právě častými změnami.

PASUV — CESTA K NOVÉ KVALITĚ VELENÍ VOJSKŮM

Soudobá bojová činnost je charakterizována velkým prostorovým rozmachem, dynamičností, manévrovostí, rychlými a častými změnami situace, vysokými požadavky na součinnost, všestranné zabezpečení a nepřetržitě **velení** vojskům. Jeho úroveň je v současné době jedním z rozhodujících předpokladů vysoké bojové připravenosti ozbrojených sil a podstatně ovlivňuje dosažení úspěchu v soudobém boji a operaci.

Intenzita vedení ozbrojeného zápasu, dynamika bojové činnosti, vysoká přesnost soudobých zbraní, mohutnost úderů a další faktory činí práci velitelů a štábů stále složitější a náročnější. Tyto činitele vyžadují, aby v procesu velení byly uplatněny nové metody a racionální technické prostředky. Postupné zavádění a využívání automatizovaných systémů velení vojskům je v současné době jedním ze základních směrů zdokonalování jeho kvality a efektivnosti. Výstavba a využívání automatizační a výpočetní techniky pro vojenské účely je celosvětovým trendem.

Armády členských států Varšavské smlouvy věnují zavádění této techniky (na taktický i operační stupeň velení) velký důraz z hlediska posílení obranyschopnosti socialistických států.

Proto zainteresované státy Varšavské smlouvy řeší a k zavedení připravují **Polní automatizovaný systém velení vojskům — PASUV** taktického a operačního stupně, jako jednotný systém, který zabezpečuje soudobé požadavky kladené na velení vojskům. PASUV zabezpečuje velení vojskům ve všech druzích bojové činnosti podle jednotných takticko-technických požadavků. V současném období zavádíme technické prostředky systému k použití na taktickém stupni. Jde o prostředky, které tvoří sestavu velitelsko-štábních vozidel (VŠV) a speciálních vozidel (SV) na pásových obrněných transportérech, jež jsou určeny pro všechny hlavní funkcionáře svazu a některé funkcionáře útvarů.

Každé z těchto vozidel je vybaveno komplexem prostředků automatizace (KPA), komplexem prostředků spojení a přenosu dat (KPS) a dalšími technickými prostředky k zabezpečení činnosti osádky vozidla v souladu s jeho určením (včetně automatického navigačního zařízení, laserového dálkoměru pro

dělostřelectvo apod.). Speciální vozidla jsou vybavena elektronickým výpočetním komplexem, programy k řešení operačně taktických úloh informačního a výpočtového zaměření. V každém vozidle je přibližně 50 různých důležitých zařízení.

Celková struktura jednotlivých VŠV (SV), jejich určení a vybavení vytváří nové podmínky k zvyšování operativnosti, nepřetržitosti, spolehlivosti a utajení velení vojskům, efektivnosti použití sil a prostředků k boji, k získání, zpracování i poskytování přesnějších, úplnějších a hodnověrnějších informací k přijetí rozhodnutí velitelů, plánování boje a velení vojskům v jeho průběhu.

Takticko-technické požadavky, které byly stanoveny pro PASUV taktického stupně, jsou velmi složité, náročné a vyžadují zcela novou kvalitu organizace práce štábů svazků a útvarů.

Ze základních a rozhodujících operačně taktických parametrů PASUV taktického stupně můžeme jako příklad uvést tyto:

- systém zabezpečuje dva automatizované režimy velení vojskům (s využitím elektronického výpočetního komplexu i bez něho) a jeden neautomatizovaný režim; přechod z jednoho režimu ke druhému nevyžaduje podstatné změny ve struktuře velení a ve spojovací soustavě,

- neautomatizovaný režim umožňuje na VS svazku a útvaru velení vojskům s využitím prostředků spojení (včetně ZAS) z jednotlivých VŠV i ostatních spojovacích zařízení a uzlů,

- automatizovaný režim velení zabezpečuje zejména předávání a převzetí nařízení, povelů, signálů a také důležitých údajů o situaci, výměnu nejnutnějších informací, jejich dokumentování (nebo zakreslování situace do map měřítek 1:50 000 i 1:100 000), přípravu výpočtů, které jsou třeba k přijetí rozhodnutí apod.,

- systém zabezpečuje stanovená organizační a technická opatření k utajení činnosti před prostředky rádiového průzkumu nepřítele a k odolnosti velení v podmínkách radioelektronického rušení,

- programové zajištění umožňuje řešení informačních a výpočtových úloh, organizaci ochrany informací a vymezení přístupu k nim; je budováno modulovým způsobem, čímž umožňuje vyjímání i doplňování programových modelů,

- systém mění informace z hlediska důležitosti, a to ve dvou kategoriích pilnosti (do první — vyšší kategorie — patří informace, které vyžadují okamžitá opatření),

- systém pracuje ve dvou režimech činnosti — v bojovém a hotovostním (je přesně stanoveno, která technická zařízení v jednotlivých VŠV jsou v provozu),

- přenos informací k podřízeným stupňům velení a mezi VŠV je uskutečňován oběžníkovým, oběžníkově výběrovým nebo jen výběrovým způsobem apod.

Společné vojskové zkoušky se systémem PASUV taktického stupně na místě i v průběhu zkušebního divizního velitelsko-štábního cvičení s částečným vedením vojsk potvrdily splnění stanovených požadavků na celý systém.

V jejich průběhu jsme soustředili pozornost zejména na tyto úkoly:

ve vševojskové oblasti:

- dosažení nepřetržitého automatizovaného a neautomatizovaného velení vojskům na místě i za pohybu,

- vhodnost podmínek pro práci funkcionářů a osádky všech VŠV (SV) na místě i za pohybu při využívání komplexu prostředků automatizace (KPA),
- spolehlivost jednotlivých technických zařízení VŠV (SV),
- zhodnocení doby rozvíjení a svíjení VŠV (SV) na místech velení,
- posouzení činnosti KPA v pohotovostním režimu s přechodem na bojový režim,
- zhodnocení efektivity práce s využíváním KPA (časově a obsahově, v množství předaných zpráv a nařízení),
- možnosti automatického řešení úloh při přijetí, zpracování a předání radiolokačních informací (povelů) na místa velení NPVO i SBVL svazku,
- posouzení KPA z hlediska technických předpokladů efektivity oprav, obnovy provozuschopnosti apod.);

v oblasti spojovací a přenosové:

- zhodnocení odolnosti rádiových sítí proti prostředkům REB,
- dosah jednotlivých rádiových stanic na místě i za pohybu,
- posouzení doby na předání povelů, signálů a zpráv v sítích přenosů dat,
- zhodnocení elektromagnetické slučitelnosti rádiových a radiotechnických prostředků rozmístěných na místech velení,
- určení koeficientu pohotovosti spojovacích směrů apod.;

v oblasti matematického a programového zabezpečení:

- zhodnocení lingvistické, informační a technické kompatibility KPA, matematického a programového zabezpečení, ochrany elektronického výpočetního komplexu před nedovoleným vstupem a posouzení operačně taktických úloh.
- Zkušební divizní velitelsko-štabní cvičení s částečným vyvedením vojsk bylo hlavním zdrojem k ověřování systému v polních podmínkách.

Protože byl prověřován PASUV taktického stupně, který je součástí celého systému velení, byly v jeho průběhu zasazeny a imitovány další prvky velení. Cvičení bylo zpracováno tak, aby v jeho průběhu vojska procvičila všechny důležité druhy bojové činnosti, tj. útok, odrazení protizteče (protiúderu), vysazení výsadků, součinnost s letectvem a vrtulníky, vedení boje v noci, přesun a vedení střetného boje, přechod do obrany v dotyku s nepřítelem, vedení boje za použití jaderných zbraní a převzetí velení PVS divize.

V jednotlivých obdobích cvičení byl při prověrkách položen důraz na tyto úkoly z režimu automatizace velení:

- prověření nepřetržitého automatizovaného velení na místě,
- zhodnocení efektivity operačně taktických úloh při organizaci boje a přípravě podkladů k rozhodnutí velitele svazku,
- posouzení časových a kvalitaturních ukazatelů pro sběr, zpracování a dokumentování informací v pásmu svazku v podmínkách radioelektronického rušení apod.,
- prověření nepřetržitého automatizovaného velení vojskům v průběhu boje v podmínkách radioelektronického rušení,
- předávání úkolů z místa velení NRVD v režimu automatizace velení dělostřelectvu a předávání radiolokačních informací z místa velení NPVO svazku,
- předávání povelů od řídicího létání přes skupinu BVL u svazku k letectvému návodčímu u útvarů prvního sledu atd.,
- sběr hlášení o situaci nepřítele a vlastních jednotek k přípravě rozhodnutí velitele k přechodu do obrany,

— rychlost předání bojových nařízení vykonavatelům k zaujetí obrany v podmínkách radioelektronického rušení, předávání zpráv a nařízení přes jeden velitelský stupeň,

— prověření přesnosti navádění letounů z hloubky (asi 400 km) leteckým návodčím na objekty nepřitele v pásmu svazku přes SBVL apod.

Jednotný čas jsme prověřovali pravidelně v průběhu všech období.

Údaje (informace, hlášení, nařízení, povely apod.) byly automaticky zaznamenávány řádkovou tiskárnou, která je součástí vybavení každého VŠV (SV).

Z průběhu cvičení uvádím jako příklad některé dosažené výsledky s využitím automatizace a porovnávám je s neautomatizovaným režimem:

— úplný sběr údajů o situaci vlastních jednotek a nepřitele (s věrohodností na 90 %) — do 30 min,

— doba na vydání bojových úkolů útvarům prvního a druhého sledu:

při zahájení boje — do 15 min,

v průběhu boje — do 5 min,

— předpověď radiačního zamoření v pásmu svazku — do 10 min,

— zpracování poměru sil — do 5 min,

— doba obdržení bojových nařízení od velitele svazku — 1 až 2 min,

(v neautomatizovaném režimu do 10 min),

— doba doručení bojových nařízení podřízeným — 2 až 5 min,

(v neautomatizovaném režimu 10 až 15 min),

— doba na předání údajů:

z radiolokačního střediska na SBVL — 20 až 30 sekund,

ze SBVL návodčím — 15 až 20 sekund,

— počet možných sledování vzdušných cílů — až 20,

— pásmo velení letadlům (vrtulníkům) se z 3 až 5 km rozšířilo na 50 až 65 km.

Z uvedených údajů vyplývá, že se doba na doručení nařízení vojskům zkrátila 2 až 3krát, štáby dosáhly nepřetržitosti spojení uvnitř i mezi místy velení svazku, doba na předání povelů a signálů se zkrátila 2 až 9krát, operačně taktické výpočty byly 5 až 12krát rychleji připravovány, při použití prostředků REB nepřitele se snížila propustnost předávaných zpráv a nařízení z 96 na 92 %, doručení zpráv o jaderných úderech se urychlilo 3 až 4krát, bylo dosaženo (střední normy) rozvinování komplexu prostředků automatizace na VS svazku (s vložím adres) do 30 min, VŠV velitele svazku do 15 min (bez adres do 5 min), NPVO do 13 min apod.

Těchto výsledků bylo dosaženo zejména:

— zařízením pro přenos dat s přenosovou rychlostí telefonním kabelem až 1200 bitů/s, telegrafním až 200 bitů/s, s možností obejití účastníka a s adresní distribucí zpráv,

— grafickým kreslicím automatem, který zabezpečuje přenos situace na mapu (měřítka 1 : 50 000 nebo 1 : 100 000) ve dvou barvách (červeně a modře) s rychlostí kreslení čar do 45 mm za sekundu s přesností 1 mm a zařízením pro automatické snímání souřadnic z mapy,

— řádkovou tiskárnou, která automaticky zaznamenává v průběhu boje, na místě i za pohybu všechny údaje,

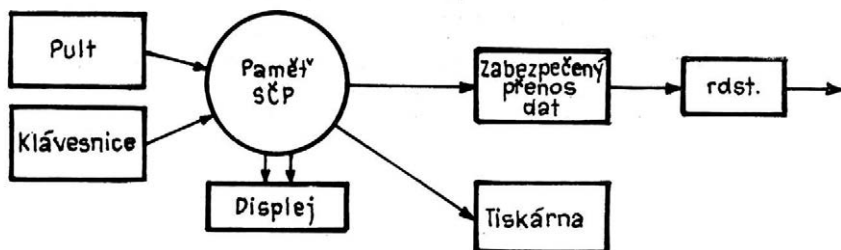
— využíváním elektronického výpočetního komplexu pro zpracování výpočtů s kapacitou operační paměti 62 kbytu a vnější paměti do 600 kbytu.

Celý cyklus práce štábu svazku od obdržení úkolu, jeho zplánování až po předání bojových úkolů útvarům se tím zkrátí 2 až 3krát, tzn. ze 4 až 5 hodin na 1,5 až 2 hodiny!

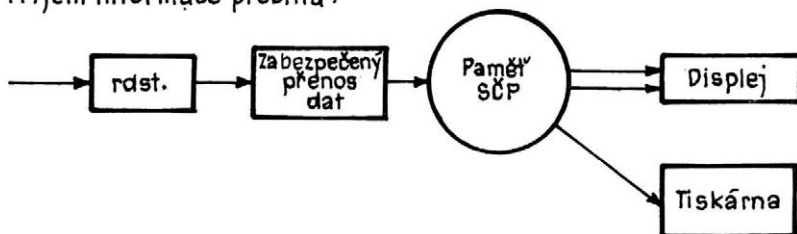
Jaké vyplnou **požadavky pro štáb** svazku a útvaru k dosažení uvedených výsledků?

První podmínkou je naprostá vycvičenost členů osádek a obsluh jednotlivých VŠV (SV) v ovládnutí všech technických zařízení systému, zejména těch, která jsou na automatizovaném pracovním místě. Každé vozidlo má zpravidla 4člennou osádku a další 3 až 4 automatizovaná pracovní místa (APM) pro funkcionáře svazku a útvarů. Samotný název APM objasňuje podstatu pracoviště, kde jsou obsluhována technická zařízení automatizace velení vojskům. Pro hlavní funkcionáře svazku jsou např. na kolektivním automatizovaném pracovním místě technická zařízení, jako pult pro volbu formalizovaných kódogramů (na kterém obsluhy sestavují všechny zprávy, nařízení, informace, povely, signály apod. určené k předání). Pult má několik registrů, klávesnic s operačně taktickými pojmy a zařízení k ovládání specializovaného číslicového počítače (SČP), abecedně číslicovou (A/C) klávesnici (plní obdobnou funkci jako pult), abecedně číslicový displej (na kterém se zobrazují všechny odesílané a přijímané údaje), grafický kreslicí automat (na který jsou přenášeny grafické údaje od podřízených na mapu), spojovací pult (pro ovládání vnitřního a vnějšího spojení).

Z uvedeného vyplývá, že cesta kódované (formalizované, nebo i neformalizované) zprávy má postup — viz **obr.**

Přijem informace probíhá:

Odeslané a přijaté informace můžeme podle potřeby uchovat v paměti a vyvolat na displeji. Prostřednictvím pultu je možné vstupovat přes specializovaný číslcový počítač do elektronického výpočetního komplexu a „vybírat“ si potřebné údaje.

Obsluhy AMP musí tedy dovedně ovládat všechny funkce pultu pro volbu formalizovaných kódogramů.

S tím rovněž bezprostředně souvisí znalost „Základního slovníku operačně taktických termínů (zkratk) PASUV“.

Druhou podmínkou bude naprostá sladěnost celého štábu svazku a útvaru (uvnitř štábu svazku a se štáby útvarů, v neautomatizovaném režimu sladěnost se všemi prvky bojové sestavy).

Třetí podmínkou je dosažení komplexní **provozuschopnosti** všech technických zařízení, kterými jsou jednotlivá vozidla vybavena, a vycvičenosti opravárenských kapacit.

Uvedené předpoklady ovlivní zejména metodiku přípravy velitelů, příslušníků štábů i členů osádek VŠV (SV) PASUV. Toto bude vyžadovat od všech obsluh APM pravidelné zdokonalování v ovládání všech zařízení a uskutečňovat nácviky ke sladění práce štábu svazku se štáby útvarů.

Problematika PASUV tímto článkem není zdaleka vyčerpána. Uvedl jsem jen některé základní otázky, které souvisejí s využíváním PASUV. Zkušenosti potvrzují kvalitativní změny v činnosti velitelů a příslušníků štábů. Podstata spočívá i v tom, že velitel je v uvedeném systému spojen s nadřazeným a podřízenými zprostředkovaně, tj. s použitím technických prostředků pro přenos, zpracování, zobrazení a dokumentování informací. V těchto podmínkách je např. rozkaz velitele přijímán jako abstraktní informační model. V plné míře využíváme zkratky, znaky, číslice, formalizovanou dokumentaci, slovník operačně taktických termínů apod. PASUV přináší zvýšené nároky na osobní podíl hlavních funkcí na zvládnutí technických prostředků velení.

PASUV je novou kvalitou ve velení vojskům. Jeho plného docenění bude dosaženo při uplatnění na všech stupních velení a ve všech jeho podsystemech.

VYUŽÍVÁNÍ PROSTŘEDKŮ AUTOMATIZACE PŘI PŘEMÍSTOVÁNÍ MÍST VELENÍ

Důležitým prvkem zabezpečení velení vojskům jsou místa velení (v průběhu operace pohyblivá místa velení), která musí v současných složitých podmínkách vedení bojové činnosti zajišťovat jeho spolehlivost.

Ke zvýšení spolehlivosti, zabezpečení nepřetržitosti a pevnosti velení vojskům je zapotřebí, jako jednu z důležitých oblastí, řešit přemísťování míst velení. Jeho způsob, organizace a časové zvládnutí bude mít, kromě jiného, podstatný vliv (v současné dynamice vedení bojové činnosti) na systém a režim práce velitelů a štábů, což je jedním z rozhodujících předpokladů zabezpečení vysoké bojové schopnosti armády.

V minulém období jsme toto řešili s využíváním základních prostředků mechanizace. Vzhledem k požadavku vysoké operativnosti a pružnosti při uskutečňování manévru míst velení, bylo nutné ke zvýšení efektivity celého procesu začlenit do jeho řešení současné prostředky automatizace. Tím nejen zkvalitnit a zefektivnit činnost velitelů a štábů v rozhodovacím procesu, ale zároveň odstranit složitou a náročnou ruční přípravu kalkulace (propočtů) a vytvořit tak podmínky pro další tvůrčí činnost, řídicí a organizační práci.

Jedním z postupů, které zabezpečují automatizované řešení problematiky přemísťování míst velení, je projekt úlohy

21131 — VYNOS, jenž umožňuje podstatné zkrácení a zefektivnění přípravy časových kalkulací a propočtů při plánování a praktickém přemísťování jednotlivých míst velení a jejich částí. Je zpracován pro využití na stupni vševojskový svaz, s možností efektivního využívání i na stupni operačně strategický svaz (svazek). Můžeme jej provozovat na malém převozném počítači MOMI-2 (popř. stacionárním počítači ADT 4500) pod operačním systémem DOS-IV, s možností využití terminálové sítě a utajeného dálkového přenosu dat. Matematické a programové řešení projektu úlohy odpovídá zásadám organizace, současné metodice i způsobu plánování a přemísťování míst velení na jednotlivých stupních.

Na základě získaných zkušeností a praktického uskutečňování manévru míst velení i vzhledem ke snadnějšímu a rychlejšímu zadávání vstupních informací, které jsou nezbytné k zpracování úlohy, jsme některé fáze tohoto procesu zjednodušili. To však nemá vliv na efektivnost a kvalitu využívání výsledků výpočtů pro reálnou činnost vojsk. Řešení úloh je variantní, můžeme je zpracovávat podle toho, jakým způsobem a v jakém složení jsou jednotlivá místa velení přemísťována.

Podle různých variant, v návaznosti na projekt úlohy 21541 — Přemísťování spojovacích uzlů armády, je možné celou problematiku řešit v souvislosti s přesuny

VSTUPNI FORMULAR PROJEKTU VYNOS

Tabulka 1

SEKCE CISLO 1

ZAKLADNI UDAJE

<IV>	VARIANTA (1 NEBO 2):	1
<SU>	POCET SPOJ. UZLU (2 NEBO 3):	2
<LU>	LOG. JEDNOTKA VYPISU:	16
<NV>	VARIANTA NAVAZNOSTI (O AZ 3):	2
<VV>	VZDALENOSTI VOZIDEL (M):	50,00
<KV>	KOD VYPISU:	8
<PR>	PREDSTIH SK. REKOGNOSKACE (MIN):	120

SEKCE CISLO 2

UDAJE O OSE VS—ZVS1

<SP>	STARÝ PROSTOR:	N. HOSPODA			
<VM>	VYCHOZI MISTO:	PLASTEK			
<RO>	ROZCHODISTE:	CIZOVA			
<NP>	NOVÝ PROSTOR:	KRYSTAL			
<DP>	DELKA PRESUNU (KM):		75,00		
<NR>	POCET REGULACNICH MIST:		2		
<RM>	REG. MISTO 1:	BILEK			
<RM>	REG. MISTO 2:	PARK			
<RM>	REG. MISTO 3:				
<RM>	REG. MISTO 4:				
<RM>	REG. MISTO 5:				
<RM>	VZDALENOSTI REG. MIST OD VM:				
	20.00	50.00	0.000	0.000	0.000

SEKCE CISLO 3

UDAJE O PROUDECH NA OSE VS—ZVS1

<KC>	KLICOVÝ CAS:				
	25	7	1984	12	0
<PV>	POCTY VOZIDEL V PROUDECH:				
	33	0	34	19	0
	32	0	0		
<RY>	RYCHLOST PRESUNU (KM/H):		30,00		
<ZS>	INTERVAL A TRVANI ZASTAVEK:		120	30	
<PP>	POCET VOZIDEL PRED S. MISTA VELENÍ:		6		
<RP>	RYCHLOST PRESUNU P. MISTA VELENÍ:		30,00		
<PR>	POCET VOZIDEL SK. REKOGNOSKACE:		4		
<RR>	RYCHLOST SK. REKOGNOSKACE (KM/H):		40,00		

SEKCE CISLO 4

UDAJE O OSE VS—ZVS2

<VM>	VYCHOZI MISTO:	N. HOSPODA			
<RO>	ROZHODISTE:	HLAVA			
<NP>	NOVÝ PROSTOR:	CACHTICE			
<DP>	DELKA PRESUNU (KM):	70,00			
<NR>	POCET REGULACNICH MIST:	2			
<RM>	REG. MISTO 1:	BECKOV			
<RM>	REG. MISTO 2:	PODOLIE			
<RM>	REG. MISTO 3:				
<RM>	REG. MISTO 4:				
<RM>	REG. MISTO 5:				
<RM>	VZDALENOSTI REG. MIST OD VM:				
	20.00	50.00	0.000	0.000	0.000

SEKCE CISLO 5

UDAJE O STALE CASTI

<PV>	POCET VOZIDEL:	8			
>RY<	RYCHLOST:	25,00			
<ZS>	INTERVAL A TRVANI ZASTAVEK:	120	30		

SEKCE CISLO 6

DOPLNUJICI UDAJ (POUZE PRO VARIANTU NAVAZNOSTI = 3)

<DU>	CAS ROZVINUTI MOB. CASTI SU NA ZVS 2:				
	1	2	3	4	5

spojovacích uzlů a dosažením pohotovosti spojení v novém prostoru. Projekt úlohy umožňuje zpracovat 4 varianty řešení:

1. Časové kalkulace a propočty pro jednotlivé složky míst velení, kromě stálé části (nemá návaznost na přesun spojovacích uzlů a dosažení pohotovosti spojení).

2. Komplexní přemístění míst velení (v návaznosti na přemístění a dosažení doby pohotovosti spojovacích uzlů a stálé části místa velení).

3. Časové kalkulace přemístění všech částí a složek míst velení kromě spojovacích uzlů.

4. Časové kalkulace jako u varianty č. 3, s tím rozdílem, že omezující podmínkou je zadaný čas rozvinutí mobilní části spojovacího uzlu, což z hlediska metodiky činnosti ovlivňuje (časově) přemístění stálé části místa velení.

K praktickým potřebám a požadavkům pro plánování a řízení tohoto procesu lze pro kalkulaci přesunu zadávat variantně čas „Č“ jako dobu průjezdu čela prvního proudu výchozím místem (VM) nebo dobu pohotovosti v novém prostoru, jež je dána časem rozvinutí druhého sledu skupiny bojového velení v novém prostoru.

Normy a podmínky pro řešení úlohy

Projekt úlohy automatizovaným způsobem zpracovává časovou kalkulaci přemísťování jednotlivých částí a složek míst velení do nových prostorů rozmístění, které uskutečňujeme v závislosti na charakteru bojové činnosti, způsobu přesunu a bojové situaci. K dosažení maximální efektivity a využitelnosti úlohy můžeme vypracovat uvedené kalkulace v různých variantách pro první sled skupiny bojového velení (1—2 proudy), druhý sled skupiny bojového velení (1 proud), skupinu zabezpečení (1—2 proudy) a spojovací útvary (uzly) (2—3 proudy).

Pro zpracování časových kalkulací přemísťování míst velení na stupni vševojškovský svaz byly určeny tyto základní normy:

— vzdálenost mezi jednotlivými proudy za přesunu	2 km,
— vzdálenost mezi jednotlivými sledy a částmi (skupinami)	5 km,
— maximální počet regulačních míst a zastávek na jedné ose přesunu	5.

Ke zjednodušení zadávání vstupních údajů, urychlení řešení a na základě získaných praktických zkušeností uživatel určil pevné časové normy na rozvíjení a svi-

nování velitelského stanoviště (rozvinutí — 120 a svinutí — 90 minut).

Normy je možné podle charakteru a naplněnosti místa velení upravit. U spojovacích uzlů můžeme využít výpočtů z řešení projektu úlohy 21541 — Přemísťování SU armády. Doba vyvedení z prostoru rozmístění do výchozího místa a zavedení z rozchodiště do nového prostoru je 30 minut.

Vstupní data projektu úlohy může uživatel zadávat buď pomocí připraveného vstupního formuláře — viz **tabulku 1**, nebo dialogovým způsobem přímo z displeje terminálu (systémové konzoly) s využitím mapy a dalších pomůcek. K zjednodušení činnosti uživatele při zadávání vstupních informací a urychlení zadání je programově úloha řešena tak, že se po jejím spuštění vypíše po částech (sekcích) data zadaná při předcházejícím zpracování úlohy, což umožňuje ponechat některé údaje v nezměněné formě nebo je na základě připravených údajů aktualizovat.

Vstupní formulář úlohy je rozdělen na 6 sekcí (částí), které uživatel v průběhu zadávání dialogovým způsobem (pomocí klávesnice displeje) postupně naplňuje. Rozsah naplnění je závislý na požadavcích zpracování výstupních sestav. Celková doba zadání vstupních údajů u vyškoleného uživatele je maximálně 10 minut. Výpočty i tisk výstupních sestav probíhají automatizovaným způsobem podle zvolených variant zpracování.

Výstup výsledků řešení je volen buď formou tisku výstupních sestav, nebo výstupem na displej terminálu. Na základě zadaného kódu výpisu může uživatel podle různých variant volit rozsah výpisu (tisku) výstupních údajů. Celkem je možné zpracovávat 12 druhů výstupních sestav, z toho 8 základních:

1. Přesun prvního sledu 1. (2.) proudu z do

Připravuje časovou kalkulaci prvního sledu skupiny bojového velení. Většinou ji zpracováváme pro 1. a 2. proud. Výstupní sestava, na základě uvedených norem a zadaných vstupních údajů, řeší časový harmonogram přesunu pro jednotlivé dílčí činnosti (svinování, vyvedení, průchod VM, RM a rozchodištěm, zavedení, dosažení pohotovosti v novém prostoru). Ke zvýšení efektivity a využitelnosti kalkulací údajů je uveden jak operační čas Č+..., tak reálný čas (datum, skutečný čas). Vzor výstupní sestavy — viz **tabulku 2**.

2. Přesun druhého sledu z do

Řeší časový harmonogram přesunu druhého sledu skupiny bojového velení, který

probíhá v 1. proudu. (Výstupní sestava je obdobná jako u přesunu prvního sledu skupiny bojového velení (SVB) — viz **tabulku 2.**)

3. Přesun skupiny zabezpečení 1. (2.) proudu z do

Výstupní sestavu zpracujeme pro 1. nebo 2. proud. (Její struktura je obdobná jako u přesunu prvního sledu — viz **tabulku 2.**)

4. Přesun spojovacího uzlu 1. (2., 3.) proudu z do

Připravujeme časovou kalkulaci přesunu spojovacích uzlů, které jsou součástí míst velení. Můžeme je přesunovat ve 2–3 proudech v závislosti na bojové situaci a úkolu. Časový harmonogram zvažuje dobu dosažení pohotovosti spojovacích uzlů, jež je řešena buď úlohou 21541 — PRENO, nebo určena v závislosti na časové návaznosti mezi přesunem stálé části skupiny bojového velení a dobou rozvinutí spojo-

vacího uzlu v novém prostoru. (Struktura výstupní sestavy je obdobná jako u přesunu prvního sledu 1. proudu — viz **tabulku 2.**)

5. Přesun předsunutého místa velení z do

V závislosti na vyplněných vstupních datech a na zvolené variantě výpisu můžeme zpracovat i časový harmonogram přesunu předsunutého místa velení (PMV). Pro řešení jsem zvolil časový interval dosažení doby pohotovosti PMV v novém prostoru C — 20 minut doby dosažení pohotovosti prvního sledu SBV. Doba svinutí a vyvedení (rozvinutí a zavedení) je 30 minut. (Struktura výstupní sestavy je obdobná jako u **tabulky 2.**)

6. Přesun skupiny rekognoskace z do

Projekt úlohy umožňuje řešit rovněž tuto variantu s tím, že časový harmonogram volíme tak, že rekognoskační skupi-

VELITELSTVÍ . ARMADY

C. J.:

DNE: 27-08-1984

CAS C = 25. 7. 1984

12 HOD 0 MIN

PRESUN 1. SLED 1. PROUD Z N. HOSPODA DO KRYSTAL

CAS ZAHAJENI ZASTAVEK V HOD. MIN:

13.30 16. 0

CAS TRVANI ZASTAVEK V MINUTACH:

30 30

RYCHLOST PRESUNU: 30 KM/H

VZDALENOST PRESUNU: 75 KM

VZDALENOST MEZI VOZIDLY: 50 M

SVINOVANI VYVEDENI	N. HOSPODA N. HOSPODA	CAS C+ -120 CAS C+ -30	25. 7. 1984 10. 0 25. 7. 1984 11.30
PRUCHOD		CELO	ZAD
VYCHOZI MISTO	PLASTEK	C+ 0 = 25. 7./12. 0	C+ 2 = 12. 2
REGULACNI MISTO C. 1 REGULACNI MISTO C. 2	BILEK PARK	C+ 40 = 25. 7./12.40 C+ 130 = 25. 7./14.10	C+ 42 = 12.42 C+ 132 = 14.12
ROZCHODISTE	CIZOVA	C+ 180 = 25. 7./15. 0	C+ 182 = 15. 2
ZAVADENI DOSAZENI BOPO	KRYSTAL KRYSTAL	CAS C+ 212 CAS C+ 332	25. 7. 1984 15.32 25. 7. 1984 17.32

Tabulka 2

TAJNE!

VYTISK JEDINY

POCET LISTU:

KONTROLOVAL

Tabulka 3

PRUJEZD PROUDU KONTROLNÍM MÍSTEM

VYCHOZÍ MÍSTO PLASTEK

JMENO PROUDU				
	CELO	C+	ZAD	C+
SK. REKOGNOSKACE	25. 7. 1984 — 6,38	-322	25. 7. 1984 — 6,38	-322
PREDŠ. M. VELENI	25. 7. 1984 — 8. 0	-240	25. 7. 1984 — 8. 0	-240
1. SLED 1. PROUD	25. 7. 1984 — 12. 0	0	25. 7. 1984 — 12. 2	2
1. SLED 2. PROUD	25. 7. 1984 — 12. 6	6	25. 7. 1984 — 16. 6	6
2. SLED	25. 7. 1984 — 12.13	13	25. 7. 1984 — 12.16	16
SK. ZAB. 1. PROUD	25. 7. 1984 — 12.26	26	25. 7. 1984 — 12.28	28
SK. ZAB. 2. PROUD	25. 7. 1984 — 12.32	32	25. 7. 1984 — 12.32	32
TYL SU 1. PROUD	25. 7. 1984 — 12.40	40	25. 7. 1984 — 12.43	43
TYL SU 2. PROUD	25. 7. 1984 — 12.47	47	25. 7. 1984 — 12.47	47

na dosahuje doby pohotovosti v novém prostoru rozmístění o zadanou dobu dříve než PMV. To zabezpečuje časovou návaznost činnosti těchto skupin. (Struktura výstupní sestavy je obdobná jako u **tabulky 2.**)

7. Průjezd proudů kontrolním místem

Výstupní sestava (viz **tabulku 3**) dává přehled o času průjezdu čela a žádí jednotlivých částí a proudů míst velení kontrolním místem. Údaje jsou využitelné především v období řízení, při kontrole reál-

ných přesunů a pro regulaci jednotlivých přesunů. Výstupní sestavu zpracujeme pro každé regulační místo.

8. Přesun stálé části z do

Výstupní sestavu můžeme zpracovat na základě zvolené varianty řešení. Dává časový přehled o přesunu stálé části místa velení do nového prostoru. Časový harmonogram navazuje na přesun spojovacích uzlů. Tím je zabezpečena spolehlivost a nepřetržitost velení. (Struktura výstupní sestavy je obdobná jako u **tabulky 3.**)

Význam a efektivnost automatizovaného řešení otázek přemísťování míst velení spočívá v univerzálnosti projektu úlohy, kterou je možné po drobných úpravách využít pro řešení přemísťování kteréhokoli místa velení a na jakémkoli stupni. Danou oblast řeší komplexně a umožňuje rychle a pružně reagovat na vzniklé požadavky. Řešení je velmi pohotové a tisk celého rozsahu výstupních sestav trvá maximálně 5 minut. Zpracované výstupní sestavy můžeme bez úprav využívat jako bojového dokumentu.

Využitelnost projektu úlohy byla na stupni svaz ověřena v praxi při zaměstnáních operačně taktické přípravy. Úloha je vysoce efektivní a plně zabezpečuje všechny požadavky.

ZÁSADY A ZPŮSOBY NIČENÍ NAEW A OCHRANY VLASTNÍCH VOJSK PROTI JEHO PŮSOBENÍ

Výstavba létajícího systému řízení a uvědomování NAEW jako součásti jednotného automatizovaného systému řízení a uvědomování PVO NATO — NADGE je nedílnou součástí opatření zaměřených na zvýšení pravděpodobnosti a dosahu zjišťování vzdušných cílů protivníka ve všech letových výškách i na pružnější řízení bojového použití sil a prostředků PVO i taktického letectva.

Zavedení spojeneckého létajícího systému řízení a uvědomování PVO NAEW zvyšuje účinnost a odolnost systému PVO nepřítele, včetně posílení kapacity navedení jeho letounů na vzdušné i pozemní cíle.

Ponecháme-li nepříteli možnost plného využití systému NAEW, podstatně se tím zvýší jeho možnost ve včasném zjišťování všech vzdušných cílů i v navádění jeho taktického letectva. V důsledku toho by došlo ke značnému zvýšení ztrát našeho letectva při překonávání protivzdušné obrany nepřítele. Vzhledem k dosahu systému NAEW až do hloubky 200 km by docházelo k zjišťování rozmístění sil letectva a účinnějším úderům nepřítele na ně na letištích. Výsledkem použití systému NAEW by v takovém případě bylo značné snížení bojových možností našeho letectva při plnění jeho hlavních úkolů.

Jeho úspěšná bojová činnost při plnění úkolů ve vzdušných nebo protivzdušných operacích, v operacích pozemních vojsk bude proto do značné míry záviset na stupni účinnosti boje proti tomuto systému. Z toho důvodu musí být jeho nepřetržité ničení nedílnou součástí bojové činnosti letectva proti systému PVO nepřítele v rámci boje za získání a udržení nadvlády ve vzduchu.

Spojenecký létající systém řízení a uvědomování PVO NAEW je organizačně začleněn jako prostředek válčiště a operačně mu velí Operační středisko PVO válčiště. Vzhledem k této jeho charakteristice je nezbytné, aby i z naší strany byly k jeho ničení používány síly a prostředky celého válčiště.

Úkoly k ničení systému NAEW silám a prostředkům válčiště, včetně vojska PVOS i jednotlivých frontů, bude nutné koordinovat v rámci válčiště. Velitel frontu stanoví úkoly a způsoby ničení jednotlivých prvků systému ve své operační směrnici pro letectvo frontu, vojsko PVO, prostředky REB, raketové vojsko a otázky součinnosti mezi silami frontu i s prostředky vojska PVOS.

Letouny E-3C systému NAEW je nutné z hlediska posloupnosti ničení v každém případě považovat za **objekty prvního pořadí**, které musí být ničeny okamžitě se zahájením odrazení nepřátelské ozbrojené agrese vyčleněnými hoto-
vostními silami frontu. Z toho důvodu je ničení letounů E-3C jedním z hlavních úkolů prvního hromadného úderu ve vzdušné operaci a rovněž při všech dalších hromadných úderech letectva ve vzdušné (protivzdušné) operaci, nebo v operacích frontu při plnění jejich rozhodujících operačních úkolů. Letouny E-3C systému NAEW, spolu s letouny TR-1 systémů PLSS a CSWS/Assault Breaker, je nutné ničit letectvem i prostředky vojska PVOS okamžitě po prvních úderech raketového vojska na systém velení i palebné prostředky PVO nepřítele, zaručení jeho systému PVO prostředky REB a údery leteckými řízenými střelami typu „vzduch-RL“.

Nepřetržitý a účinný boj s tímto systémem vyžaduje vyčleňovat a organizovat k jeho ničení potřebné síly a prostředky k aktivní a pasivní činnosti.

Mezi aktivní síly a prostředky můžeme zařadit:

- stíhací letouny a protiletadlové raketové komplety dalekého dosahu, jejichž úkolem je ničit letouny E-3C ve vzduchu,

- stíhací bombardovací, bombardovací a bitevní letouny letectva frontu, bombardovací letouny dálkového letectva, prostředky raketového vojska a dělostřelectva s úkolem umlčovat a ničit letouny E-3C na zemi, jejich základny, operační středisko PVO na válčišti a další pozemní prvky systému PVO nepřítele, které spolupracují se systémem NAEW, jako např. střediska a stanoviště řízení a uvědomování, radiolokátory, palebná postavení PLRS a stíhací letouny nepřítele na letištích,

- prostředky radiotechnického a rádiového rušení průzkumného radiolokátoru AN/APY-1(2) letounu E-3C a jeho spojovacího, naváděcího a navigačního podsystemu,

- průzkumné letouny a kosmické průzkumné prostředky ke zjišťování roz-
místění jednotlivých objektů systému PVO nepřítele, včetně systému NAEW.

Bojová činnost letectva frontu, vojska PVOS, vojska PVO, raketového vojska i sil REB frontu bude při ničení prvků systému NAEW velmi složitá. Nejzranitelnější a zároveň nejdůležitější prvek celého systému, letouny E-3C Sentry plní své úkoly letem ve značné hloubce (120—200 km) nad nepřátelským územím. Jejich činnost je tak bráněna celým, hluboce členěným systémem pozemních prostředků PVO nepřítele i jeho stíhacím letectvem. Kromě toho je pro ochranu letounů E-3C vyčleňován speciální stíhací doprovod letouny F-15 (F-16). Letoun E-3C má navíc velmi dobrý přehled o vzdušné situaci a tím i o svém případném ohrožení našimi stíhači. V případě zničení letounu E-3C je možné jej v krátkém čase nahradit dalším. Základny letounů E-3C budou rozmístěny ve značné hloubce území nepřítele, zpravidla i mimo dosah hlavních sil letectva frontu. Možné působení jednotlivých sil a prostředků proti systému NAEW — viz obr.

Letoun E-3C představuje poměrně velký vzdušný cíl, který může být současnými radiolokátory naší PVO včas zjištěn a průběžně sledován. V podmínkách

rušení se však dálka zjištění letounu E-3C sníží 2 až 3krát, stejně tak se sníží asi o 40 % kvalitativní a kvantitativní možnosti informačního systému naší PVO. K identifikaci letounu E-3C o efektivní odrazové ploše 20–70 m² bude schopnost systému zřejmě dostačující, i když určit, že jde právě o letoun systému NAEW, bude obtížné. Příčina je v tom, že nepřítel může v rámci klamné činnosti vysílat na předpokládanou trať letu E-3C i jiné dopravní letouny se stejnou odrazovou charakteristikou. Na identifikaci letounu E-3C bude zapotřebí, aby se účinně podílely průzkumné prostředky REB.

Bojové možnosti protiletadlových raketových kompletů dalekého dosahu, které jsou v současné době ve výzbroji vojska PVOS, jsou při ničení letounů E-3C omezené z hlediska jejich dosahu. Vycházíme-li z dosavadních názorů na bojové použití letounů E-3C systému NAEW, lze uvažovat, že by se jen s malou pravděpodobností dostávaly svou trasou letu do realizovatelného prostoru bojové působnosti PLRK dalekého dosahu. Spíše je možné předpokládat, že účinný dosah těchto prostředků bude pro letouny E-3C vymezovat hloubku jejich letů nad územím nepřítelů a v budoucnu se zvyšováním jejich dosahu, omezovat tak bojové možnosti tohoto systému.

Stíhací letectvo jako hlavní prostředek působení proti letounům E-3C Sentry ve vzduchu je schopno tyto účinně ničit letouny MiG-25P s použitím řízených střel dalekého dosahu. Výpočty dokazují, že je možné tento úkol splnit i stíhacími letouny typu MiG-23MF a ML s použitím řízených střel menšího dosahu.

Zničení letounů E-3C ve vzduchu však představuje velmi složitý úkol, který není možné uskutečnit pouze samostatnou bojovou činností vyčleněných skupin stíhacích letounů. I když hlavní úkol budou plnit určené skupiny stíhačů, skupiny ostatních druhů letectva a další vyčleněné síly a prostředky frontu musí vytvořit maximálně výhodné podmínky k splnění úkolu úderných skupin stíhačů. I přesto je zapotřebí počítat s poměrně velkými ztrátami stíhacích letounů, způsobenými jak pozemními PLRS, tak i stíhací nepřátelskou ochranou letounu E-3C. Samotný tento letoun je zranitelný vzdušný cíl, který nemá žádné palebné prostředky. Může však používat různé prostředky radiotechnického a tepelného rušení, což ztíží útočícím stíhačům používání řízených střel s infračervenou hlavicí i s poloaktivním systémem navedení. Větší možnosti má letoun E-3C při ochraně své zadní polosféry.

Jako nejvýhodnější prostředek ničení letounu E-3C používaný stíhači typu MiG-23MF a ML se jeví **všesměrové řízené střely R-23R.**

Skupiny letounů MiG-23MF (ML) jsou schopny svým **taktickým doletem** uskutečnit přepad letounu E-3C v hloubce 200 km nad územím nepřítelů, ve výšce 9000 m a vrátit se zpět na vlastní letiště vzdálené do 100 km od linie fronty. Výška letu k cíli i návrat zpět je předpokládán ve výšce do 200 m nad terémem, protože jen tak lze překonat silnou, hluboce členěnou PVO nepřítelů.

K vytvoření podmínek pro zteč letounu E-3C je nezbytné, aby úderná skupina stíhačů **přesně nalétla určený bod, nad kterým zahájí vertikální manévry k cíli.** Přitom je nutné vzít v úvahu, že letoun E-3C bude na své trati létat nepravděelně podle určitého zámyslu, který nebude znám. Proto je potřebné předem vypočítat předpokládané polohy letounu E-3C při přiletu stíhačů do jeho prostoru a jím odpovídající body zahájení vertikálního manévru. Na tomto základě dále stanoví orientační body, nad kterými stíhači podle skutečné polohy cíle upřesní svou trasu letu do situace, která odpovídá bodu zahájení vertikálního manévru. Tyto výpočty jsou i základem pro stanovení výhodné doby vzletu stíhačů. Přesnost nalétnutí určených bodů bude vzhledem k přízemní výšce letu

plně záviset na schopnostech velitelů skupin stíhačů. Po dosažení bodu zahájení vertikálního manévru je možné k nastoupení výšky letu cíle a vytvoření podmínek pro jeho zteč použít **strmého stupání v přímém letu** (jednoduché vedení a krátkodobost manévru), nebo **bojové zatáčky** (náročnější, časově delší, ale skýtá možnost dosáhnout větší překvapivosti zteče tím, že manévr uskuteční pod cílem, kde předpokládáme mrtvý kužel jeho radiolokátoru).

Rozhodující podmínkou k uskutečnění zteče letounu E-3C po vertikálním manévru bude **včasné vyhledání cíle stíhači**. V tom stíhačům (po dosažení výšky okolo 5000 m) musí pomoci naše naváděcí stanoviště. Podle propočtů bude k dispozici přibližně 30 sekund. Myslíme, že bude výhodné všechny manévry pro sblížení s cílem a přechod ke zteči uskutečňovat s předpokladem zteče cíle z přední polosféry. Výhodnost vidíme v tom, že opožděný přilet do bodu zahájení vertikálního manévru dává ještě možnost vedení zteče ze zadní polosféry a předčasný přilet možnost útočit z libovolného směru.

K **zničení letounu E-3C** se zadanou pravděpodobností $W_{zad.} = 0,9$, s úvahou ztrát při překonávání nepřátelské PVO a potřebným počtem ke klamání a pouštění bojem stíhací ochrany cíle, je **nutné vysílat nejméně do dvou letek stíhačů**.

Náročná bude rovněž **organizace velení** skupinám stíhačů v průběhu plnění úkolu. Radiové spojení s nimi musí být udržováno po celé trati letu pomocí retranslace. K udržení přehledu o jejich skutečné poloze je nutné určit charakteristické orientační body, ze kterých budou velitelé skupin podle stanovených hesel hlásit svou polohu. Z hlediska možné orientace stíhačů vůči cíli a pomoci VS [NS] při jeho vyhledávání je zvlášť důležité hlášení stíhačů o přesném čase a místu zahájení vertikálního manévru ke sblížení s cílem.

K zabezpečení splnění úkolů zničení letounu E-3C údernými skupinami stíhačů bude v každém případě **nezbytné vyčleňovat další síly SBoL, BiL, BoL, RVD i prostředky REB**. Jejich bojová činnost musí být přesně časově i prostorově sladěna a **splnit především tyto úkoly**:

- rozptýlit činnost nepřátelské PVO na velký počet vzdušných cílů,
- umlčet a zničit část prostředků PVO nepřítele, především v prostoru tratě letu úderných skupin stíhačů určených k přímému ničení letounu E-3C,
- zamaskovat let úderných skupin stíhačů k cíli činností proti stanoveným pozemním i vzdušným cílům,
- zaručit nepřátelské radiotechnické prostředky zjišťování vzdušných cílů, systém uvědomování a velení PVO včetně stíhacího letectva (k narušení organizovaného velení silám nepřátelské PVO),
- odlákat stíhače ochrany letounu E-3C, zavázat je do boje a nepřipustit vzlet dalších stíhačů k posílení stíhací ochrany,
- vytvořit v daném prostoru dočasnou vzdušnou nadvládu časově i prostorově sladěnou bojovou činností.

Zpravidla bude letoun E-3C ničen **v průběhu hromadného úderu letectva** a rozhodující část uvedených úkolů bude splněna v rámci úkolů letectva v daném hromadném úderu, což se jeví jako nejvýhodnější a nejefektivnější. Vznikne-li situace, kdy bude nezbytné ničit letoun E-3C systémem NAEW **mimo hromadný úder letectva**, je nutné ke splnění tohoto náročného úkolu **vyčleňovat nejméně 3–5 leteckých pluků**, tj. celkem 120–160 letounů. Přitom je zapotřebí brát v úvahu stupeň narušení systému PVO nepřítele.

Letoun E-3C systému NAEW je vybaven radiotechnickými prostředky, které jsou vzhledem k jejich progresivnímu technickému provedení **značně odolné vůči rušení**. Palubní radiolokátor AN/APY-1 (2) je možné účinně rušit pouze rušiči umístěnými na palubě Mi-8PP.

Spojení letounu E-3C s pozemními středisky a stanovišti řízení a uvědomování je zodolněné systémem distribuce taktických informací JTIDS, které rovněž nemůžeme našimi současnými prostředky rušit. Tímto zařízením však zatím nejsou vybaveny letouny naváděné systémem NAEW, které je možné rušit pomocí rušičů R-834 P (perspektivně R-934). Pozemní rušiče R-388 lze využít k rušení radionavigačního systému blízké navigace TACAN, který letoun využívá. Z hlediska omezeného dosahu rušičů (asi do 300 km) je velmi důležitý optimální výběr jejich stanoviště vzhledem k předpokládané trati letounu E-3C.

Nedílnou součástí boje proti působení systému NAEW jsou i **pasívní opatření k ochraně vlastních vojsk**, jejichž důsledné splnění vyžaduje velký počet osob k nezbytné obsluze zařízení. Pro ochranu letectva a vojsk frontu před působením systému NAEW je nutné, aby pasívní systém ochrany zahrnoval systém:

- radiotechnického, radiolokačního, tepelného a rádiového maskování bojové činnosti letectva, který by znemožňoval přesné zjišťování našich vzdušných cílů a navádění letectva nepřítele na vzdušné i pozemní cíle,
- klamání nepřítele, které znemožní, aby NAEW získal přesný přehled o skutečné činnosti našeho letectva.

Je nezbytné důsledně a ve větším rozsahu než dosud organizovat vytváření klamných skupin letectva při plnění úkolů. Pokud nevyžaduje plnění bojových úkolů jinak, bylo by účelné, aby vrtulníky měly rychlost letu pod $170 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$. K ochraně letišť proti úderům letectva nepřítele s použitím vysoce přesných zbraní zasadit v plném rozsahu prostředky REB. Zvláštní pozornost věnovat budování klamných letišť a ploch rozmístění vrtulníků.

Všechna klamná opatření organizovat a uskutečňovat s takovými silami a prostředky, které zabezpečují hodnověrnost klamání a vytvářejí odpovídající charakteristiky vyzařování energie klamných cílů.

K dalšímu zvýšení účinnosti bojové činnosti letectva a PVO při ničení letounu E-3C Sentry, rušení jeho radiolokátoru, spojovacího i navigačního systému byla konferencí navržena řada opatření. Za nejdůležitější z nich považujeme:

Získání dalších informací o zdokonalování systému a jeho prvcích s důrazem na:

- signálový prostor radiolokátoru AN/APY-1(2),
- konkrétní primární zpracování radiolokační informace a sekundární zpracování radiolokační informace pomocí počítače 4 II CC-1(2),
- použitou ochranu proti rušení v obvodech radiolokátoru,
- velikost mrtvého kužele radiolokátoru pod letounem E-3C,
- způsob letů E-3C po trati letu z hlediska časové pravidelnosti a přesnosti dodržování tratě letu;

V oblasti technického rozvoje vlastních prostředků:

- zvětšit délku možného odpalu všesměrových řízených střel typu vzduch—vzduch z letounu MiG-23 MF (ML), rozšířit zorné pole palubního radiolokátoru S-23 (na MiG-23 ML) a prostor automatického sledování cíle,
- zvýšit stoupavost našich stíhacích letounů na hodnoty nejméně $280 \text{ až } 300 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$,

- v budoucnosti široce využívat speciálních nátěrových hmot ke snížení radiolokační viditelnosti všech našich letounů a vrtulníků,
- prověřit možnosti použití řízených střel typu vzduch—RL k ničení radiolokátoru AN/APY-1(2) a letounů E-3C ve vzduchu,
- zabudovat na palubu stíhacích letounů odpovídající prostředky REB i ochrany proti působení prostředků PVO nepřítele;

V oblasti přípravy velitelů, štábů a vojsk:

- učit organizovat a řídit bojovou činnost k ničení systému NAEW v podmínkách vedení hromadného úderu letectva i při samostatném soustředěném úderu k ničení letounu E-3C,
- řešit posílení stíhacího letectva frontů a divizí PVOS dálkovými stíhacími letouny a protiletadlového raketového vojska protiletadlovými raketovými komplety dalekého dosahu,
- rozpracovat a procvičovat použití prostředků REB k rušení činnosti radiolokátoru AN/APY-1(2), spojovací i navigačního systému letounu E-3C a vzájemnou součinnost jednotlivých rušičů,
- dále řešit otázky klamání nepřítele o činnosti letectva i jeho rozmístění, stanovit konkrétní opatření a procvičovat je s vojsky;

Ve vědeckovýzkumné práci se zaměřit na:

- ověření možnosti odpověďového rušení s využitím vytváření prostorových dynamických pamětí signálu při umístění rušičů na palubě letounů a účinnosti působení rušičího signálu na radiolokátor AN/APY-1(2) a navrhnout vhodný signálový prostor rušičího signálu,
- vymezení takticko-technických požadavků na výběr způsobu rušení, konstrukci rušiče i zásady a způsoby jeho použití,
- stanovení optimálních způsobů použití stíhacího letectva při ničení letounu E-3C,
- technické přípravy řízených střel R-23R a R-23T ke zvýšení možné délky jejich odpalu, prověření možností použití letounem MiG-23 MF (ML) nových řízených střel většího dosahu.

Zavedení nepřátelského systému NAEW nepochybně ztíží vedení bojové činnosti naším letectvem. Při správné, dobře organizované a rozhodné bojové činnosti proti tomuto systému a úzké součinnosti všech zúčastněných sil i prostředků je však možné výsledky jeho činnosti značně snížit. Boj s tímto systémem si však v každém případě vyžádá další zvýšení podílu vyčleňovaných sil letectva k ničení prostředků PVO nepřítele.

ROZŠÍŘENÍ PROSTORU BOJOVÉ ČINNOSTI SVAZKŮ PVOS

Útočné operace jsou hlavním druhem operace pozemního vojska, protože jedině útokem je možné rozdrtit a zničit nepřítele. Jsou vedeny armádami a frontem s cílem zničit protistojícího nepřítele, jeho operační zálohy a ovládnout důležitá ekonomická a politická centra a prostory na území nepřítele. Jejich hlavními charakteristickými rysy jsou značná hloubka i šířka útočného pásma, vysoké tempo útoku, hromadné použití jaderných zbraní a jiných druhů ZHN, rychlá manévrová činnost, která umožňuje využití výsledků úderů ZHN ke zničení nepřítele v relativně krátké době a dosáhnout cílů útočné operace.

Operační sestava bude zaujímána v prostoru bojové činnosti nejméně jednoho svazku prvního sledu PVOS. Operační zálohy mohou být rozmístěny v prostoru svazků PVOS prvního až třetího sledu PVO. Útočná operace pozemních vojsk bude zahajována obvykle z prostoru bojové činnosti svazku PVO prvního sledu, v němž budou rozmístěny hlavní síly operačně strategického svazu včetně letectva a raketového vojska. Odpovědnost za protivzdušnou obranu pozemních vojsk bude mít velitel svazu a svazku PVOS a náčelníci vojska PVO svazů. Na protivzdušné obraně se budou v rámci protivzdušné operace podílet prakticky všechny průzkumné a palébné prostředky PVOS a PVO pozemního vojska, stíhací letectvo svazu i PVOS. Na nich bude spočívat hlavní tíha bojů při

odrážení hromadných, postupných a soustředěných úderů vzdušného nepřítele. Elektivnost bojové činnosti všech prostředků PVO může být zajištěna promyšlenými opatřeními součinnosti, jejich důslednou realizací a centralizovaným řízením. Úspěšný průběh útočné operace ve vysokém tempu vede k **postupnému odchodu prvků operační sestavy** ze státního území, takže protivzdušná obrana pozemního vojska se stává rozhodujícím úkolem sil a prostředků PVO pozemního vojska, zatím co prostředky PVOS zabezpečují narůstání úsilí PVO a dokončování ničení pronikajících sil vzdušného nepřítele. Dochází k **postupnému odělování prostorů bojové činnosti prostředků PVOS a PVO pozemního vojska v závislosti na operační situaci a tempu postupu vojsk.**

Vysoké tempo a hloubka útočných operací vlastních vojsk zvětšuje vzdálenosti mezi prostředky PVOS a PVO pozemního vojska, takže ani dosahy radiolokátorů ani dolety SL nezabezpečí souvislost PVO, dostatečnou kapacitu informací o vzdušné situaci a hustotu ničení. Celistvost a návaznost protivzdušné obrany může být v důsledku toho značně narušena. Přitom je však zcela nezbytné udržovat jeden ze základních principů PVO, podle kterého **musí být každá část území v dosahu alespoň jednoho průzkumného a jednoho palébného prostředku PVOS v zájmových výškách a jiných parametrech.** Stíhací le-

lectvo svazu a jednotlivé sledy radiotechnických jednotek svazů sice zabezpečují hloubku 100–150 i více km souvislého pásma PVO pozemního vojska, ale další postup vševojskových svazů má za následek vznik mezer v prostorech průzkumu a ničení. Proto je nutné řešit úkol zabezpečení

souvislé PVO rozšiřováním prostoru bojové činnosti svazků PVOS prvního sledu hned za útočícími vojsky a při dostatečné hloubce úspěchu vlastních vojsk organizováním prostoru bojové činnosti nového svazku PVOS před přední hranicí původního svazku PVOS prvního sledu.

Síly a prostředky rozšíření prostoru PVO

Rozšiřování prostoru bojové činnosti svazků PVOS prvního sledu řeší velitel operačního svazu PVOS. Velitelé svazků PVOS navrhnou způsob a použití sil a prostředků PVO v novém prostoru. Tato zásada vyplývá z principu organizace PVO podle jednotného zámyslu a z požadavku priority centralizace velení. Jde tedy o to, jaké prostředky mohou být v rámci svazků či svazu PVOS k zabezpečení činnosti použity. Je zřejmé, že situace a možnosti budou ovlivněny charakterem operace a podmínkami bojů. Při použití konvenčních zbraní budou ztráty nižší a bojeschopnost vojsk zůstane uchována na relativně vysokém stupni. K zabezpečení činnosti v rozšířeném prostoru bojové činnosti bude obvykle možné použít prostředky svazků PVOS prvního sledu s minimálním posílením od svazků PVOS druhého sledu. Použití jaderných zbraní bude v závislosti na počtu a mohutnosti ničivých prostředků k podstatně vyšším ztrátám, zvláště prvků bojové sestavy svazků PVOS v přífrontovém pásmu. Tím je možnost zabezpečení PVO v rozšířeném prostoru omezena a vzniklé obtíže bude zapotřebí řešit posílením jednotkami a útvary druhů vojsk PVOS. A to i proto, že vytvářené zálohy budou přednostně použity k obnově narušeného systému PVO u nejdůležitějších objektů a na hlavních operačně taktických náletových směrech.

K organizaci PVO v rozšířeném prostoru bojové činnosti je možné v operačním svazu PVOS (svazku PVOS) použít:

— v radiotechnickém vojsku — zálohy velitele svazu PVOS, opravenou bojovou techniku, jednotlivé radiolokační stanice nebo celé jednotky RTV svazků druhého sledu za předpokladu oslabení kvality radiolokačního pole v tomto prostoru nebo části jednotek z hloubky prostoru bojové činnosti svazků prvního sledu,

— ve stíhacím letectvu — části stíhacích leteckých pluků prvního sledu SL za předpokladu posílení těchto pluků letkami (roji) SL pluků druhého sledu nebo stíhacího letectva svazků PVOS druhého sledu; k jejich činnosti je nutné zříditi představená naváděcí stanoviště u jednotek RTV, které byly rovněž představeny,

— v systému REB PVOS — jednotky rušičů naváděcích systémů a rádiového spojení na druhém leteckém pásmu,

— v protiletadlovém raketovém vojsku — jednotky od bráněných objektů, které v průběhu bojů ztratily význam, případně jednotky z hloubky prostoru bojové činnosti svazu PVOS; použití jednotek PLRV je ovšem jen výjimečné a bude mít vztah k obraně letišť vlastního SL nebo k ochraně zvláště důležitých objektů na území nepřítele (velké komunikační uzly, sklady apod.).

Původní koncepce systému řízení a velení útvarů a svazků PVOS zůstane zachována zejména v počátku, takže představené jednotky budou řízeny z VS radiotechnických útvarů prvního sledu, stíhacích leteckých pluků apod. To vyžaduje unifikaci prvků automatizovaného velení a použití kvalitních prostředků spojení.

Pokud nebudou síly a prostředky vlastního operačního svazu (svazků) PVOS postačující, bude nezbytné posílit svaz (svazky) prvního sledu prostředky ze zálohy na válčišti. Pomůcka PVO-51-54 připouští organizování záložních svazků PVOS z prostředků systému PVO v hloubce území státu, od objektů, které ztratily význam, a náletových směrů, které jsou svým významem pasivní. Tyto záložní svazky PVOS není účelné organizovat předem. Jejich vytváření musí vycházet z operační situace, která na válčišti i v hloubce území států vznikla v průběhu bojů, ze škod, způsobených vzdušným nepřítelem jednotlivým bráněným objektům i z proměnných hodnot důležitosti prostorů a objektů obrany. Proto je účelné analyzovat v období organizace PVO varianty stávající bojové činnosti a na jejich základě zpracovat varianty výstavby a nasazení záložních svazků PVOS.

Záložní svazek PVOS lze zasadit v prostoru operačního svazu prvního sledu buď přímo v rozšířeném prostoru bojové činnosti, nebo v druhém sledu svazků PVOS. Výhodnější je, podle našeho názoru, zasadit svazek do druhého sledu operační sestavy svazu PVOS a do rozšířeného prostoru použít svazek PVOS druhého sledu. Důvodů pro toto je několik. Především štáby operačního svazu a svazků jsou vzájem-

ně sladěny, výzbroj je plně unifikována (včetně automatizovaných systémů velení, zpracování dokumentace), proces velení vojskům je sjednocen, návyky jsou stejné, znalost situace i zámyslu vedení boje je vysoká a mizí bariéry různých jazyků. Navíc bude první a možná i druhé rozšíření

prostoru zabezpečeno silami a prostředky svazků PVOS prvního sledu. Nově vytvořený svazek PVOS v druhém sledu nebude plnit tolik úkolů a při určité pomoci má více času na sládní. Bude snadnější, s menšími potížemi a kvalitněji plnit omezenější rozsah úkolů druhého sledu svazků PVOS.

Rozhodnutí k rozšíření prostoru

Zaujímání bojové sestavy v novém rozšířeném prostoru bojové činnosti je možné řešit manévrem jednotek (útvárů). Vzhledem ke vzdálenostem původní dislokace bude nutné překonat značné vzdálenosti do prostorů zasažení. Orientačně lze určit 300–800 i více km. Rozšíření prostoru bojové činnosti svazků PVOS prvního sledu bude uskutečňováno za útočícími vojsky postupně. To vyžaduje, aby **rozhodnutí k rozšíření bylo přijímáno s dostatečným časovým předstihem** a umožnilo tak plánovat manévry a udělat nezbytná přípravná opatření v ošetřování dopravních prostředků.

Rozhodnutí k prvnímu rozšíření prostoru bojové činnosti svazků PVOS prvního sledu je proto nutné přijímat v době, kdy útočící vojska dokončují průlom zabezpečovacího prostoru a zahajují boj s nepřátelskými svazky v předním obranném prostoru, tj. ve vzdálenosti 50–70 km od státní hranice. Plánovaná opatření budou realizována v převážně většině silami svazků prvního sledu. Jejich zahájení můžeme předpokládat v období dokončování průlomu předního obranného prostoru nepřítel v hloubce 120–200 km za předpokladu dalšího úspěšného vývoje útočné operace vlastních pozemních vojsk. Rozhodujícím faktorem bude vždy spotřeba času k přípravě manévru, uskutečnění pochodu a k zaujetí bojové sestavy. Ná vaznost systémů průzkumu a ničení vzdušných cílů v této době zabezpečuje PVO pozemního vojska vševojskových svazů a stíhacího letectva frontu.

První rozšíření prostoru bojové činnosti zahrnuje hloubku 80–100 km od státní hranice. K vedení bojové činnosti v novém prostoru je nutné určit a vyčlenit 3–4 radiotechnické jednotky, 1–2 jednotky každého stíhacího leteckého pluku prvního sledu a 2–3 předsunutá pomocná návěščí stanoviště. Počet vyčleněných sil bude záviset na šířce překrývaného prostoru a předpokládaném charakteru činnosti nepřítel (směry, hustota a počty nepřátelských prostředků vzdušného napadení). Jednotky REB v této situaci povedou bojovou činnost v původní sestavě. Zasažení vyčleněných sil a prostředků bude zpra-

vidla na čáře 40–60 km od státní hranice tak, aby byla zajištěna souvislost prostoru průzkumu a ničení jak ve směru k uskupením PVO pozemního vojska, tak na prvky bojových sestav systému PVOS. Pokud bude zapotřebí použít jednotky PLRV k obraně letišť, lze v této době uskutečnit manévry 2–3 palebných jednotek PLRV (včetně převozu potřebného počtu raket). Při kalkulaci času je nutné vzít v úvahu, že před přijetím letového sledu musí být vyslán na nová letiště pozemní sled, který zabezpečí vedení bojové činnosti přemístěného SL. Vyčleněné síly a prostředky obvykle zaujmají letiště a postavení, která byla dříve zaujata stíhacím letectvem a radiolokačními průzkumnými prostředky operačně strategického svazu. To do značné míry usnadní činnost PVOS vzhledem k tomu, že řada opatření nemusí být uskutečňována (podrobná rekonoskace, žení ní budování, příprava staveb apod.). Je ovšem účelné převzít od prostředků svazu získané poznatky a zkušenosti především o charakteru postavení a dosazích radiotechnických prostředků, možnostech skladování materiálu, stavu a chování civilního obyvatelstva, využití komunikací, místních zdrojů, oprav a zásobování, o nutnosti přímé obrany, ochrany apod. Zároveň bude vhodné zahájit přípravu k dalšímu rozšíření prostoru vzhledem k tomu, že použité síly RTV (PLRV) mohou být obvykle dislokovány ve větší hloubce a budou nuceny uskutečnit delší pochod.

V případě dalšího úspěšného rozvíjení útočné operace je zapotřebí k uchování souvislé PVO dále rozšířit prostor bojové činnosti. To vyžaduje určit a vyčlenit navíc 3–4 radiotechnické jednotky, přesunout celé stíhací letecké útvary s potřebnými naváděcími stanovišti, rušiče leteckého VKV spojení a navigačních systémů na území nepřítel. V daném případě se jeví, podle našeho názoru, účelné použít organické síly a prostředky RTV a PLRV operačního svazu za cenu oslabení systému průzkumu a ničení vzdušného nepřítel v hloubce území. Pokud jde o SL, pak předpokládáme přesun stíhacích leteckých útvárů prvního sledu za podmínky, že oslabení systému SL v původním prostoru bo-

nové činnosti bude vyrovnáno manévrem SL z hloubky k posílení svazků PVOS prvního sledu. Čára rozvinutí radiotechnických jednotek bude ve vzdálenosti 40—80 km od prvních předsunutých jednotek. Na ní se mohou rovněž rozvinout přesunované prostředky REB. Jednotky stíhacích leteckých útvarů převezmou od frontového letectva další letiště. Dosáhne-li prostor mezi státní hranicí a systémem PVO operačně strategického svazu hloubky 300 i více km, myslíme, že je účelné zasadit do operační sestavy dříve uvedený nový svazek PVOS. Jeho přípravu, plánování bojové činnosti, zabezpečení přesunu a zaujetí bojových sestav zajistí operační svaz PVOS. Na přípravu k zasazení a plánování bojové činnosti bude účelné **zapojit v plném rozsahu předurčený štáb tohoto svazku PVOS.** Ten spolu se štábem operačního svazu PVOS připraví všechna potřebná opatření a bude řídit přesuny a postupné dosahování bojové pohotovosti v nových prostorech. Současně zorganizuje systém velení, týlového a technického zabezpečení, přičemž systém řízení zůstane obdobný jako u jiných svazků PVOS.

V některých případech může být svazek PVOS vytvořen v koaličním rámci a složen z útvarů a jednotek několika států. Přípravu vojsk k činnosti v takovém vícenárodnostním svazku PVOS, zasazeném do operační sestavy svazu PVOS, **má některé zvláštnosti**, které je nutné vzít v úvahu již v době míru. K opatřením, která snižují možné nedorozumění v průběhu operace, patří v době míru zejména:

- prohlubování unifikace organizační struktury, bojové i zabezpečovací techniky, prostředků automatizovaných systémů velení a spojení na maximálně možnou míru,

- sjednocování obsahu přípravy velitelů a štábů, metod jejich práce i rozsahu a obsahu bojové dokumentace, slaďování a sjednocování povelové techniky a způsobů vydávání rozhodnutí,

- vytváření zásob materiálu, raket a munice, součástí pro opravárenskou činnost tak, aby jednotky působící v jiném svazu PVOS byly schopny (pokud možno) samostatně vést bojovou činnost bez časových ztrát,

- procvičování pochodů na velké vzdálenosti a vedení boje v neznámém prostoru pod velením neorganických velitelů a štábů,

- trvalé prohlubování znalostí ruského jazyka jako jednotného elementu dorozumění a velení se zaměřením na důstojníky operačních směrů, kteří se zúčastňují rozhodovacích a plánovacích procesů.

K rozhodnutí pro zabezpečení činnosti

přistupuje velitel po podrobném hodnocení situace a odůvodněném předvídání dalšího vývoje bojové činnosti. Rozhodnutí by mělo obsahovat:

- závěry o uskupení vzdušného nepřítel, jeho možnostech a očekávaném charakteru činnosti,

- zámýsl vedení PVO v rozšířeném prostoru bojové činnosti,

- úkoly jednotek a útvarů předurčených k pochodu, zaujetí postavení a vedení boje v novém prostoru s uvedením určení, doby zahájení pochodu, os přesunu, místa a doby zaujetí nového postavení i dosažení bojové pohotovosti, zabezpečení pochodu, bojového úkolu v rozšířeném prostoru bojové činnosti,

- úkoly součinnostních útvarů s důrazem na PVO pozemního vojska frontu, opatření součinnosti, řízení a jejich realizaci, odpovědnost za součinnost,

- způsob technického a materiálního zabezpečení za pochodu a v novém prostoru, stav zásob jednotlivých materiálů, jejich doplňování s uvedením zdrojů a prostředků dopravy,

- úkoly zabezpečení bojové činnosti,

- organizaci a způsob velení vojskům a řízení bojové činnosti,

- dobu dosažení bojové pohotovosti.

K tomu musí štáb zpracovat potřebné podklady, které zahrnují výpočty bojových množství, doby pochodu a zaujetí bojové sestavy, určení zásob materiálů a pohonných hmot, propočty množství doplňování zásob, kalkulaci ženijních prací a vlivu ZHN na techniku a obsluhu, způsob ochrany proti radiotechnickému průzkumu, rušení apod. Rozhodnutí velitele tvoří podklad pro zpracování bojového nařízení (rozkazu), které je vydáváno podřízeným. Na jeho základě zpracovává štáb útvaru a zasazované jednotky nejnutnější bojovou dokumentaci, jež zahrnuje bojový rozkaz pro činnost v novém prostoru, plán a rozkaz pro pochod, nařízení pro spojení, OPZH, ženijní, inženýrské letecké, technické a týlové zabezpečení. Dokumentace je v dalším průběhu doplňována a aktualizována v závislosti na skutečných podmínkách boje a možnostech svazku PVOS i podřízených útvarů.

Závažnou otázkou je zabezpečení nepřetržité součinnosti PVOS a PVO pozemního vojska a stíhacího letectva frontu. Otázky součinnosti řeší plány, které by měly obsahovat podrobné zpracování bojové činnosti na vlastním území, ale také součinnost po prvním rozšíření prostoru bojové činnosti svazku PVOS prvního sledu. Další průběh bojů můžeme jen předvídat a upřesňování součinnosti bude úkolem štábu

svazku a operačního svazu PVOS s konkrétními opatřeními v souladu s rozvíjející se operační situací. Rychle se měnící situace, manévry vojsk a způsobené ztráty zvyšují význam práce součinnostních skupin, které musí operativně a trvale reagovat na změny a svými návrhy předkládat organickým velitelům reálné podklady k účinnému řízení součinnosti. Proto je nezbytné, aby **součinnostní skupiny** zejména:

- informovaly velitele o okamžitém rozmístění součinnostních sil a prostředků, zamyslu změn bojových sestav, jejich uskutečnění a o stavu bojeschopnosti i bojových možnostech,

- informovaly o možném využití letišť a postavení na území nepřítele pro potře-

by PVOS, podmínkách vedení činnosti a o potřebném bojovém i materiálním zajištění,

- navrhovaly způsob použití součinnostních sil a předávaly rozhodnutí svých velitelů o zásahu proti vzdušným cílům i informace o pozemní a vzdušné situaci a o jejich předpokládaném vývoji.

- upřesňovaly součinnostní opatření podle skutečné operačně taktické situace a předkládaly v tomto smyslu velitelům návrhy,

- informovaly o výsledcích boje se vzdušným nepřítelem i o účinku jeho odvetných opatření na vlastní vojska a z toho plynoucích nezbytných úkolech k obnove bojeschopnosti.

Rozšiřování prostoru bojové činnosti je nedílnou součástí organizace PVO na válčícím v případě úspěchu útočné operace pozemního vojska. Dynamika boje, ztráty bojové techniky a živé síly stejně jako složitá situace v prostoru bojové činnosti ztěžují realizaci opatření k zabezpečení PVO v rozšiřovaném prostoru. Avšak systém PVO musí zůstat celistvý, návazný a dostatečně účinný. Proto je nutné reálně předvídat průběh bojů, plánovat nasazení jednotek a útvarů v novém prostoru, nové rozdělení sil a prostředků PVO ve svazku i operačním svazu, a to i za cenu oslabení PVO v hloubce státního území.

ČINNOST VELITELE A ŠTÁBU PŘI ORGANIZOVÁNÍ OPZHN

V důsledku nepřetržitého kvantitativního i kvalitativního rozvoje zbraní hromadného ničení (ZHN) v armádách NATO nabývá organizace ochrany vojsk a týlu vševojskové armády proti těmto zbraním na významu, stává se složitější a požadavky na její efektivní plánování, organizaci a operativní řízení jsou náročnější. Platí to především o armádě, která útočí v prvním sledu, na směr hlavního úderu frontu. Proti této armádě použije nepřítel jaderné zbraně (JZ) v největším rozsahu, i když půjde převážně o jadernou munici velmi malé, malé a střední ráže. Největším účinkům jaderného napadení může být tato armáda vystavena v období prvního hromadného úderu nebo v období jaderné přípravy nepřítel. Tyto údery v závislosti na charakteru války mohou být vedeny v různé časové posloupnosti, ale také současně. Propočty potvrzují, že v případě zahájení války s použitím jaderných zbraní nebo při přechodu na jejich použití může nepřítel formou hromadných jaderných úderů a taktické jaderné podpory použít proti vojskům a

týlu vševojskové armády prvního sledu v průběhu prvního dne operace 150 i více jaderných úderů. Proti divizím prvního sledu, které tvoří úderné uskupení armády, může nepřítel (proti každé z nich) použít 20–25 i více jaderných úderů převážně velmi malé ráže.

V přestávkách mezi hromadnými a skupinovými jadernými údery může dále nepřítel uskutečnit hromadná chemická napadení (botulotoxinem a dalšími toxiny).

Použití biologických zbraní na vojska armády prvního sledu bude spíše výjimečné.

Svazky a útvary armády prvního sledu budou překonávat jaderné zátarasy, vodní a jiné terénní překážky, kde budou znovu vystaveny napadením ZHN nepřítel a mohou narazit na rozsáhlé chemické zátarasy. V důsledku toho mohou být jako první v pásmech závalů, požárů, záplav a zamoření. Tyto skutečnosti jsou neobyčejně náročné na práci velitelů, štábů, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb při organizaci OPZHN.

Plánování a organizace OPZHN při přípravě útočné operace

Východními podklady k plánování OPZHN u vševojskové armády je operační směrnice frontu, směrnice pro OPZHN, rozhodnutí velitele armády a jeho pokyny k organizaci OPZHN. Plánování OPZHN začíná tedy obdržení úkolu.

Při ujasňování úkolu a hodnocení situace se velitel armády nemůže vyhnout analýze ani z hlediska OPZHN.

Základní opatření OPZHN jsou nutně obsažena už v rozhodnutí velitele frontu na operaci a konkrétně stanovena ve smě-

nici k OPZHN. Na základě nich si velitel armády ujasňuje, kdy, kde a v jakém rozsahu může očekávat jaderná, chemická, případně biologická napadení nepřítelem, jejich vliv na plnění úkolů armády, jaká opatření, v jakém pořadí a do kdy je třeba vykonat silami a prostředky armády.

Celá řada konkrétních závěrů k OPZHN musí veliteli armády vyplynout ze zhodnocení situace.

Při **hodnocení nepřítele** zvažuje jeho možnosti v použití ZHN co do rozsahu, objektů a cílů v jednotlivých obdobích operace, možný záměr použití jaderných zbraní jako nejúčinnějšího prostředku ničení zejména v období prvního hromadného úderu (jaderné přípravy), možné prostory jaderných zátarasů, pravděpodobná pásma vzniku silného, nebezpečného a zvláště nebezpečného zamoření, vliv použití ZHN na plnění úkolů armády atd.

Potřebné podklady a kalkulace jsou povinní připravit náčelníci zpravodajského a operačního oddělení, ženijního a chemického vojska.

Ze zhodnocení nepřítele musí veliteli armády vyplynout, kterým prvkům operační sestavy v jednotlivých obdobích operace při organizaci OPZHN věnovat hlavní pozornost, v jakém pořadí realizovat opatření, která nepřítelem ztíží použití ZHN, zejména pokud jde o přeskupení, rozptýlení a maskování vojsk, v jakém rozsahu, pořadí a v jakých lhůtách zabezpečit ženijní úpravy terénu, které sníží účinky ZHN na prvky operační sestavy, na co zaměřit úsilí při organizaci pozemního a vzdušného radiacího průzkumu, v čí prospěch připravit v jednotlivých obdobích operace zásahy armádními OON atd.

Při **hodnocení vlastních vojsk** zvažuje velitel armády především jejich připravenost k bezprostřední ochraně proti nenadálému použití ZHN nepřítelem, vybavení vojsk silami a prostředky k realizaci jednotlivých opatření ochrany, stav bojeschopnosti vojsk a služeb, které se podílejí v největším rozsahu na realizaci jednotlivých opatření OPZHN, a stav bojeschopnosti z hlediska obdržených dávek ozáření.

Zástupci, náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb k tomu připravují potřebné podklady a informace.

Na základě zhodnocení situace vlastních vojsk velitel armády stanoví, jaká opatření je zapotřebí neprodleně uskutečnit k jejich ochraně a která postupně, do kdy vytvořit na jednotlivých stupních velení potřebné zásoby materiálu a v jakém rozsahu, jak využít sil a prostředků jednotlivých druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb k organizaci OPZHN.

Při **hodnocení terénu** zvažuje především jeho ochranné a maskovací vlastnosti, nutný rozsah ženijního budování, možné plochy prostorů boření, závalů, požárů a záplav, pásem radioaktivního a prostorů chemického zamoření, vliv terénu na činnost vojsk prvního sledu, možnost manévru druhými sledy a zálohami, organizaci velení vojskům a vliv na práci týlu.

Nezbytné podklady v tomto směru připravují veliteli zejména náčelníci topografického oddělení, náčelníci ženijního, chemického, spojovacího vojska, zástupci pro tyl a výzbroj.

Ze zhodnocení terénu vyplývá veliteli armády jak nejlépe, s přihlédnutím na ochranné a maskovací vlastnosti terénu, rozmístění vojska, u kterých prvků operační sestavy (vzhledem k jejich rozmístění v terénu) bude nutný největší rozsah ženijních prací, kde pro ně volit záložní prostory rozmístění, kterým směrem a prostorům se při rozmístění a přesunu vojsk vyhnout apod.

Zvláštní pozornost musí velitel věnovat plánování OPZHN v první armádní útočné operaci, kdy se obě strany budou snažit dosáhnout cílů operace rozhodnou útočnou činností. Za těchto podmínek lze očekávat, že nepřítelem použije na vojska prvního sledu převážně vzdušné jaderné výbuchy a rychle působící otravné látky. Pozemní jaderné údery povede s největší pravděpodobností na vhodné cíle ve druhém sledu, v důsledku čehož se v pásmech zamoření mohou nacházet především místa velení, prostory bojového rozmístění raketového svazku, dříve druhého sledu, zálohy a armádní brigáda materiálního zabezpečení.

Dále musí mít na zřeteli, že ve střetném sražení vedeném s použitím jaderných zbraní dosáhne úspěchu ta strana, která dokáže po hromadných jaderných úderech dříve obnovit bojeschopnost vojsk a odstranit následky.

Všechny tyto úvahy musí vyústit v konkrétní závěr pokud jde o prostory a objekty, na něž bude zapotřebí soustředit hlavní úsilí při plánování OPZHN, jakož i síly a prostředky vyčleněné k jejich realizaci včetně prostorů rozmístění.

Závěry z ujasnění úkolů a zhodnocení situace budou konkrétně vyjádřeny v rozhodnutí velitele a v jeho pokynech pro OPZHN.

V rozhodnutí jsou opatření OPZHN promítnuta především charakteristikou možného rozsahu, způsobů a cílů použití ZHN v jednotlivých obdobích operace, volbou rozmístění operační sestavy (aby zabezpečovala nezbytné rozptýlení vojsk), určením nejvýhodnějších směrů útoku, stanovením

úkolů druhému sledu a zálohám k přehrazení směrů (prostorů), kde se očekává maximum jaderných úderů nepřítele, stanovením úkolu raketovému vojsku, dělostřelectvu a letectvu pro ničení nepřítelů pronikajících na směrech hromadných jaderných úderů a ženijnímu vojsku pro zatartasování těchto směrů a určením záložních prostorů rozmístění míst velení.

V pokynech pro organizaci OPZHN velitel armády zpravidla uvede:

- stručné závěry z možností nepřítel použít ZHN,
- na které prvky operační sestavy a na které směry (prostory) soustředit úsilí k zabezpečení ochrany,
- charakter a hlůty ženijního budování prostorů zaujímaných vojsky,
- hlavní úkoly radiálního, chemického, biologického a ženijního průzkumu,
- způsoby uvědomování vojsk,
- úkoly a způsoby uskutečňování speciální čistoty,
- rozsah zabezpečení vojsk prostředky protichemické ochrany včetně obnovení výše pohyblivých zásob,
- způsoby a doby konání profylaktických a protiepidemických opatření,
- síly a prostředky k obnově bojovosti a odstranění následků použití ZHN nepřítel.

Na základě rozhodnutí velitele a jeho pokynů pro OPZHN štáb armády společně s náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb zpracuje a vydá nařízení pro OPZHN a přistoupí k plánování a k její organizaci. Podstatou tohoto úkolu je stanovení rozsahu, pořadí a hlůt plnění jednotlivých ochranných opatření při zaujímaní operační sestavy (rozvinování vojsk), v průběhu operace a při odstraňování následků hromadných napadení ZHN. Dále určení a vyčlenění k tomu potřebných sil a prostředků.

Je nutné, aby štáb armády věnoval nepřetržitou pozornost především zabezpečení včasného **zjištění příprav nepřítel** k použití jaderných, chemických a biologických zbraní. Vychází při tom ze směrnic nadřízeného pro OPZHN, ve které jsou uvedena předpokládaná období, rozsah, charakter, cíle a způsoby použití ZHN nepřítel. Upřesnění těchto předpokladů je předmětem prvního úsilí průzkumu, nepřetržitého a komplexního vyhodnocování jeho výsledků. Rozhodující význam má zejména včasné zjištění příprav nepřítel k použití jaderných zbraní, a to nejen z hlediska možného přechodu na jejich použití, ale i konkrétního rozpracování variant co do způsobů, cílů, období, objektů a předpo-

kládaných následků. Z hlediska realizace konkrétních opatření k zabezpečení odolnosti vojsk proti otravným látkám, musí štáb armády věnovat mimořádnou pozornost skutečnosti, že chemické zbraně může nepřítel použít překvapivě a hromadně současně se zahájením agrese.

Dále štáb zaměřuje úsilí, v souladu s rozhodnutím velitele armády, na zplánování a organizaci **rozptýlení vojsk**. Vychází při tom z úkolů, stanovených jednotlivým prvkům operační sestavy, doby, která je na rozptýlení vojsk k dispozici, ochranných vlastností bojové a další techniky vojsk a z charakteru terénu v prostorech jejich rozmístění. Rozptýlení vojsk nesmí ztěžovat velení, součinnost, uclnění bojových, popřípadě pochodových sestav a vedení bojové činnosti.

Osobitou pozornost musí štáb a náčelník ženijního vojska věnovat **ženijnímu vybudování prostorů a postavení** zaujímaných vojsk, zejména ve výchozím prostoru. Rozsah, pořadí a hlůty těchto prací stanoví velitel armády. Většinu z nich vykonávají vojska sama.

Ženijní vojsko buduje především místa velení armády, prostory bojového rozmístění raketového svazku a nemocniční základny (obvaziště).

Podle pokynů velitele armády organizuje štáb, v těsné součinnosti s náčelníkem ženijního vojska, využití ochranných a maskovacích vlastností terénu. Příslušné úkoly jsou předávány svazkům a útvarům v nařízení pro operační maskování a v nařízení pro ženijní zabezpečení. Jejich obsahem je, kromě jiného, i přidělení vhodných prostorů, objektů a stanovení úkolů pro maskování, vyčlenění sil a prostředků k jeho uskutečňování, doby pohotovosti, zahájení a ukončení plnění úkolů. K budování klamných postavení nebo soustředění vojsk, prostoru bojového rozmístění raketového svazku, klamných míst velení a přeprav jsou využívány ženijní maskovací jednotky, případně zádymovací jednotky.

Trvalou povinností štábu armády je zabezpečení nepřetržité a spolehlivé organizace **varování vojsk** před bezprostředním nebezpečím použití ZHN nepřítel, jejich zamořením, upozornění na vedení vlastních jaderných úderů a uvědomování vojsk o pásmech zamoření, prostorech bojení, záplav a požárů. Varování vojsk o přípravě nepřítel k vedení hromadných jaderných úderů, chemických a biologických napadení je uskutečňováno s různým časovým předstihem v závislosti na včasné a spolehlivé zjištění příprav nepřítel. Nelze-li dobu použití ZHN nepřítel konkrétně stanovit, ale je-li zjištěna pohotovost ne-

přítele k jejich použití, vojska jsou varována příslušnými směrnicemi a nařízeními. Vojska, která jsou bezprostředně ohrožena radioaktivním, chemickým a biologickým zamořením, jsou varována jednotnými, trvale platnými signály s využitím všech spojovacích prostředků mimo jakékoli pořadí. Abychom předešli vyčerpávání vojsk dlouhodobým pobytům v ochranných prostředcích, vyhláškujeme varovné signály jenom těm vojskům, která jsou zamořením bezprostředně ohrožena. Vojska o pásmech zamoření, prostorech boření, záplav a po žárů uvědomujeme formou pokynů, nařízení (výměnou informací se sousedy).

Varování vojsk musí být úzce spjato s vedením **radiačního, chemického, biologického a ženíjního průzkumu**. Jeho cílem je včasné informování velitele, štábu, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, podřízených vojsk a týlu o radiaci, chemické a biologické situaci, ohniscích boření, pásmech závalů a požárů. Hlavní úsilí je zaměřeno na prostory rozmístění a osy přesunu míst velení, raketový svazek, druhé sledy, zálohy a armádní brigády materiálního zabezpečení. K jeho vedení používáme jednotky radiálního a chemického průzkumu, do dvou rojů vrtulníků k vedení vzdušného radiálního průzkumu a předem určené ženíjní jednotky, které jsou zasazovány ihned po jaderných úderech. K vedení biologického průzkumu vyčleňujeme biologické laboratoře a potřebné skupiny lékařů.

V úzké součinnosti s náčelníkem týlu a náčelníkem zdravotnické služby organizujeme štáb armády komplex **protiepidemických, hygienických a speciálních profylaktických zdravotnických opatření**. Tato zahrnují především organizaci průzkumu hygienicko-epidemiologického stavu prostoru rozmístění a činnosti vojsk, ochranná očkování, použití profylaktických prostředků a omezení styku s civilním obyvatelstvem. Je účelné připravit použití zdravotnických útvarů a zařízení podle pravděpodobného rozsahu, doby, prostorů a směrů použití ZHN nepřitelem. Zdravotnické útvary rozmísťujeme tak, aby po napadení ZHN byly schopny v nejbližším čase poskytnout účinnou pomoc nejdůležitějším a neohroženějším prvkům operační sestavy. Hygienicko-epidemiologický útvary rozmísťujeme v prostoru armádní brigády materiálního zabezpečení s možností manévru do prostorů ohrožených biologickými zbraněmi nepřitele.

Je zapotřebí, aby štáb armády věnoval trvalou pozornost organizaci včasného a spolehlivého **zjišťování** následků použití ZHN nepřitelem. Pravděpodobný rozsah

zírát, charakter zamoření a devastace terénu (boření, závaly, požáry, záplavy) stanovíme nejprve s využitím prognostických metod. Předpokladem jejich uplatnění je spolehlivá organizace zjišťování parametrů jaderných výbuchů silami a prostředky speciální kontroly, chemickými pozorovacími stanovišti a radiolokátory vojska PVO, které pracují v centimetrovém a decimetrovém rozsahu. V dalším jsou následky napadení zjišťovány všemi druhy průzkumu v ohniscích očekávaného použití ZHN a v předpokládaných pásmech (prostorech) zamoření. V souvislosti s tím se stanovují vhodné prostory k vyvedení vojsk z předpokládaných míst napadení ZHN (zamoření) a jsou organizována opatření k obnově bojeschopnosti a odstranění následků u nejdůležitějších a neohroženějších prvků operační sestavy.

K zajištění **bezpečnosti a ochrany** vojsk v pásmech zamoření, závalů, boření, požárů a zátop rozmísťujeme vojska pokud možno mimo nejvíce ohrožené prostory. Štáby vyhodnocují ochranné vlastnosti terénu, zejména různých vhodných staveb, a upřesňují způsob jejich využití. Tam, kde je to nutné a z časových hledisek možné, plánují ženíjní budování prostorů zaujímaných v době největší úhrady napadení jadernými zbraněmi, zvláště u vojsk druhého sledu. Vyhodnocují směry a organizují úpravu komunikací k vyvádění vojsk z předpokládaných zamořených a devastovaných prostorů, nebo pro jejich obejití (překonání) a organizují opatření k lokalizaci požárů. Předběžně stanoví režim života vojsk, u nichž se očekává, že povedou delší dobu bojovou činnost v zamořených prostorech.

Trvalým úkolem štábu je organizace **odstraňování následků** použití zbraní hromadného ničení nepřitelem. K tomu může armáda připravit dva odřady odstraňování následků napadení ZHN (OON). Jeden — s předurčením pro místa velení a druhý — ve prospěch raketového svazku. Kromě toho mohou být použity i k zásahům u druhých sledů a záloh. Jejich složení, podle povahy napadení ZHN, upřesňujeme. K odstraňování následků použití ZHN je možné dále použít ženíjní a chemické zálohy, zdravotnické oddíly, spojovací jednotky, jakož i síly a prostředky k vyprošťování tankové a automobilní techniky.

Neobyčejně složitým problémem je **plánování překonávání jaderných zátarasů**. Kromě organizace jejich zneškodnění musí velitel a štáb přijmout opatření k tomu, aby vojska s co nejmenšími ztrátami překonala vzniklá pásma boření a radioaktivního zamoření. Poměrně příznivá situace

vznikne tehdy, když k aktivaci jaderných zátarasů dojde při příchodu předsunutých odřadů. V tom případě hlavní síly svazků prvního sledu obcházejí centra výbuchů jaderných min, silně zamořené prostory nebo je překonávají až po poklesu úrovně radiace. Velmi složité radiční situace se vytváří, když nepřítel bude aktivovat jaderné miny v době, kdy do pásma jaderných zátarasů vstoupí vojska prvního sledu, jejichž vstup v důsledku vzniku tzv. základové vlny bude nutně na 2–3 hodiny zastaven. Během této doby nebude jim prakticky možné poskytnout pomoc a míra jejich ztrát bude závislá na rychlé organizaci opatření ochrany, zejména veliteli útvarů a jednotek (ukrytí živé síly v obrněné technice, rychle vykopaných okopech pod bojovou technikou, v budovách apod.).

Plánování překračování pásem jaderných zátarasů vychází z prognózy následků, zpracované ze získaných informací o možných místech uložení jaderných min. Na základě ní štáb vyhodnocuje průchodnost jednotlivých taktických směrů, možné doby postupu (vzhledem k očekávané radiční situaci), určuje počty a směry činnosti

předsunutých, speciálních odřadů a odřadů k zabezpečení pohybu, člení bojovou sestavu do více sledů a větší hloubky, připravuje vzdušný vrtulníkový ženijní a radiční důstojnický průzkum, zřizuje cesty k vyjetí vojsk z pásma boření i zamoření a organizuje speciální očistu.

V souladu s kompetencí jsou jednotlivá opatření OPZHN rozpracována a zplánována ve všech dokumentech, které tvoří plán operace. Kromě toho **zpracovává** štáb armády společně s náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb plán ochrany vojsk a týlu armády proti ZHN. Vzhledem k tomu, že jednotlivá opatření jsou graficky vyjádřena v dílčích plánech, je, podle mého názoru, účelnější zpracovat plán OPZHN písemně. V něm uvedeme zpravidla základní opatření ochrany, dobu jejich plnění, síly a prostředky k realizaci a odpovědnost za jejich splnění. Plán musí obsahovat opatření obnovy bojeschopnosti a odstranění následků použití ZHN, zejména po očekávaných hromadných jaderných úderech nepřítele. Podepisuje jej náčelník operačního oddělení, náčelník štábu a schvaluje velitel armády.

Rízení OPZHN v průběhu armádní útočné operace

Realizace jednotlivých opatření ochrany v průběhu útočné operace bude záviset na charakteru války a na způsobu a rozsahu použití ZHN, zejména jaderných zbraní.

Vysoká pohotovost vojsk k OPZHN musí být zabezpečena v každé operaci. Tedy i v podmínkách války vedené bez jaderných zbraní. Tím spíše, že v této válce nelze vyloučit použití jiných druhů ZHN.

Stálou pozornost je nutné věnovat sledování příprav nepřítele k použití ZHN, především jaderných zbraní.

V období bez použití jaderných zbraní musíme mít v nepřetržité pohotovosti zdroje informací o napadení ZHN (jednotky speciální kontroly, radiolokátory PVO, chemická pozorovací stanoviště), jakož i informační systém, který zabezpečuje rychlé pronikání údajů o použití ZHN nepřítele, jejich následcích a včasné varování vojsk.

Při nebezpečí, že nepřítel použije jaderné miny, je zapotřebí uvést do pohotovosti vrtulníky vyčleněné k vedení vzdušného radičního průzkumu.

Zálohy speciálních vojsk, zdravotnické a technické útvary (jednotky) předurčené k realizaci jednotlivých opatření ochrany, se přemísťují a působí v souladu s plánem CPZHN.

Jednotky určené k doplnění armádních odřadů odstranění následků jsou přemísťovány tak, aby OON mohl být v případě po-

třeby soustředěn v plánovaném prostoru, nejlépe mezi prvním a druhým sledem armády.

Se zahájením použití ZHN nepřítelem uskutečňujeme všechna plánovaná opatření v celém komplexu.

Štáb s využitím radičního střediska zpracovává a zobecňuje získané informace, včas varuje vojska a připravuje předpověď následků použití ZHN. Mimořádně úsilí věnuje obnově velení vojskům, zjištění stavu podřízených vojsk po napadení a skutečnému rozsahu závalů, požárů, záplav a zamoření.

K rychlému a komplexnímu zhodnocení situace, která vznikne po rozsáhlejším napadení armády ZHN (zejména po hromadném jaderném úderu) a k rychlému zpracování všech podkladů nezbytných pro přijetí rozhodnutí velitele armády je vhodné aktivizovat dočasnou skupinu pro obnovu bojeschopnosti vojsk a odstranění následků použití ZHN. Tato skupina, která je složena z předurčených důstojníků všech zainteresovaných oddělení štábů, druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, pracuje obvykle pod přímým vedením náčelníka štábu, případně náčelníka operačního oddělení. Na základě její činnosti předloží náčelník štábu veliteli armády ucelenou informaci, která vyústí v komplexní návrh na obnovení

bojeschopnosti vojsk a odstranění následků použití ZHN.

Velitel armády po zhodnocení situace přijme rozhodnutí a vydá nezbytné pokyny. Jde především o:

- upřesnění operační sestavy a úkoly vojskům,

- stanovení kdo bude pověřen řízením obnovení bojeschopnosti vojsk a odstraněním následků použití ZHN,

- určení sil a prostředků k plnění tohoto úkolu,

- soustředění hlavního úsilí ženižního, radiačního, chemického a biologického průzkumu,

- vyvedení svazků a útvarů z prostorů závalů, požárů, zamořených prostorů a stanovení nového místa,

- ponechání jednotek (útvarů) v zamořených prostorech a dobu jejich pobytu v něm,

- zasazení armádního OON, zálohy, speciálních druhů vojsk a v čí prospěch,

- způsob překonávání zamořených prostorů,

- opatření k zvládnutí narušeného morálně psychického stavu,

- lhůty zpracování plánu obnovení bojeschopnosti vojsk a odstranění následků použití ZHN.

Na základě pokynů velitele **štáb** organizuje zvláště podrobný ženižní, radiační, chemický a biologický průzkum. K rychlému zjištění radiační situace, prostorů závalů, boření, požárů a záplav vysílá vrtulníkový důstojnický průzkum. Podle výsledků průzkumu zabezpečuje vyvádění vojsk z pásem zamoření, požárů, závalů, jakož i prostorů ohrožených záplavami. Především upřesňuje prostory rozmístění raketového vojska a míst velení armády, osy přesunu a čáry zasazení druhého sledu a záloh, týlových útvarů i zařízení a upřesňuje úko-

ly k odstranění následků použití ZHN nepříteli.

Vyčleněná skupina zpracovává plán obnovení bojeschopnosti a odstranění následků použití ZHN, na jehož základě jsou vojskům vydávána příslušná nařízení.

Svazky a útvary okamžitě odstraňují následky svými silami a prostředky. Divizní a plukovní OON jsou schopny u divize odstranit následky v ohniscích pěti jaderných výbuchů střední a malé mohutnosti, což stačí k odstranění 20–25 % možného rozsahu skupinového jaderného výbuchu. Armádní OON předurčené především k zásahu ve prospěch raketového svazku a míst velení armády, jsou schopny odstranit následky ve 2–4 ohniscích jaderných výbuchů střední mohutnosti. Doba, která limituje odstraňování následků, bude závislá především na vyproštění a odsunu zasažených vojáků. Osoby, které ztratily bojeschopnost a vyžadují hospitalizaci, jsou odsunovány na zdravotnické etapy, do samostatných zdravotnických oddílů a nemocničních základů.

Poškozená technika a bojová technika, jejíž osádky byly vyraženy, je odsunována na divizní a armádní shromaždiště poškozené techniky.

Zamořená vojska vykonávají především částečnou speciální očistu. U raketového vojska a míst velení organizujeme úplnou speciální očistu v průběhu jejich přemístění na průjezdných místech speciální čistoty, která jsou rozvíňována divizními a armádními prapory chemické ochrany. Dále uskutečňujeme úplnou speciální očistu hlavně u svazků druhého sledu, záloh, týlových útvarů i zařízení a u těch vojsk, která ztratila bojeschopnost a byla vyvedena do druhého sledu.

Ženižní zálohy lokalizují a likvidují jednotlivá ohniska požárů, zabezpečují vyvedení vojsk z ohnisek požárů a závalů, zpevňují cesty k obejití, budují nové cesty a podílejí se na zabezpečování vojsk vodou.

V článku jsem uvedl hlavní zásady organizace ochrany vojsk proti ZHN v armádní útočné operaci, která musí být uskutečňována nepřetržitě nezávisle na době zahájení použití ZHN. Konkrétní obsah, rozsah a doba plnění jednotlivých opatření závisí především na podmínkách přechodu nepříteli na použití ZHN, operační situaci a na ostatních podmínkách, které ovlivňují tento mimořádně důležitý druh zabezpečení.

K TÝLOVÉMU ZABEZPEČENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI LETECTVA

S rozvojem vojenského umění a taktiky a se zaváděním nové techniky do výzbroje armády jsou zvyšovány nároky i na týlové zabezpečení bojové činnosti vojsk.

Letectvo prochází v současné době řadou změn. Zvláště jde o organizační změny, které reagují na nové požadavky vedení bojové činnosti, a dále o kvalitativní změny, uskutečňované přezbrojením leteckých jednotek. Na všechny tyto změny reagujeme i v celém systému týlového zabezpečení letectva, jehož hlavním úkolem zůstává všestranné zabezpečení bojové činnosti leteckých svazků a útvarů. V jednotlivých podsystémech týlového zabezpečení plní tyl letectva tyto úkoly v:

- organizaci tylu zabezpečuje přípravu, rozvinování a přesuny týlových útvarů a zařízení pro všestranné zabezpečení sestavy letectva za všech podmínek a plní opatření k ochraně proti zbraním hromadného ničení a ochraně i obraně týlových objektů s důrazem na obranu letišť,
- materiálním zabezpečením zásobuje letecké svazky, útvary a zařízení všemi druhy materiálních prostředků,
- technickým zabezpečením zajišťuje spolehlivou činnost výzbroje a bojové techniky a jejich maximální návratnost v průběhu vedení operací,
- ženiijním letištním zabezpečením plní úkoly, které vyplývají z přípravy, údržby, obnovy a výstavby letištní sítě,
- letištním technickým zabezpečením zajišťuje celý komplex činností, které jsou spojeny bezprostředně s přípravou letounů a letišť k letové činnosti,
- zdravotnickým zabezpečením řeší organizaci a léčebně odsunová, hygienická i protiepidemická opatření a zásobování vojsk zdravotnickým materiálem,
- dopravně zásobovacím zabezpečením přisunuje potřebné materiální prostředky a zajišťuje přesuny pozemních sledů,
- veterinárním zabezpečením organizuje nepřetržitý průzkum, veterinární dohled na zásobování vojsk potravinami, řeší protizootická opatření a péči o vojenská zvířata.

Obsah úkolů týlového zabezpečení je stejný jak u frontového, tak i u vojenského letectva. U frontového letectva jsou tyto úkoly plněny týlem frontového letectva a u vojskového letectva se na jejich plnění podílí týlové jednotky a útvary vojskového letectva společně s týly vševojskových svazků a svazů.

Frontové letectvo má samostatný týl, který je schopen autonomně plnit všechny úkoly týlového zabezpečení leteckých svazků a útvarů. Týl tohoto letectva zahrnuje přibližně 80 týlových svazků, útvarů a zařízení. Mezi hlavní patří letecká týlová základna s jednotkami obsluhy a polními sklady, automobilní prapory, polní pekárny, technické opravy, letištní prapory, letecké stavební prapory a další.

Hlavním článkem týlového zabezpečení leteckých útvarů jsou letištní prapory a roty. Tyto jednotky bezprostředně zabezpečují letky a letecké útvary na jednom nebo více letištích. Veškerý spotřebovaný materiál je doplňován z letecké týlové základny nebo jejího oddělení.

U vojskového letectva jsou úkoly týlového zabezpečení plněny v návaznosti na prapory a brigády materiálního zabezpečení vševojskových svazků a svazů, do kterých jsou jednotky vojskového letectva začleněny. Bezprostřední zabezpečení útvarů a jednotek tohoto druhu letectva uskutečňují obdobně jako u frontového letectva, letištní prapory, roty a organické týly. Zvláštností je dvojitý tok přisunovaného materiálu. Vševojskovým materiálem jsou jednotky doplňovány z praporů a brigád materiálního zabezpečení, tzn. stejným způsobem jako vševojskové svazky a útvary. Leteckým technickým materiálem a leteckou municí jsou tyto útvary zabezpečovány týlem frontového letectva z letecké týlové základny do výdejních míst určených pro vojskové letectvo.

V systému **dopravního zabezpečení** je uplatňována zásada odpovědnosti nadřízeného za včasné dodání materiálu. Pro jeho přísun je rozhodující automobilová doprava. Železniční je využívána pouze pro přísun materiálu do letecké týlové základny. V dalších etapách přísun zabezpečují automobilní prapory, nebo v případě menších vzdáleností, je odběr uskutečňován s využitím vlastních dopravních prostředků útvarů. Dopravní zabezpečení vojskového a frontového letectva má určité zvláštnosti, které vyplývají z toho, že frontové letectvo je rozmístováno 60–350 km od linie fronty, zatímco vojskové letectvo působí z ploch vzdálených 8–50 km od předního okraje.

Značné nároky na materiální prostředky všeho druhu, možnost vysokých ztrát techniky a zásob materiálu i obtížnost jejich doplňování zvyšují požadavky na organizaci a řízení týlového zabezpečení.

Zavádění nové letecké techniky do výzbroje letectva vyžaduje kvalitativní i kvantitativní nárůst materiálních prostředků. Celková potřeba materiálu na zabezpečení útočné operace frontu se u frontového letectva zvýšila v posledních letech o 25 %. Z tohoto množství představuje letecká munice 32 % a letecké pohonné hmoty 30 %. Přezbrojením na novou leteckou techniku se zvýšila hmotnost jednoho palebného průměru letecké munice leteckého útvaru o 150–200 tun a plukovní náplň LPH o 80–120 t paliva.

Včasný přísun velkého množství materiálu vyžaduje kromě přesného zplánování dopravních možností řešit hlavně otázky manipulace s materiálem. Bez využívání paletizace, kontejnerizace a mechanizačních prostředků nelze v dnešní době náročné úkoly doplňování vojsk spotřebovaným materiálem splnit. Proto těmto otázkám věnujeme náležitou pozornost.

Velký rozmach bojové činnosti, která zahrnuje celou hloubku rozvíjení uskupení ozbrojených sil a týlových objektů na válčisti přinesl řadu nových prvků vedení bojové činnosti. Velmi důležitým a náročným úkolem pro letecké týly bude zejména zabezpečení činnosti leteckých jednotek začleněných do operačních manévrovacích skupin. Složení leteckých týlových jednotek musí zabezpečit jejich vysokou mobilitu a schopnost působení bez dlouhodobého doplňování materiálu.

Možnost nenadálého rozpoutání války nepřitelem a náhlých operačních změn v situaci vyžaduje od leteckého týlu jeho vysokou bojovou pohotovost a připravenost k okamžitému plnění úkolů všestranného zabezpečení bojové činnosti letectva. Již v míru jsou přijímána opatření, která urychlují rozvinutí týlu letectva a nepřetržité zabezpečení

bojové činnosti leteckých svazků, útvarů a jednotek. Tato opatření zahrnují zejména zodolňování celé sestavy letectva při jeho rozmístění na operačních letištích, zvyšování pohyblivých zásob hlavních druhů materiálu na vojskovém stupni, vyčlenění potřebného množství materiálních prostředků a jejich předsunutí do předpokládaných prostorů činnosti letectva a urychlování rozvinutí polního zásobovacího systému.

Vysoká manévrovací schopnost letectva vytváří podmínky pro jeho přemísťování na jiné směry nebo na letiště sousedních států. Proto důležitým úkolem leteckého týlu je zabezpečení i spojeneckého letectva. Splnění tohoto úkolu vyžaduje zejména vyčlenění potřebného množství materiálu, přípravu zabezpečovacích jednotek a letišť pro rozptýlené rozmístění letectva. Hlavní zásadou týlového zabezpečení letectva spojeneckých vojsk při společné činnosti je vzájemné poskytování pomoci při přistání leteckých svazků, útvarů a jednotlivých letounů (vrtulníků) na letištích jiných armád, na jejichž letiště spojenecké letectvo přistálo. Na těchto letištích je nutné organizovat všechny druhy zabezpečení, tj. doplnění PHM a ostatních zásob, všestranné zajištění létajícího personálu atd. V souvislosti s tím má důležitý význam používání standardních a unifikovaných prostředků k doplňování letounů PHM a provozními plyny.

Náročnost velení a řízení týlu letectva, která vyplývá z rostoucího rozmachu operací a častých změn ve vývoji situací, vyžaduje v daleko větší míře řešit otázky součinnosti. Rozhodující v tomto směru zůstává součinnost mezi týlem frontového letectva a týlem frontu, ve které jsou řešeny všechny hlavní otázky týlového zabezpečení letectva s důrazem na přísun materiálu do letecké týlové základny a zdravotnické zabezpečení. V rámci letectva je nutná úzká součinnost mezi týlem frontového letectva a letectva vševojskových armád. I přes relativní samostatnost těchto dvou prvků je zapotřebí společně řešit v týlovém zabezpečení řadu otázek, především zásobování leteckým technickým materiálem a leteckou municí.

Nepřetržitě, úplné a včasné týlové zabezpečení letectva vyžaduje hledat stále nové, efektivnější a spolehlivější formy a metody práce týlu. Hlavní směry ve zkvalitnění týlového zabezpečení letectva je nutné spatřovat zejména v řešení organizačních otázek, přípravě kádrů a v materiálně technickém zabezpečení týlu.

V oblasti organizační je v současné době v našem letectvu přijímána řada opatření, ve kterých jde hlavně o strukturální změny a redislokace některých leteckých útvarů nebo jejich částí. Nové organizační struktury řeší zejména zkvalitnění velení vojskovému letectvu a jeho zásobování leteckým technickým materiálem a leteckou municí. Bylo by vhodné, podle mého názoru, u vševojskových svazů vytvořit kromě jiných orgánů i týlové orgány k řízení týlového zabezpečení útvarů a jednotek vojskového letectva. Na tomto stupni by bylo účelné vytvořit rotu materiálního zabezpečení letectva, která by udržovala stanovené zásoby leteckého technického materiálu, letecké munice a leteckých pohonných hmot a zajišťovala by přísun tohoto materiálu k vojskům. Stejná rota by mohla být vytvořena i ve frontové brigádě materiálního zabezpečení, čímž by bylo dosaženo jednotného rozložení a výše zásob na určených zásobovacích stupních ve všech druzích materiálu.

K plnění úkolů ženíšního letištního zabezpečení a zejména pro přípravu potřebných letištních ploch k činnosti letectva vševojskového svazu by napomohlo vytvoření rot letištního zabezpečení.

Ve frontovém letectvu by bylo účelné uskutečnit některá opatření, která zabezpečí okamžité použití operačních letišť. Považuji za vhodné provést i určité strukturální změny v týlu leteckých svazků, a to tak, aby systém týlového zabezpečení a výše pohyblivých zásob na jednotlivých stupních byl podobný systému vševojskových svazků.

Důležitým článkem dalšího zkvalitňování týlového zabezpečení vojskového letectva je **příprava** týlových funkcionářů všech stupňů. Prvořadé úkoly zde má vojenské školství,

kteřé musí připravit teoreticky fundované týlové kádry s maximálně možnou úrovní získání základních praktických dovedností a návyků. V tomto směru jsme přijali konkrétní opatření a učební programy byly upraveny v souladu s těmito požadavky.

Oblast **velení a řízení** je dnes již nerozlučně spjata s používáním moderní výpočetní techniky. Ke kvalitnějšímu a zrychlení rozhodovacího procesu a řešení otázek materiálního zabezpečení používáme řadu projektů, které umožňují objektivně přijmout optimální rozhodnutí. Proto v přípravě kádrů klademe důraz na přípravu týlových funkcí k používání nejnovější výpočetní techniky, aby byli schopni plnohodnotně využívat zaváděné automatizované systémy velení a řízení týlu.

Zabezpečit kvalitně novou leteckou techniku předpokládá mít adekvátní technické a materiální prostředky. Obsluha současných typů letecké techniky vyžaduje řadu nových, dosud nepoužívaných prostředků pro přípravu letounu k vedení boje. Prostředky k zabezpečení opakovaného vzletu letounů musí svou kapacitou a technickými parametry odpovídat potřebám nové letecké techniky. Jde zejména o plniče pohonných hmot, technických kapalin a plynů, které by měly zabezpečit doplnění letounů v co nejkratším čase a s požadovanou kvalitou doplňovaných hmot.

Nárůst potřeby všech druhů materiálu a s tím spojené požadavky na přísun vyžadují zvýšení **kapacit dopravních prostředků**. Příslušné jednotky leteckého týlu jsou proto vybavovány technikou s větší přepravní kapacitou. U automobilních cisteren dosahuje přepravní kapacita 17 000 litrů (v blízké perspektivě může být i větší), u nákladních vozidel 20 tun. V současné době přepravní kapacita dopravních jednotek letištních praporů zabezpečuje vezení zásob na 3–4 dny bojové činnosti a kapacita automobilních praporů frontového letectva zabezpečuje přepravu 10 000–11 000 t/m³ materiálu. Tyto kapacity zabezpečují splnění všech úkolů spojených s doplňováním materiálních prostředků.

Přísun materiálu je stále více limitován možnostmi jeho **zmanipulování**. Požadavek zkrácení doby nakládání a vykládání materiálu je vázán hlavně na jeho paletizaci a používání mechanizačních prostředků k manipulaci s ním. Zatím jsme dosáhli u zásob frontového letectva 60 % zpaletizování materiálu a přijímáme další opatření, abychom dosáhli 85–90 %.

Ke zvýšení **odolnosti zásob** jsou v současné době dokončovány železobetonové úkryty leteckého technického materiálu i munice a podzemní sklady PHM; pokračujeme v odolnění zásob LM.

S cílem přiblížit pohyblivé zásoby místům spotřeby je již v míru řešen a v určených prostorech uložen armádní palebný průměr letecké munice, komplet přídatných nádrží a určené množství LPH.

Zkvalitňování týlového zabezpečení bojové činnosti letectva je nepřetržitým procesem, kterému je věnována trvalá pozornost. Hlavním cílem je zkoumat stále efektivnější, operativnější a spolehlivější metody i formy velení a řízení týlu letectva, zavádět účinnější systém materiálního a zdravotnického zabezpečení a soustavně zvyšovat bojovou pohotovost a připravenost leteckého týlu k včasnému a úplnému zabezpečení bojové činnosti letectva. Při zdokonalování týlového zabezpečení frontového a vojskového letectva je nutné uplatňovat požadavek integrace všech týlových orgánů v jednom celku, aby celý systém materiálního a zdravotnického zabezpečení vyloučil zvláštnosti a disproporce. Tím bude splněn požadavek na jednotný systém řízení týlového zabezpečení a velení týlu letectva a pozemního vojska.

Praktické poznatky a zkušenosti ze cvičení svědčí o tom, že přijímaná opatření v systému týlového zabezpečení letectva kladně ovlivňují bojovou činnost leteckých svazků, útvarů a jednotek a mají výrazný podíl na úspěšném splnění náročných úkolů.

O integraci vojenské vědy s praxí

Upravený a zkrácený obsah článku generálporučíka J. V. Jakunina, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 1/1985

Rozhodný obrat k reálným, praktickým úkolům, které klade sám život — taková je strategie strany v oblasti rozvoje vědy a techniky. Realizace tohoto dlouhodobého kursu je spojena s řešením celého komplexu velmi složitých otázek a vyvolává potřebu zabezpečit úspěšné spojení tvůrčího myšlení a tvůrčí práce. Často se ve vojenské oblasti hovoří především o zvýšení odpovědnosti jak vojenských vědců, vědeckých organizací, zařízení a vysokých škol, tak i důstojnického sboru vcelku rozpracovat nové, zejména neaktuálnější problémy vojenství, dosáhnout rychlejšího zvládnutí výsledků vojenské teorie velitelskými, politickými a inženýrskotechnickými kádry, schopnosti dovedně využívat jejich doporučení v praktické činnosti.

Sovětská vojenská věda představuje systém znalostí o charakteru, zákonech války, přípravě ozbrojených sil a země na válku i způsobech jejího vedení. Je jednotná pro všechny druhy ozbrojených sil, zkoumá ozbrojený zápas z hlediska jeho ovlivňování faktory ekonomického, morál-

ně politického a vědeckotechnického stavu, opírá se ve svých výzkumech o soudobé výsledky společenských, přírodních a technických věd, stále aktivněji využívá výsledků interdisciplinárních (styčných) věd.

V současné době dochází v rozvoji sovětské vojenské teorie k významným kvalitativním změnám. Hlavní příčinou toho je urychlení vědeckotechnického pokroku, neustálý růst socialistické ekonomiky a nebývalá tempa rozvoje materiální základny armády. Za uplynulých 40 poválečných let se technické vybavení soudobých armád zásadně změnilo. Stačí uvést, že za tuto poměrně krátkou dobu souběžně s objevem zcela nových jaderných zbraní obměnily se 3—4 generace konvenčních prostředků ozbrojeného zápasu. Na základě rozvoje vědy a techniky došlo k revolučním přeměnám v mnohých oblastech vojenství.

Sovětská vojenská teorie, opírající se o bohaté bojové zkušenosti a přihlížející k nebývalému růstu úderné síly, palebné

mohutnosti a mobility vojsk zásadně přehodnocuje mnohé teoretické poučky, rozpracovává nová doporučení k dalšímu zdokonalování výstavby armády, efektivnější formy a způsoby vedení bojové činnosti a přípravy ozbrojených sil i země k odražení napadení a zničení jakéhokoli agresora.

Vědecký potenciál ozbrojených sil je mohutný, sovětské vojenské kádry však dobře ví, že v podmínkách bouřlivého vědeckotechnického pokroku a nastoupeného kursu předpokládaného nepřítel k získání vojenské převahy, vznikají pro ně stále nové, složitější úkoly, jejichž splnění vyžaduje krajní vypětí všech sil vědců a praktiků, zdokonalování metod a způsobů výzkumné činnosti. Přitom zvláštní pozornost zasluhují tyto: účast při zmaření pokusů světové reakce narušit vytvořenou rovnováhu sil mezi dvěma protikladnými sociálními

systemy; rozpracování optimálních směrů rozvoje zbraní a techniky; výzkum charakteru a strategických rysů války; zdokonalování organizační struktury armády, systémů velení, způsobů plnění strategických, operačních a taktických úkolů, zvláště v počátečním období války, v prvních operacích a bojích, forem a metod přípravy ozbrojených sil; další zvýšení účinnosti ideologické, politickovýchovné práce, hledání účinnějších způsobů upevňování vojenské kázně, posilování výchovné úlohy armádních kolektivů.

Jedním z hlavních internacionálních úkolů je všestranné upevňování vědeckého potenciálu armád států socialistického společenství, zabezpečení plodného vzájemného obohacování o vojenskoteoretické výsledky, společné řešení rozhodujících otázek vojenské teorie a praxe.

Základní směry zdokonalování vědecké práce

Ideově teoretické a metodologické základy sovětské vojenské vědy představuje marxisticko-leninské učení, jejíž duší, jak zdůraznil V. I. Lenin, je marxistická dialektika.

Ve vědeckých výzkumech jsou důležité iniciativa, podrobná analýza mechanismu působení objektivních zákonů, umění vidět jevy ve vzájemných souvislostech, v protikladném rozvoji a dávat praxi zdůvodněná doporučení i spolehlivé prognózy.

Při organizaci vědecké práce se projevuje jako zásadní leninská poučka, že hledisko života, praxe musí být prvním a základním hlediskem teorie poznání. Proto se v ohnisku vědeckých výzkumů nachází vždy materiálně technická základna ozbrojených sil, způsoby použití zbraní a bojové techniky a jejich průběžným kmenem je praktický život a činnost vojsk, zvláště cvičení, manévry a další opatření operační, bojové a politické přípravy.

Rozhodující význam materialistické dialektiky jako všeobecné metody výzkumu chápou všichni. V systému profesionální přípravy důstojníků výuka marxisticko-leninské vědy, neocenitelného vojenskoteoretic-

kého odkazu V. I. Lenina, jeho učení o obraně socialistické vlasti, zaujímá vedoucí místo. Vzniká však problém, jak získané znalosti proměnit v umění a mysllet dialekticky? Tento problém bude úspěšně řešen jen tehdy, když každý vojenský vědec a praktik hluboce zvládne nejen všeobecné, ale i obecné a zvláštní metody poznání, bude znát profesionálně vlastní předmět výzkumu, mít úplné informace o této oblasti poznání, dokonale si osvojí zákony a zákonitosti rozvoje daného jevu.

V oblasti vojenského prognózování má neocenitelný význam široké použití matematického modelování výzkumu. Matematické metody zkoumání dovolují experimentálně prověřit teoretické závěry a doporučení, podstatně operativněji zkoumat složité jevy a jejich vztahy i vzájemné ovlivňování, modelovat varianty strategických a operačně taktických úkolů, řešit složité výpočty, tj. dostat proces předvídání do přesnějších matematických kolejí.

V soudobé etapě se rozvoj vojenství stále častěji mění skoky, zásadními kvalitativními posuny. Neustále se rozšiřuje fronta vědeckých výzkumů, zkracují se doby

na řešení vznikajících problémů, zvyšují se požadavky na zdůvodnění vědeckých doporučení a na jejich včasné zavedení do života. V těchto případech vyvstala ostře otázka o spojování úsilí vojenských vědců a praktiků. Splnit tento požadavek KSSS není možné bez kardinálních změn ve stylu a metodách práce vojenských kádřů.

Úloha vojenských vědců a praktiků v rozvoji vojenské teorie je samozřejmě rozdílná. V oblasti základních výzkumů, ve zkoumání směrů rozvoje výzbroje a techniky hrají rozhodující úlohu především vědecko-výzkumná střediska a ústavy, zejména talentovaní vědci, kteří se právem sílávají vedoucími vědeckých kolektivů. Ale i v oblasti základních výzkumů je upevňování svazku vědeckých organizací, zařízení, vysokých škol, všech vědců se životem a činnostmi ozbrojených sil hlavním směrem zabezpečení vědeckého pokroku, neboť praxe byla a zůstává „zákazníkem“ vědeckých objevů a jejich průběžným kamenem.

Poněkud jiná je úloha vědeckých pracovníků a jejich kolektivů v oblasti aplikovaného výzkumu, především v takových oblastech, jako je vojenské umění, výstavba ozbrojených sil, velení vojskům, výcvik a výchova vojsk. Nejtalentovanější vojenští vědci vysokých škol a výzkumných i vývojových pracovišť, kteří jsou dlouhá léta odtrženi od různorodé vojenské praxe, mohou se stát ve své práci neplodnými bez všestranného upevnění spojení, bez tvůrčího svazku s generály a důstojníky štábů, bez zapojení těchto praktiků do bezprostřední účasti v různých výzkumech. Setkáváme se však s jednotlivci, kteří na jedné straně nevidí rozdíly v hloubce přínosu vědců v základním a aplikovaném výzkumu a na druhé straně nedoceňují velké potenciální možnosti důstojnického sboru vojsk při řešení vojenskoteoretických problémů, jejich nezastupitelnou úlohu v za-

vádění výsledků vojenské vědy do života. Na kterékoli úrovni praxe jsou řešeny základní otázky zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti ozbrojených sil a každému řešení musí předcházet vědecké propracování problému. **Bez těsného spojení teorie s vojenskou praxí, bez dalšího zdokonalování systému vědecké práce v ozbrojených silách postaveného na tomto základě, bez nutné centralizace a zvýšení dynamiky teoretického bádání nelze tento problém řešit.**

Jaké jsou nejdůležitější hlavní cesty rozvoje vědy a praxe? Co je třeba udělat, aby se upevnilo spojení vojenské vědy s životem a činností vojsk a tak využít samotný vědecký potenciál každého výzkumného pracoviště a školy, všech vojenských organizací, každého štábu? Takových velmi složitých otázek vzniká nemálo. I pro ně vyplývá vyčerpávající odpověď ze závěrů XXVI. sjezdu a následných zasedání ÚV KSSS. V nich jsou zakotveny hlavní směry dalšího rozvoje sovětské vědy a její integrace s praxí: zvýšení odpovědnosti ministerstev a správ za úroveň výzkumných a vědeckých zařízení, určení jejich přísné odpovědnosti za organizování a koordinaci vědeckého bádání, zabezpečení zpracování komplexního programu vědeckotechnického rozvoje, cílových programů výzkumu a rychlejší realizace vědeckých výsledků ve výrobě; souběžná korektura plánů a struktury vědeckých pracovišť; upevňování součinnosti společenských, přírodních a technických věd; zvýšení efektivnosti využívání vědeckého potenciálu vysokých škol a výzkumných a vývojových pracovišť; zdokonalování přípravy vědeckých kádřů; zlepšení systému vědeckotechnických informací.

Probereme tyto zásadní otázky v podmínkách ozbrojených sil. Jak se realizují? Co je třeba ještě udělat?

O centralizaci a koordinaci vědeckých výzkumů

Tato otázka zvláště ostře vyvstala v důsledku vzniku objektivní potřeby rozšíření obsahu, zvýšení tempa vědeckého bádání a

rychlejšího zavádění vědeckých výsledků do praxe. Při řešení problému obrany země je důležité z celého narůstajícího množ-

ství úkolů vybrat prvořadé a věnovat jim hlavní pozornost. Souvisí především s upravením bojové síly a bojové pohotovosti a připravenosti ozbrojených sil. Jde nejen o soudobé rozpracování neaktuálnějších problémů základního a aplikovaného charakteru, ale i o rychlejší zavádění vědeckých výsledků vojenského myšlení do života.

Ve vědecké práci ozbrojených sil existují vedle významných úspěchů i určité nedostatky. Některé důležité problémy se zkoumají zatím ještě pomalu. Máme na mysli např. takové oblasti poznání jako teorii výstavby ozbrojených sil a jejich řízení, výcviku a výchovy, vojenské ekonomiky a týlu, což vyvolává přirozeně patřičné znepokojení.

Tyto negativní jevy svědčí o **potřebě další centralizace plánování a zvláště koordinace vědeckých výzkumů.**

Na zasedání ÚV KSSS v červnu roku 1983 byl přesně stanoven principiální přístup k řízení a organizování vědeckých výzkumů; hodnotit reálný stav práce se všemi klady a nedostatky; lépe objevovat objektivní zákony rozvoje; aktivně překonávat místní izolovanost a resortismus, byrokratismus; pracovat operativněji a pružněji, ve stanovených lhůtách soustřeďovat síly k řešení hlavních a někdy též neočekávaně vznikajících otázek; směřuji přeházet od scholastických diskusí o obecné problematice k řešení kvalitních praktických doporučení; působit s velkou orientací na budoucnost, zatímco si uvědomovat nazrávající tendence, zvládnout umění spolehlivého prognózování, umění vidět zřetky, přijímat zdůvodněná rozhodnutí. Úsilí vědy je nutné zaměřit na rozpracování konstruktivních metod a prostředků k dosažení nejbližších a perspektivních cílů praxe.

Hlavní organizace, jejich správy, vědecké orgány a zařízení se úspěšně vyrovnávají s těmito úkoly, budou-li znát stav přísluš-

ného vědního oboru a nedopustí resortní izolovanost ve výzkumech. Jsou povolány centralizovat v rámci ministerstva obrany SSSR řízení celého systému vědeckých bdění, rozpracovávat jejich strategii, nejen stanovit komplexní problémy a zapojovat do jejich výzkumu vědecké orgány a zařízení všech druhů ozbrojených sil, ale i přísně kontrolovat postup plnění úkolů a zvláště praktické zavádění dosažených výsledků vojenské vědy do života.

Ke zvýšení kompetence hlavních organizací (správ), především při koordinaci komplexních výzkumů, bude asi potřeba ustanovit při nich, nebo při jejich vědeckých orgánech neorganické „vědecké rady“. Do složení těchto rad by mohli být začleněni odpovídající náčelníci hlavních organizací a jejich vědeckých oddělení, vědci z počtu vědeckopedagogického sboru vysokých škol, výzkumných a vývojových zařízení, představitelé jiných resortů a organizací, s kterými probíhá trvalá součinnost. Na jejich zasedáních by bylo možné pravidelně hodnotit průběh rozpracování především komplexních programů, posuzovat nazrálé složité problémy, dít a vědeckovýzkumné práce, dít doporučení. Při této práci musí být samozřejmě hmotné a morální stimuly. Zejména zůstává otevřena taková otázka, jak stimulovat vědeckou činnost důstojníků s vědeckou hodností, pracujících v orgánech řízení. Zosobňují v sobě jednotu, integraci teorie a praxe. Hmotné stimulování jejich práce je již dávno nazrálý problém.

Hlavní organizace a jejich vědecké orgány a zařízení nemohou pouštět ze zřetele ani výběr autorských kolektivů k řešení plánovaných základních a aplikovaných výzkumů. Bylo by možná lepší organizovat výběr autorských kolektivů pro řešení zvláště aktuálních problémů na smluvním základě s efektivnějším stimulováním vědecké činnosti.

O běžném a perspektivním plánování vědecké práce v ozbrojených silách.

Tento úkol přísluší funkčně hlavním organizacím ústředního aparátu ministerstva obrany SSSR a jejich vědeckým orgánům.

Mají před sebou úkol — dosáhnout toho, aby vojenská teorie neustále předstihovala praxi, co nejdále hleděla do budoucnosti,

zjišťovala tendence rozvoje vojenství. Praxe je povinná následně, skoro současně osvojovat si úspěchy vědy, prověřovat její doporučení, zpětně působit na teorii a urychlovat její rozvoj.

K tomu, aby byl efektivně řešen tento velmi složitý úkol, je důležité neustále zdokonalovat již poměrně zastaralé běžné a perspektivní plánování vědecké práce v ozbrojených silách v ústředí i na jednotlivých

stupních. Plány mají zabezpečit přisnou cílevědomost, vysokou kvalitu výzkumu, stanovení reálných termínů plnění vědeckých úkolů a určení orientačních termínů zavádění doporučení do praxe.

Stěžejní otázkou plánování musí být cílové komplexní programy, rozpracované na základě systémového přístupu k řešeným problémům.

O formách vědecké práce

Jako formy tvořivé činnosti se dobře uvedly: rozpracování základních a aplikovaných vědeckých prací, především vědeckovýzkumných prací, které se staly hlavní a nejdůležitější formou vědeckých výzkumů ve všech oblastech vojenství; příprava vojenskovědeckých děl, monografií a disertací; organizování vědeckého výzkumu na zkušebních a výzkumných cvičeních; zevšeobecnění zkušeností ze cvičení, na tomto základě zpracování vědeckých přednášek a zpráv; uskutečnění vědeckých konferencí a porad; vydání bulletinů a sborníků a další.

Zpracování vědeckovýzkumných prací a zpráv o nich a také děl, monografií a disertací k hlavním a aktuálním otázkám vojenství je nejdůležitější formou výzkumné činnosti. Přísluší především vysokým školám a výzkumným zařízením, pracujícím za řízení ústředního aparátu ministerstva obrany SSSR. Ve vědeckovýzkumných pracích a dílech je třeba všestranně zobecnit zkušenosti vlastní i zahraniční praxe, brát v úvahu perspektivy rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu a na tomto základě dělat zdůvodněné závěry a vypracovat doporučení k otázkám výstavby a přípravy vojsk, k problémům vojenského umění. Obzvláště praktické vědeckovýzkumné práce a obsažná vědecká díla jsou velmi potřebné jak pro ty, kteří pracují v oblasti vojenskovědeckých a vojenskotechnických výzkumů, a tak i pro orgány velení, hlavně strategických a operačních stupňů. Je nutné přiznat, že k obsažným základním a aplikovaným výzkumům se nepřistupuje

vždy s pochopením. Je to zřejmě vyvoláno dvěma příčinami: nízkou teoretickou úrovní některých výzkumů a nesprávnou snahou některých náčelníků hlavních organizací řešit problémy z chodu, okamžitě, zatímco hluboké poznání je možné jen na základě dlouhodobého a komplexního zkoumání. Samozřejmě máme na mysli originální vědecké práce. Avšak setkáváme se bohužel i s takovými, které přinášejí velmi málo užitečných doporučení, nemluvě už o objevech a o tom, že stále méně přicházejí na svět. Co je nutné udělat pro to, aby se neznečišťoval tok užitečných informací? Především je nutné zvýšit úroveň vědecké kritiky. Bude třeba též upravit systém recenzování, zlepšit samotný proces základních a aplikovaných výzkumů, její kontrolu ze strany hlavních organizací, vysokých škol a výzkumných zařízení, hmotné a morální stimulování řešitelů.

Zkušenosti ukazují, že hodnotné a užitečné vědeckovýzkumné práce a díla k problematice vojenské teorie se vytvoří při dobrém zplánování těchto prací za účasti výzkumných zařízení, představitelů vojsk, je-li třeba i výzkumných středisek země, ve zdařile stanoveném autorském kolektivu, kdy vědeckovýzkumné práce jsou řešeny systematicky a ke zkoumání problémů se široce využívá zobecněných zkušeností z minulých válek, zkušeností ze cvičení, závěrů vojenskovědeckých konferencí, názorů zahraničních vědců i dalších zdrojů informací.

Naproti tomu tam, kde zpracování vědeckovýzkumných prací, děl, monografií a

disertací je organizováno formálně, tam se autoři často vyhýbají ostrým problémům a vykládají všeobecně známé poučky, nedávají směle návrhy na základě analýzy zkušeností. Odtrženost doporučení od možností a potřeb praxe a slabší znalost skutečného stavu problematiky ve zkoumané oblasti, to je vážné zlo ve vědecké činnosti. V současné době nelze dopustit ani

subjektivismus při hodnocení teoretických prací. Je nutné počítat s tím, že cokoli je nového, razí si nezřídka cestu s obtížemi. Umění v práci vedoucích pracovníků hlavní organizace a vědeckého orgánu pozůstává v tom, že zavčas pochopí úspěšné výsledky a doporučení a učiní vše pro rychlejší překonání překážek v zastaralých zkušenostech a konzervatismu v názorech.

O výzkumu aktuálních problémů teorie a praxe na cvičeních

Praktická činnost současných velitelů, politických orgánů a štábů od nich vyžaduje, jako nikdy v minulosti, mistrné spojování organizátorské a výzkumné práce. Úspěchu dosahují ti generálové a důstojníci, kteří hluboce zobecňují pozitivní zkušenosti z operační, bojové a politické přípravy a zpřístupňují je vojskům, zavčas pochopí užitečné novinky v teorii a praxi, společně s vědeckými organizacemi neustále experimentují, objektivně hodnotí teoretická doporučení.

Cvičení různého rozsahu a významu, zejména zkušební a výzkumná jsou velkou školou vojevůdcovského umění, hlavním základem teoretických experimentů. Na nich se zpravidla prozkoumá celý komplex aktuálních otázek; vědecké zkoumání vykonávají nejen řídící a cvičící, ale také speciálně sestavované skupiny.

Co je nutno udělat pro to, aby se ještě zvýšila efektivnost výzkumných, zkušebních i všech dalších cvičení? Podstata je

v tom, aby jim předcházela kvalitní příprava nejen po organizační a metodické, ale i po vědecké stránce. Jak dokazují zkušenosti předních štábů, je důležité řešit tyto úkoly: hluboce prostudovat výsledky vojenské vědy ve zkoumaném tématu; vymezit jeho nejaktuálnější problémy, které jsou zatím málo rozpracovány, a určit jejich řešitele; vytyčit nejefektivnější metody výzkumu; připravit všechny účastníky vědeckého bádání k plodné práci. Jedním ze způsobů zvyšování kvality výzkumů při cvičeních je společná práce velitelů, politických orgánů a štábů s vojenskými vědci, představiteli vysokých škol a vědecko-výzkumných zařízení.

Dosažené výsledky výzkumu se dále zobecňují k předání poznatků dalším vědcům, využívá se jich ke zdokonalení metod přípravy vojsk, ve vědeckých zprávách, na vojenskovědeckých konferencích a při zpracování úkolů vědeckovýzkumné práce, děl, disertací a vědeckých článků.

O vojenskovědeckých konferencích a poradách

Jsou nejasovější a neoperativnější formou vědecké práce na všech stupních vedení — od strategického do plukovní. Jejich posláním je napomáhat široké výměně názorů na nejsložitější otázky. Hlavním požadavkem na konferenci a poradě je zabezpečit tvůrčí diskusi při posouzení návrhů problémů.

Zkušenosti ukázaly, že vojenskovědecké

konference a porady dávají užitečné výsledky jen tehdy, když se pečlivě a včas připraví, když se stanoví pro posouzení neokruh obecných otázek, ale pouze ty, které buď dosud nebyly řešeny, nebo vyvolávají různý výklad. Tam, kde se takové přípravě nevěnuje pozornost, konference nejsou zpravidla efektivní.

O dalším zvyšování vědeckého potenciálu vojenských škol a vědeckovýzkumných zařízení

Vojenské školy a vědeckovýzkumná zařízení jsou neocenitelným přínosem pro

rozvoj sovětské vojenské teorie. Avšak jejich vědecký přínos, jak svědčí zkušenosti,

neodpovídá vždy potřebám doby. Jednotlivé vojenské školy a vědeckovýzkumná zařízení se ještě nestaly pravými středisky vědeckého bádání. Jak podchytit vědecký potenciál vojenských škol a vědeckovýzkumných zařízení? Co je třeba udělat pro další upevnění jejich spojení s praxí?

Je bezpodmínečně neodkladné zvýšit požadavky na výběr kádrů do vojenských škol a vědeckovýzkumných zařízení, nepřetěžovat je vědeckými úkoly bez zhodnocení možností, zásadním způsobem zlepšit

informační zabezpečení. Je účelné i nadále upevňovat na plánovitém základě spojení vojenských škol a vědeckovýzkumných zařízení s hlavními organizacemi, ostatními vojenskými školami, vědeckovýzkumnými pracovišti a vojsky. Nakonec je důležité dosáhnout toho, aby velení hlavních organizací systematicky předstupovalo před vědeckopedagogický sbor i posluchače, sledovalo činnost kateder, pomáhalo jim v práci, zabezpečovalo je potřebnými informacemi, usměrňovalo je k řešení nejaktuálnějších úkolů.

O řízení vědecké práce

Vzrůstající objem vědeckých výzkumů a složitost řešených úkolů naléhavě vyžaduje neustále zdokonalovat řízení vědecké činnosti v armádě. Hlavní je přitom zabezpečení vysoké efektivity teoretických bádání a výzkumu.

Úkolem vědeckých orgánů ústředního aparátu ministerstva obrany je zabezpečit bezprostřední řízení vědecké práce, koordinaci výzkumu, zobecnování a rozšiřování pozitivních zkušeností a výsledků výzkumné činnosti. Jejich velmi významnou funkcí je organizování a provedení prověrek stavu a průběhu výzkumu v podřízených institucích, a to i u vojsk, u svazů a svazků. Ty poskytnou zvláště dobré výsledky, jestliže se hodnocení stavu vědecké činnosti stane jedním ze závazných otázek programu závěrečných prověrek operační, bojové a politické přípravy. Kontrolu je nutné dě-

lat ne případ od případu, ale systematicky a cílevědomě. Pak bude působit na zvýšení odpovědnosti řešitelů za uložené dílo, k včasnému zjištění nedostatků ve vědecké práci, objevení jejich příčin a odstranění negativních jevů. Tuto práci je lepší vykonat ne až v závěrečné etapě, ale od samého začátku výzkumu a v procesu jeho rozvíjení. Samozřejmě, že ve středu pozornosti hlavních organizací a jejich vědeckých orgánů musí být zjištění stupně splnění nejaktuálnějších úkolů a prokázat pomoc pro-
věřovaným.

Objektivní zhodnocení vědecké práce, správný přístup k analýze jejích výsledků, zjištění slabých míst a přijetí účinných opatření bude přispívat ke stimulování tvůrčí činnosti vojenských kádrů, k celkové aktivizaci výzkumů.

O úloze vědeckých součástí u vojsk

Jejich složení je méně než skromné. Ale jejich síla tkví v tom, že se mohou opřít o velký vědecký aktiv důstojnického sboru vojsk, o jeho praktické zkušenosti. Z toho vyplývá, že jejich základním úkolem je organizátorská práce, plánování výzkumné činnosti tím způsobem, aby do ní zapojily všechny štáby, větší část důstojnického sboru, aby využily v zájmu rozvoje vědy každé cvičení a zaměstnání.

Tento úkol je zcela reálný, budou-li nižší vědecké součásti mistrně využívat velkých

potenciálních možností štábů a vojsk, dbát o dobré tvůrčí spojení s vědeckými orgány na vyšších stupních velení a s vědeckovýzkumnými zařízeními, častěji experimentovat na cvičeních, hlouběji studovat významné zkušenosti, plněji si osvojovala a směleji zavádět do praxe vše cenné a užitečné. Snad jedině oni disponují tak obšírným okruhem vojskových zkušeností. Jejich všestranné zobecnění může mít významný přínos pro rozvoj vojenské teorie.

Problematika vědeckých informací

Informace jsou jedním z významných faktorů postupujícího rozvoje vojenské vědy. Jejich posláním je včas předat výsledky vojenského myšlení vojenským školám, vědeckovýzkumným zařízením a zainteresovaným štábům zabezpečit širokou výměnu názorů mezi nimi a posouzení vznikajících problémů.

Existuje nemálo příkladů dobře organizovaných vědeckých informací. Současně s tím existují při organizování vědeckých informací v ozbrojených silách ještě jednotlivé problémy. Hlavní z nich jsou: neaktuálnost publikací a nízká kvalita řady informačních materiálů, nedostatečná smělost při posuzování nazrálých problémů,

neúplné využívání všech různorodých zdrojů a forem k předávání informací, především prostředků automatizace.

Ne vždy se operativně vydávají řešeršni a bibliografické informační materiály o vojenskoteoretické literatuře. Uskutečnit ruční zpracování velkého množství získaných informací je stále pracnější. To je důvod, proč je načase položit otázky o vytvoření souhrnné banky i speciálních bank informací, automatizaci jejich zpracování a vydávání, likvidace informačního „hladu“ vysokých škol, vědeckovýzkumných zařízení a štábů. Tyto i další otázky nejsou zatím zcela řešeny.

O vědeckých kádrech

V ozbrojených silách byl vytvořen uspořádaný systém přípravy a zdokonalování znalostí vojenských kádřů, včetně pracovníků vědecké fronty, zejména cestou aspirantury. Přesto je aspirantura jen základním pramenem doplňování řad vědeckopedagogického sboru vojenských akademií, učilišť a vědeckých zařízení. Ale jak zabezpečovat vědecké orgány kádřů? Je těžké odpovědět na tuto otázku. Ačkoli je velká řada vojenských vědců v armádě, nacházejí se především na vysokých školách a ve vědeckovýzkumných zařízeních. **Problematika cílevědomého zabezpečení vědeckých orgánů, zařízení a též vojsk vě-**

deckými kádřmi je dosud řešena neúplně. Její posouzení na stránkách časopisů pomůže zjistit nové rezervy v této oblasti. **Mezi nimi by mělo zaujímat zvláštní místo samostatné vzdělávání pracovníků vědeckých orgánů, všech vojenských kádřů.**

Vojenští funkcionáři a vojenští vědci kterežokoli stupně musí být dnes vynikajícími znalci svého díla, politickými bojovníky strany, zralými metodiky a výzkumníky. Tyto kvality jsou především výsledkem samostatného vzdělávání a sebevýchovy. Jejich stimulem byly a zůstávají správné vztahy ke svěřenému úseku práce, nehlubší oddanost dílu strany a lidu.

z kapitalistických armád

Plukovník gšt. Ing. Pavol Gavlías, CSc.
plukovník Ing. Emil Němec, CSc.

Soudobá vojenská strategie USA

Vojenská strategie přímé konfrontace Spojených států amerických je nejkoncentrovanějším výrazem skutečných záměrů americké vládnoucí třídy a její nejreakčnější části představitelů vojenskoprůmyslového komplexu.

Konkrétní požadavky na výstavbu ozbrojených sil USA i příprava národního hospodářství na válku jsou vyjádřeny v jednotlivých strategicko-operačních principech. I když rozvoj jaderného potenciálu je v těchto plánech na prvním místě, nezanedbatelný význam má i rozvoj sil všeobecného určení, tj. především konvenčních zbraní a zbraňových systémů. Požadavek na bouřlivý rozvoj konvenčních zbraní vychází ze základního požadavku strategie přímé konfrontace — uchránit co nejdéle území USA před odvetnými jadernými údery a pokud možno je zcela vyloučit. Proto ve vojenské strategii osmdesátých let kalkulují Spojené státy s konvenční světovou válkou vedenou dlouhou dobu, proto jsou rozpracovány teorie konvenční omezené války v Evropě i omezené jaderné války v Evropě.

Při realizaci plánů na přípravu konvenční války v Evropě mají významnou a rozhodující úlohu konvenční zbraňové systémy. Soudobý rozvoj vědy a techniky umožňuje zavádět kvalitativně nové generace zbraní.

Z prognózy rozvoje armád USA do roku 2000 vyplývá, že účinnost zbraňových systémů a celková bojová hodnota tankových vojsk by se měla do roku 1990 zvýšit o 40 % a do roku 1995—2000 o dalších 50 %. Mechanizované jednotky by měly zvýšit bojovou hodnotu do roku 1990 o 20 % a do roku 2000 o dalších 30 %. U dělostřelectva by mělo dojít ke zvýšení bojové hodnoty a účinnosti palby až 4krát, u taktického letectva 4—10krát.

Těchto nových parametrů má být dosaženo s využitím nových poznatků z oblasti elektroniky a nových technologií, zaváděním munice s koncovým navedením u všech druhů ozbrojených sil a zaváděním integrovaných průzkumných a palebných systémů.

Možnosti nové techniky a nových zbraňových systémů přivedly americké vojenské odborníky k vypracování koncepce vedení kombinovaného pozemního a vzdušného boje (Air Land Battle). Tyto zásady jsou již zakotveny v americkém polním řádu FM-100-5 z roku 1982 a jejich podstatou je současný úder z více stran v trojrozměrném prostoru, tj. pozemními vojsky čelně, taktickými vzdušnými výsadbami z týlu, bitevní vrtulníky a taktickým letectvem ze vzduchu, a vytváření ohnisek bojů nejen v dotyku pozemních vojsk, ale i v taktické hloubce sestavy vojsk protivníka. Tím se

mají tříštit jeho síly a dezorganizovat řízení bojové činnosti, což má umožnit rychlý postup vpřed.

Předpis FM-100-5 však řeší pouze taktický stupeň (do armádního sboru v to) a navíc použití ozbrojených sil USA na libovolném válčišti světa. Proto generál Rogers rozpracoval již na počátku osmdesátých let novou operačně strategickou koncepci vedení války v Evropě, která byla posuzována orgány NATO a v roce 1984 byla Radou NATO schválena jako směrnice pro výstavbu ozbrojených sil paktu, a je objasněna v ZI č. 9.

Pojetí obrany je vysoce aktivní, vychází z koncepce „přední obrany“, ale obranu chápe jako udržení určitého prostoru tím, že znemožní protivníkovi soustředovat síly.

Dosavadní pojetí „přední obrany“ předpokládalo úporné boje v předním obraněm prostoru skupiny armád (při jednotlivých strategických VŠC byl v lom „východních“ plánován do hloubky asi 40–70 km), „Rogersův plán“ předpokládá vedení bojů hluboko na území ČSSR, NDR a PLR. Účinné oslabení úderné síly prvních sledů a současný nedostatek v krátké době použitelných druhých sledů armád států Varšavské smlouvy má umožnit rychlý přechod do útoku.

Za rozhodující podmínku úspěšné realizace zásad nové operačně strategické koncepce považuje velení NATO oddělení vojsk prvního strategického sledu od druhého strategického sledu a zničení hlubokých operačních a strategických záloh protivníka dříve, než budou organizované přisunuty a zasazeny na frontě. Maximální intenzita činnosti při působení proti hlubokým operačním a strategickým zálohám se předpokládá do hloubky 500 km, přičemž v hloubce od 150 do 500 km má být systematicky narušován organizovaný přisun vojsk a ničeny letecké základny frontového letectva a v hloubce 50–150 km má dojít k největšímu snížení bojeschopnosti přisunovaných svazků. Jejich konečné vyřazení se předpokládá ještě před dosažením čáry zasazení. (Od nových zbraní se požaduje, aby byly schopny zničit 50–60 % bojových vozidel divizi druhého sledu.) To má vytvořit podmínky pro rychlé přenesení bojové činnosti na území států Varšavské smlouvy.

Ozbrojené síly států NATO mají být připraveny realizovat novou operačně strategickou koncepci vedení konvenční války koncem 80. let. V současné době je rozpracována v taktickém, operačním a strategickém měřítku a zajišťuje se její praktická aplikace při výstavbě a přípravě ozbrojených sil paktu a při vývoji, výrobě

a zavádění nových zbraňových systémů. Dochází k modernizaci nejen jaderných, ale i konvenčních zbraní, jejichž bojové možnosti prudce rostou. Charakteristickým rysem jejich rozvoje je zvyšování délky a přesnosti střelby, automatizace řízení zbraní, zvyšování rychlosti střelby a účinnosti střeliva.

Tento trend můžeme dokumentovat na zavedených, zaváděných a vyvíjených průzkumných, průzkumných a palebných systémech, jako jsou spojenecký letácký systém řízení a uvědomování NAEW (letoun E3C Sentry), průzkumný a palebný systém PLSS, průzkumný a palebný protitankový systém CSWS/Assault Breaker, průzkumný radiolokační systém Sotas a Argus a průzkumný a palebný systém Wild Weasel taktického letectva. Významnou úlohu v celé koncepci úderu proti silám v hloubce mají i nové prostředky dělostřelectva, taktického letectva, nový bitevní vrtulník AH-64, ale také nové prostředky minování na dálku a další.

Bouřlivý rozvoj elektroniky a nových technologií se však nepromítá jen v aplikaci na zbraňové systémy. Stále více proniká i do práce štábů a velitelů, do rozhodovacího procesu, postupně má dojít k zásadním změnám v systémech velení a řízení vojskům a také v systému palebného a zpravodajského zabezpečení. Cílem těchto změn je zabezpečit včasné a dostatečně přesné zjištění všech důležitých objektů a cílů do celé hloubky operace, urychlit a až automatizovat proces rozhodování o pořadí ničení těchto cílů, ale také rychlé, pružné a spolehlivé velení všem výkonným palebným prvkům. To vyžaduje rozsáhlou integraci sil a prostředků průzkumu i prostředků palby, vytvoření podmínek pro plánování a řízení bojové činnosti všech druhů ozbrojených sil pod jedním centralizovaným velením.

Z analýzy toku informací v systému velení a řízení průzkumných, průzkumných a palebných systémů a palebných systémů (viz ZI č. 9) poměrně jednoznačně vyplynulo, že boj zaměřený jen na palebné nebo jen průzkumné prvky jednotlivých systémů, jakož i boj jen s jednotlivými průzkumnými a palebnými systémy, nebude neefektivnějším způsobem eliminace celkových možností nepřítel. Proto je nutné považovat za zvlášť významný krok vpřed při řešení celého problému požadavek vyjádřený v rozkaze MNO ČSSR na výcvikový rok 1984–1985 — procvičovat ve štábech ničení cílů a objektů prvního pořadí, zejména středisek velení vojskům a průzkumným a palebným systémům, vysoce přesných zbraní a prostředků jaderného

napadení. Tento požadavek totiž vyjadřuje komplexní pojetí boje a narušení či zne-
možnění funkce integrovaného systému ří-
zení průzkumu a palby nepřítel.

Při dovedném zplánování i zpravodaj-
ském zabezpečení umožní tento úder na
cile prvního pořadí výrazně narušit tok
informací mezi jednotlivými instancemi,
mezi řídicími centry a palebnými prvky
i mezi průzkumnými prostředky a jejich
centry řízení.

Nová operačně strategická koncepce
(úderu proti silám v hloubce) a pro ni
zaváděné i vyvíjené zbraňové systémy bu-
dou mít však vliv i na charakter vedení
bojové činnosti vojsk nepřítel. Účinnost
nových zbraní, zejména průzkumných a
palebných systémů, se podle názoru západ-
ních teoretiků přibližuje účinkům jader-
ných zbraní malé ráže ve smyslu možnosti
hromadného ničení obrněných cílů (3—10
jedním výstřelem nebo odpálením) a přes-
ných zásahů řízených granátů, pum a sa-
monaváděcích raket na důležité cíle, které
umožňují nezměrným úsilím ničit pod-
statně vyšší počet objektů ve stejném čase.
Současně výrazně zvýšení možnosti vede-
ní průzkumu s přesným určováním souřad-
nic umožní daleko kvalitnější a rychlejší
rozhodování o pořadí ničení cílů v téměř
reálném čase. Vlivem nových prostředků
se bude měnit taktika dělostřelectva a le-
tectva. Západní vojenští odborníci počítají
s tím, že používání řízených střel, letec-
kých pum a raket, které umožňují ničit
bodové, silně bráněné cíle, dovolí dělostř-
electvu kromě tradiční metody vedení palby
oddíly a bateriemi, přejít k plnění úkolů
i palebnými četami a dokonce jednotlivými
děly. Letectvo bude moci současně vést
hromadné a soustředěné údery, ale i údery
jednotlivými letouny a malými skupinami.

Je tedy zřejmé, že i konvenční válka by
měla mít v určitých rysech charakter př-
bližující se válce s použitím jaderných
zbraní. Hromadné použití nových zbraní
může v relativně krátkém čase měnit po-
měr sil, vytvářet převahu na směru hlav-
ního úderu a podstatně oslabovat naše
úderná uskupení.

Použití nových zbraní je však nutné vi-
dět i v širší souvislosti s manévrem vojsk
tak, jak je požadováno ve studii Air Land
Battle. Použití vysoce mobilních součástí,
využívajících možnosti rozsáhlé vzdušné
přepravy do týlu protivníka, bude zname-
nat, že bojová činnost by měla probíhat
nejen bezprostředně na čáře dotyku, ale
v poměrně značné hloubce, třístit naše síly
vytvářením mnoha ohnisek bojů v taktické
i operační hloubce. Pozemní vojsko, za
úzké součinnosti s taktickým letectvem a

s využitím bitevních vrtulníků, se bude
snažit využít úderů nových zbraní na dru-
hé sledy k dokončení jejich ničení. Vzduš-
ný a pozemní charakter soudobého vševoj-
skového boje vytváří, podle názorů západ-
ních vojenských teoretiků, výhodné před-
poklady pro použití nových, pro protivníka
neočekávaných taktických způsobů. Napří-
klad: „obejít“ protivníka vzduchem, vede-
ní kombinovaných pozemních a vzdušných
úderů z různých směrů silami vojsk útočí-
cího sledu a skupinou jednotek, které pro-
nikly do hloubky sestavy, nebo vzdušnými
výsadky z týlu. Široké použití průzkum-
ných diverzních oddílů, zejména k naru-
šení velení, má tak jako aeromobilní čin-
nost přispět ke zvýšení tempa útočných
operací.

Můžeme konstatovat, že soudobé změny
v rozvoji zbraní a bojové techniky budou
mít za následek i nový stupeň ve zdoko-
nalování taktiky vševojskového boje. Sou-
dobá taktika se změní nejen v taktiku
hlubokého, ale i prostorového boje, který
se aktivně vede současně na zemi, ve vzdu-
chu i ze vzduchu.

Přestože při vedení soudobých operací
bude rozhodující komplexní pojetí ničení
nepřítel a narušování jeho systému velení
a řízení, organizace boje s novými pro-
středky, tj. průzkumnými a palebnými sy-
stémy, vyžaduje podrobnou analýzu čin-
nosti všech prvků jednotlivých systémů
k přijetí účinných způsobů eliminace je-
jich možnosti i jejich ničení.

Při analýze celého cyklu „průzkum —
rozhodnutí — ničení cíle“ na straně nepří-
tele jsme dospěli k potřebě rozčlenit jej
do několika etap vzájemně se svým cha-
rakterem lišících, ve kterých je možné a
nutné hledat slabá místa nepřítel a mož-
nosti jak vlastního průzkumu a působení
proti jeho zbraňovým systémům, tak i nej-
efektivnější ochrany vlastních objektů.

1. etapa: vedení průzkumu, tedy období,
kdy průzkumný prostředek nějakým způso-
bem působí na cíl, nebo naopak cíl svou
činností působí na průzkumný prostředek —
projevuje se. Z hlediska doby působení jde
o proces dlouhodobý až trvalý. (Průzkum
je veden nepřetržitě jedním prostředkem
celé hodiny.) Zjistitelné jsou však pouze
aktivní (usměrněnou energií vyzařující)
prostředky. Zaváděná generace průzkum-
ných radiolokátorů typu Pave Mover je
však současnými prostředky nezjistitelná.

Pracující průzkumné prostředky jsou te-
dy buď těžko zjistitelné, nebo nezjistitelné.

**2. etapa: řízení průzkumu a předávání
informací o cílech** je realizována rádiovým
spojením, což je zjistitelný zdroj elektro-
magnetického záření. Přenos je však zpra-

vidla utajený, často realizován jako přenos dat a tedy z hlediska trvání krátkodobý (řádově minuty), tím i těžko zjištělný a ještě hůře identifikovatelný z hlediska příslušnosti ke zbraňovému či jinému systému. Lze jej narušovat. V případě automatického předávání údajů o cílech pak jde o velmi krátkodobý přenos dat (řádově sekundy), avšak uskutečňovaný poměrně často a pravidelně, neboť opakuje i již jednou zjištěné cíle. Může sloužit k identifikaci průzkumného prostředku a přibližně i vysílacího místa řídicího stanoviště.

3. etapa: analýza získaných údajů a rozhodovací proces je vlastně činnost na VS a jen ve výjimečných případech se může projevit přenosem dat v počítačové síti míst řízení. Tato etapa je prostředky průzkumu nepostižitelná, avšak narušením rozhodovacího procesu (ať už vyřazením VS, místa řízení, nebo jen paměti počítače) lze úspěšně eliminovat možnosti celého systému.

4. etapa: vydání rozhodnutí k ničení — tedy předání povelu na VS útvaru, který bude rozkaz realizovat (nebo přímo k palebné jednotce), se uskutečňuje rádiem, může být realizován jako přenos dat a z hlediska času trvá velmi krátce (sekundy — minuty). I když se bude zpravidla jednat o vyslání směrem k frontě, vzhledem k času a nepravděpodobnému intervalu mezi jednotlivými povely bude obtížné jej zjistit a zaměřit. Spojení lze rušit a přes těžkosti i využít k lokalizaci VS (místa řízení) a pravděpodobně i palebného postavení.

5. etapa: let prostředku ničení k cíli do vypuštění submunice (u letounů do odpálení řízené střely). Prostředek ničení může být na cíl pouze zaměřen a jeho let nařízen, nebo jen řízen rádiem (u letounů) či naváděn ozařovacím paprskem průzkumného prostředku, nebo naváděn odraženým paprskem speciálního ozařovače cíle. Doba letu k cíli je různá, od sekund u dělostřelectva, po minuty u letectva a řízených střel typu T-22. Prostředek, kromě letounů, lze obližně zjistit a ničit. Prostředky naváděné po paprsku nebo odraženým paprskem lze rušit.

6. etapa: činnost submunice. V této etapě může být rovněž využíváno ozařovače cíle, jehož činnost je zjištělná, nebo je submunicí využíváno vyzařování vlastního cíle. Tato etapa trvá velmi krátkou dobu (několik sekund) a když ozařovač musí pracovat nesrovnatelně déle, již před započtím 5. etapy, nedává v podstatě možnost působit proti submunici, skýtá však možnosti pro pasivní i aktivní ochranu objektů (cílů).

7. etapa: není vlastně etapou uvedeného cyklu, probíhá nepřetržitě po celou dobu vedení průzkumu leteckých průzkumných prostředků — je to řízení a kontrola letu průzkumných letounů radionavigační sítí nebo leteckou zabezpečovací službou. Sledováním těchto rádiových sítí lze identifikovat průzkumné prostředky i úderné prostředky letectva a poznatků využít v souladu s výsledky předchozích etap. Etapa je vhodná k rušení.

Jsmo toho názoru, že aplikace takového obecné analýzy při rozboru činnosti a možností jednotlivých průzkumných a palebných systémů může napomoci najít nejefektivnější způsoby vedení boje s novými vysoce přesnými zbraňovými systémy nepříteli, avšak řešení nemůžeme hledat vždy jen v rámci současných možností, ale zjišťovat možnosti i potřeby nové, které odpovídají vyšší kvalitě zbraňových systémů nepříteli.

Z této analýzy vcelku jednoznačně vyplývá, že slabým místem celého systému je soustředování výsledků průzkumu a rozhodovací činnost o použití zbraňových systémů do poměrně malého počtu míst, jejichž vyřazením lze podstatně narušit činnost systému ve značně širokém pásmu činnosti.

Ukazuje však také potřebu hledat nové způsoby zjišťování průzkumných prostředků, středisek řízení, narušování předávání údajů o cílech i povelů k palbě, ale také způsoby ochrany před průzkumem, před navedením přesných zbraní na cíl i způsoby snížení efektivity koncového navedení.

Včasné zjišťování a následné ničení průzkumných a palebných systémů bude i nezbytným předpokladem vedení bojové činnosti při použití průzkumných a palebných systémů. Jejich kvalitativně nové vlastnosti z nich vytvářejí nejdůležitější objekty průzkumu a cíle prooraďového ničení hned za prostředky jaderného napadení. V ozbrojeném konfliktu vedeném bez použití jaderných zbraní budou průzkumné a palebné systémy objektem prvního pořadí zjišťování a ničení vůbec. Tyto nově zaváděné systémy, přes nesporné kvality a silné stránky, mají zákonitě i slabá místa.

K hlavním představitelům těchto systémů patří již zavedený systém Wild Weasel (americký automatizovaný systém vzdušného radiotechnického průzkumu a ničení radioelektronických prostředků protivníka na letounech F-4G a perspektivně na letounech F-16B), v současné době na evropském válečném dokončovaný spojenecký létající systém řízení a uvědomování NAEW (Nato Airborne Early Warning), intenziv-

ně vyvíjený průzkumný a palebný systém PLSS (Precision Location Strike System — kombinovaný automatizovaný systém vzdušného radiotechnického průzkumu a ničení pozemních radiotechnických prostředků protivníka) a americký sborový průzkumný a palebný systém CSWS/Assault Breaker (Corps Support Weapon System). Tyto průzkumné a palebné systémy tvoří jen dílčí, ale svým charakterem velmi důležité součásti celkového systému průzkumu a pozemního boje a uplatňování principu tzv. úderu proti silám v hloubce je dána větším či menším přímým propojením průzkumných prostředků s vlastními (organickými) nebo součinnostními palebnými systémy a prostředky ničení a možnosti ničit zjištěné cíle protivníka ve velmi krátké době po jejich zjištění, do značné hloubky a s využitím vysoce přesných zbraní (munice) i s vysokým účinkem ničení skupinových cílů, odpovídajícím použití jaderné (neutronové) zbraně malé mohutnosti. Tato munice má vedle vysoce účinných průzkumných prostředků rozhodující podíl na nové kvalitě průzkumných a palebných systémů.

Vysoce přesné zbraně jsou zpravidla naváděny v konečné dráze letu k cíli (odtud i název zbraní nebo munice s koncovým naváděním), využívá se aktivních a pasivních radiolokačních nebo optoelektronických naváděcích systémů (infračervených, laserových, televizních). Lze je rozdělit na dělostřeleckou naváděnou munici, řízené střely (pozemní nebo letecké) a řízené letecké pumy. Vedle již běžně známých představitelů jednotlivých skupin (Copperhead, Sadarm, T-22, T-16, Walleye, Paveway, Hobos, GBU-15 V/B) se v poslední době objevují poznatky o dalších vysoce přesných zbraních Copperhead 2 a 3 ráže 155 mm s dostřelem 25 až 30 km, granáty ráže 203,2 mm XM 837 určené k ničení radiolokační techniky a XM 383 určené k ničení bodových cílů, oba s dostřelem 40 km. Dále jsou to řízené střely T-19 a NV-150 s dostřelem až 600 km, vyvíjené v rámci programu JTA-CMS (Joint Tactical Advanced Cruise Missile System) pro průzkumný a palebný systém PLSS. V součinnosti se systémem JSTARS (Joint Surveillance Target Attack Radar System) budou schopny ničit cíle s přesností 15 až 30 m.

Vycházíme-li z předpokládaného organizačního začlenění nových průzkumných a palebných systémů, je možné v pásmu

proti ČSSR počítat s částí systému NAEW a PLSS, jednou až dvěma letkami F-16 Wild Weasel a dvěma systémy CSWS/Assault Breaker. Při průzkumu těchto systémů lze úspěchu dosáhnout jen jeho centralizovaným řízením i komplexním vedením, společným úsilím sil a prostředků průzkumu na všech stupních vedení při jejich těsné a nepřetržité součinnosti a při zkracování přenosu a zpracování informací. K tomu bude nutné vytvořit integrovaný systém automatizovaného sběru a vyhodnocování informací, který bude přístupný jak pro řídicí orgány, tak i pro odpovídající palebné prvky na různých stupních vedení.

Vzhledem k použití nových principů a uplatnění celé řady prvků vysoké odolnosti jednotlivých průzkumných a palebných systémů proti průzkumu a rušení, bude jejich zjišťování velmi obtížné nebo současnými zavedenými prostředky průzkumu i nemožné. Jde zejména o průzkumné prostředky systémů PLSS a Wild Weasel, které pracují na principu pasivní radiolokace s využitím širokopásmových všesměrových přijímačů a superheterodynních přijímačů — zaměřovačů. Rovněž tak aktivní zdroje vyzařování elektromagnetické energie systémů NAEW a CSWS — radiolokátory APY-1 (2) a Pave Mover, jakož i spojovací prostředky pro přenos dat mezi jednotlivými prvky průzkumných a palebných systémů (např. zařízení JTIDS — Joint Tactical Information Distribution System) lze obtížně zjišťovat. Tím spíše je třeba zaměřit pozornost na všechny průzkumné příznaky, které umožňují zjišťovat přítomnost a činnost jednotlivých průzkumných a palebných systémů.

Letoun E-3C je nejzranitelnějším prvkem celého systému NAEW. Proti civilnímu dopravnímu letounu i ve srovnání se všemi ostatními typy vojenských letounů lze jej velmi snadno rozlišit. Na dvou speciálních nosnících nad zadní částí trupu má charakteristický kryt anténního systému radiolokátoru AN/APY-1 (2) a další zdroje vyzařování elektromagnetické energie. Za letu ve vysokých letových výškách je celkem spolehlivě zjišťován radiolokačním průzkumem PVO. Typ letounu však může být zaměněn s oblety jiných průzkumných letounů, např. RC-135 nebo VX-135 (KC-10), které mají zpravidla jině tratě letu. Radiotechnický průzkum však může spolehlivě zjistit jak typ letounu, tak výšku i dráhu letu a přesnou polohu letounu do hloubky 400–450 km od státní hranice (linie fronty). Utajení činnosti celého systému NAEW a jeho hlavního prvku — létající střediska řízení a uvědomování — letounu E-3C je prakticky nemožné. To zdůrazňuje i ta sku-

tečnost, že pro funkci systému musí být trvale v pásmu proti ČSSR a NDR jeden letoun ve vzduchu na letové trase, která se skládá převážně z úseků o délce 200–400 km vedoucích rovnoběžně se státní hranicí se dvěma zatáčkami o 180°. Tyto parametry letu potvrdila i celá řada cvičení NATO.

Radiolokátor APY-1 [2] je aktivním zdrojem vyzařování elektromagnetické energie vedle dalších aktivních zdrojů, jako je např. identifikační podsystém, radionavigační systémy, rádiový výškoměr, meteorologický radiolokátor, jež mohou být sledovány radiotechnickým průzkumem. Rovněž tak spojovací prostředky, zejména prostředky zabezpečující spojení letounu s leteckou zabezpečovací službou a s leteckou základnou systému NAEW, mohou být zjišťovány rádiovým průzkumem.

Podobné charakteristické příznaky budou zjišťovány u letounů TR-1 systémů PLSS a CSWS/Assault Breaker, které budou působit na trasách letu v hloubce 50–150 km, respektive 50–70 km v letových hladinách 18 000–24 000 m. U systému PLSS se navíc na této trase budou nacházet zpravidla až tři letouny současně. Letouny TR-1 budou zřejmě působit pod silnou stíhací ochranou, která může být rovněž jedním z příznaků určení jejich poloh ve vzduchu. I když se podaří pomocí absorbních materiálů snížit střední odrazovou plochu letounu, budou letouny sledovány radiolokačním průzkumem přerušovaně, avšak po dlouhou dobu letu s hodnotami dostačujícího odrazu a již samotný moment zjištění letounů TR-1 ve vzduchu bude jedním z důležitých příznaků o práci obou systémů.

Slabou stránkou použití uvedených typů letounů v činnosti průzkumných a palebných systémů NAEW, PLSS a CSWS/Assault Breaker je jejich závislost na pozemních leteckých základnách, která je zvýrazněna navíc typem používaných letounů. Jde o letiště s pevnou přistávací (startovací) plochou o délce 1800–2000 m. Vzhledem k značným rozměrům letounů nebude zpravidla možné ukrývat letouny E-3C a TR-1 v úkrytech a zejména v období přípravy k opakovaným vzletům budou snadno zjištělnými cíli kosmického, agenturního, speciálního a vzdušného průzkumu.

Poněkud obtížnější zjišťování letounů a základen bude u systému Wild Weasel, který používá upravenou verzi letounu F-4E Phantom II a běžně používané vzletové a přistávací plochy pro letouny tohoto a podobných typů. Konstrukční úpravy letounů, které mohou být průzkumnými příznaky zejména pro agenturní a speciální průzkum, zahrnují nahrazení 20mm kanónu

pod přídi letounu speciálním kontejnerem s průzkumnými prostředky, aerodynamicky kryt antén na horní části kýlové plochy letounu, úpravu zadní kabiny přidáním speciálního panelu pro operátora REB a rozmístěním 52 antén na vnějším povrchu letounu pod aerodynamickými kryty. Letouny jsou vyzbrojeny protiradiolokačními řízenými střelami Shrike, Standart Arm a Harm.

Slabou stránkou a zranitelným prvkem zejména průzkumných a palebných systémů PLSS a CSWS/Assault Breaker budou i pozemní prvky těchto systémů — pozemní řídicí a vyhodnocovací střediska (CPS respektive GTACS). Vzhledem k funkční nenahraditelnosti pro činnost průzkumných a palebných systémů budou hlavními objekty průzkumu, na které bude soustředěno maximum sil a prostředků všech druhů průzkumu, které mohou působit do hloubky 200 až 350 km. U systému PLSS to bude i soustava pozemních radionavigačních majáků rozvinovaných ve vzdálenosti 50 až 150 km od linie fronty.

Nejdůležitějším prvkem všech uvedených systémů z hlediska aktivního působení na protivníka je palebný systém. Jsou to organické nebo součinnosti prostředky ničení všeho druhu, které budou zjišťovány všemi průzkumnými orgány od čáry dotyku až do hloubky rozmístění stíhacích bombardovacích a průzkumných letek taktického letectva.

Shrneme-li dosavadní poznatky, týkající se zjišťování činnosti průzkumných a palebných systémů armád NATO je zřejmé, že téměř u žádného systému (s výjimkou systému Wild Weasel) nelze současně zjistit všechny prvky systému. Průzkumové zprávy o řadě z nich budou získávány zprostředkovaně, ze spojovacího provozu, letového provozu nebo z činnosti palebných prostředků. Za současného stavu může nepřesnější údaje o vzdušných prostředcích jednotlivých systémů získávat radiotechnické vojsko PVO a PVOS, rádiový a radio-technický průzkum, o pozemních prvcích a letounech na základnách pak kosmický, vzdušný, agenturní, speciální, hloubkový, vojskový, rádiový a radiotechnický průzkum organizovaný všemi stupni velení.

Vzhledem k využití nejnovějších principů vyzařování elektromagnetické energie, vyznačujících se vysokou odolností proti průzkumu a rušení, bude nutné vyvinout takové průzkumné prostředky, které umožní přesně analyzovat charakter vyzařování jednotlivých zdrojů průzkumných a palebných systémů a na základě této analýzy určit příslušnost každého zdroje ke

konkrétnímu prvku určitého systému, jeho přesné souřadnice a popřípadě i charakter činnosti.

Efektivní vedení boje s průzkumnými a palebnými systémy bude vyžadovat přijetí dalších opatření v oblasti jejich zjišťování, sledování a následného určení:

- organizovat integrovaný systém průzkumu s centralizovaným tokem informací,

- realizovat úzkou součinnost různých druhů průzkumu, zejména radiolokačního a radiotechnického, zaměřenou k zjišťování a upřesňování jednotlivých prvků průzkumných a palebných systémů,

- realizovat přímé napojení systému průzkumu na prostředky ničení,

- mnohem výrazněji prohloubit součinnost mezi systémem průzkumu a silami a prostředky REB, vytvořit integrované skupiny zjišťování a rušení průzkumných a palebných systémů,

- umístit průzkumné prostředky na palubách letounů a vrtulníků k dosažení mnohem vyššího stupně operativnosti, spolehlivosti, hodnověrnosti, efektivnosti a zvětšení jejich dosahu,

- zvýšit úlohu a možnosti úderného vzdušného průzkumu,

- připravovat průzkumné orgány hloubkového a speciálního průzkumu k přepaďům nejzranitelnějších míst jednotlivých prvků průzkumných a palebných systémů,

- k průzkumu a ničení jednotlivých prvků průzkumných a palebných systémů umístěných ve velké hloubce využít operační manévrovací skupiny a jejich průzkumné orgány.

Problematika zjišťování průzkumných a palebných systémů musí být trvalým úkolem všech stupňů velení. Vzhledem k charakteru většiny průzkumných a palebných systémů je možné předpokládat, že budou působit buď trvale, nebo periodicky i v době míru, což umožní silám a prostředkům průzkumu získávat poznatky o způsobech jejich činnosti a shromažďovat průzkumové příznaky o jednotlivých prvcích systémů ještě do jejich bojového nasazení. Do zjišťování poznatků o těchto systémech musí být zapojeny všechny druhy průzkumu. Jen jejich společným působením a vybavením odpovídajícími technickými prostředky průzkumu s potřebnými parametry bude možné čelit vážné hrozbě, kterou průzkumné a palebné systémy představují v nové agresivní koncepci vedení války v Evropě.

Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.

K rychlé orientaci v Bojovém řádu

Světová válka čl. 1	může zahrnovat několik období	1. s použitím konvenčních zbraní 2. s omezeným použitím jaderných zbraní 3. s neomezeným použitím jaderných zbraní 4. jedno nebo několik období další (závěrečné) válečné činnosti
Boj čl. 3	základní forma taktické činnosti vojsk, a námořnictva součásti boje úder	může být vševojskový, vzdušný, protivzdušný a námořní spočívá v současném ničení uskupení nepřátelských vojsk a objektů mohutnými účinky jaderných a konvenčních zbraní nebo vojsky
čl. 21	palba manévr (obchvat, obejítí, odchod)	základní prostředek nepřítele v boji na souši, moři a ve vzduchu organizované přemístění vojsk (sil) v průběhu boje na nový směr (čáru, do výchozího prostoru s cílem zaujmout výhodné postavení vůči nepříteli a vytvořit potřebné uskupení sil a prostředků
Druhy vševojskového boje čl. 6	útok obrana	hlavní druh boje druh boje
Sestava čl. 10	pochodová předbojová bojová	učlenění útvarů a jednotek k pochodu v proudech učlenění útvarů a jednotek k pochodu v proudech rozčleněných do šířky a hloubky učlenění útvarů a jednotek k vedení boje

Bojová sestava čl. 11	prvky stálé	útvary (jednotky) prvního a druhého sledu, vševojsková záloha, raketový útvar, dělostřelectvo, útvary (jednotky) protivzdušné obrany, protitanková záloha, pohyblivý odřad zatarasovací, divizní (plukovní) týl, v divizi vrtulníková jednotka
čl. 12	prvky nestálé	předsunutý odřad, speciální odřad, obcházející odřad, přepadový odřad, taktický vzdušný výsadek (u divize), protivýsadová záloha (v obraně)
Bojová činnost čl. 2	forma operačního použití svazů a svazků druhů ozbrojených sil v rámci operací svazu většího rozsahu nebo mezi vlastními operacemi k řešení několika postupně vznikajících operačních, operačně taktických nebo taktických úkolů	
Principy vedení soudobého vševojskového boje čl. 15–25	Základními principy jsou stálá vysoká bojová pohotovost svazků, útvarů a jednotek vysoká aktivita, rozhodnost a nepřetržitost vedení boje překvapivá činnost sladěné společné použití druhů vojsk a speciálních vojsk v boji a udržení vzájemné nepřetržité součinnosti rozhodné soustředění hlavního úsilí vojsk na hlavním směru a v potřebné době manévr provádí se útvary a jednotkami, jadernými údery a palbou konvenčních zbraní všestranná znalost morálně politických a psychologických činitelů a jejich využívání všestranné zabezpečení boje udržení a včasné obnovení bojeschopnosti vojsk pevné a trvalé velení vojskům, vytrvalost při dosahování stanovených cílů, splnění přijatých rozhodnutí i uložených úkolů spočívá v trvalé snaze o úplné rozdrčení nepřítele; rozhodnutí o zničení nepřítele musí být uskutečněno rázně a bez váhání umožňuje zastihnout nepřítele nepřipraveného, vyvolat v jeho řadách paniku, paralyzovat jeho vůli k odporu, značně snížit bojeschopnost, dezorganizovat velení vojskům a vytvořit tak výhodné podmínky k vítězství i nad nepřítelem, který je v převaze umožňuje úspěšné splnění cílů boje v soudobých podmínkách umožňuje dosáhnout převahy nad nepřítelem a úspěšně klást odpor, pokud má nepřítel převahu, co neefektivněji využívat vojsk, sil a prostředků a nutit nepřítele k činnosti za nevýhodných podmínek je součástí soudobého boje, umožňuje získat a udržet iniciativu, zmařit zámysl nepřítele a úspěšně vést bojovou činnost i za změněné situace velmi důležitá podmínka úspěchu v boji spočívá v organizování a plnění opatření vytvářejících vojskům výhodné podmínky pro splnění uložených úkolů spočívá v organizaci a plnění opatření zabezpečujících vysokou úroveň bojového výcviku útvarů a jednotek, v jejich včasném doplňování a zabezpečení vším potřebným pro boj, jakož i ve schopnosti splnit uložené úkoly a rychle obnovovat bojeschopnost umožňuje neefektivněji a plně využívat jejich bojových možností při plnění bojových úkolů	

Letectvo Sovětské armády za Velké vlastenecké války

Bezprostředně před hrozbou války se v SSSR začala věnovat zvýšená pozornost i vojenskému letectvu. Rozšiřovala se průmyslová základna pro výrobu moderních typů letadel i příprava nových leteckých kádřů. Proces celkového přezbrojování a rozšiřování leteckých jednotek vyvolal zásadní reorganizaci letectva v roce 1940. Z leteckých brigád byly vytvořeny letecké divize, skládající se z pluků. Do vypuknutí války se však nepodařilo plán budování sovětského vojenského letectva splnit. V západních pohraničních okruzích byla sice soustředěna asi polovina všech letounů, ale většinu z nich tvořily zastaralé stroje různých konstrukcí s malou rychlostí a slabou výzbrojí. Nových, moderních letounů bylo do výzbroje útvarů dodáno jen 2739 kusů. Při nenadálém útoku 22. června roku 1941 se podařilo fašistické Luftwaffe z celkových ztrát sovětského letectva zničit 65 % letounů na zemi. Přes uprtný odpor a hrdinství sovětských letců v bojích se nepříteli podařilo vybojovat nadvládu ve vzduchu. V této situaci nemohlo sovětské letectvo bránit efektivně vlastní vojska a zabezpečit podporu jejich bojové činnosti.

10. července roku 1941 po reorganizaci letectva pohraničních okruhů na letectvo frontů byla vytvořena Hlavní velení letectva Severozápadního, Západního a Jihozápadního strategického směru. Byla realizována řada opatření k odstranění nedostatků v činnosti sovětského letectva.

Ve dnech 7.—8. srpna roku 1941 osádky torpédonosného letectva Baltského loďstva

provedly letouny Il-4 (DB-3f) první odvetné nálety na Berlín.

Hlavním úkolem sovětského vojenského letectva byla všestranná podpora bojové činnosti pozemních vojsk a jejich zabezpečení ze vzduchu. Podstatná část bojového úsilí směřovala k ničení tankových a mechanizovaných proudů nepřítelů.

Přes citelné ztráty v počátečním období války sovětské letectvo spolu s vojsky PVO znemožnilo ničení hlavních administrativních center Sovětského svazu — jmenovitě Moskvy, úspěšně ze vzduchu bránilo blokováný Leningrad a jeho jediné spojení s tylem — ledovou cestu života — přes Ladozské jezero. Nepřátelskému bombardovacímu letectvu se nepodařilo uskutečnit ničivé nálety na důležitá hospodářská centra — Baku, Gorkij, Saratov, Kujbyšev a další.

V nejtěžším období Velké vlastenecké války, při vedení strategické obrany sovětskými vojsky za nepřátelské nadvlády ve vzduchu, dokázali sovětské letci způsobit fašistické Luftwaffe těžké ztráty: od 22. 6. do 31. 12. roku 1941 bylo na sovětsko-německé frontě zničeno nebo poškozeno 3827 letounů (plných 82 % bojových ztrát Luftwaffe) a na živé síle ve stejném období 6052 mužů (z celkových ztrát 79 %). Kde bylo hlavní těžiště bojů druhé světové války, dokresluje porovnání ztrát živé síly Luftwaffe za stejné období v západní Evropě (15 %) a na africkém bojišti (6 %).

Sovětský letecký průmysl postupně dosahoval zvyšování své produkce nejnovější

letecké techniky a výzbroje. V období let 1951—1942 dodal 33 857 letounů. Za stejnou dobu německý průmysl pouze 20 857 bojových letounů. Ekonomika socialistického státu mobilizovaná pro obranu země tak převládala produkci celé militarizované Evropy, která vyráběla pro fašistické Německo. Skutečnost, kterou zcela podcenili strategové mezinárodního imperialismu a která spolu s krachem „bleskové války“ vytvářela předpoklady pro rozhodující zvrat v dosavadních válečných událostech.

Sovětské vojenské letectvo se za Velké vlastenecké války dělilo na frontové a letectvo daleké činnosti. V rámci vojsk PVOs působilo stíhací letectvo a také válečné loďstvo disponovalo vlastním letectvem.

Frontové letectvo bylo určeno k podpoře pozemních vojsk. Tvořilo je stíhací, bitevní, bombardovací a průzkumné letectvo.

Stíhací letectvo na počátku války dosahovalo 50 % celkového stavu letectva a jeho hlavním typem byla již konstrukčně zastaralá I-15. Postupně mu byly dodávány moderní výkonné stroje řady Jak-3, Jak-7, Jak-9 i La-5 a La-7. Zvyšovala se jeho účinnost, palébná síla a celková efektivnost, i když se v dalším vývoji jeho podíl procentuálně snížil.

Celkový nárůst z původních 30 % zaznamenalo bitevní letectvo, představované osvědčenými výkonnými letouny Il-2 a později Il-10. Byly to bezkonkurenčně nejlepší bitevní a protitankové letouny druhé světové války.

Bombardovací letectvo, označované také jako blízké bombardovací letectvo (BBL), nebo frontové bombardovací letectvo (FBL), se podle charakteru své činnosti členilo na denní a noční. Také jeho počáteční 20% podíl se v rámci letectva v průběhu bojů zvýšil. Základ jeho letounového parku tvořily letouny Pe-2, Il-4, Tu-2, ale i Po-2.

Kvalitativně se vyvíjela i letounová výzbroj — od kulometů k palubním kanónům a leteckým raketám, celkovému zvyšování nosnosti a tím i konečné účinnosti v boji.

Rovněž organizace zaznamenala podstatné změny, vynucené bojovou praxí: smíšené letecké svazky u vševojskových armád byly přeměněny na jednotypové. Letecké svazky u frontu se staly základem k vytvoření leteckých armád. Zásadně platilo, že činnost jednoho frontu zabezpečovala jedna letecká armáda. Případně další nutné posilování bylo řešeno podle potřeby ze zálohy Nejvyššího hlavního velení, vzhledem k plánovaným úkolům letectva v nadcházejících operacích Sovětské armády a k posílení frontů na směrech hlavních úderů.

Letectvo Nejvyššího hlavního velení tvořily letecké sbory (záložní pro podporu na hlavních směrech) a letectvo daleké činnosti. To prošlo svým vývojem i v pojmenování: do března roku 1942 jako dálkové bombardovací letectvo, pak jako letectvo daleké činnosti (do prosince roku 1944), ze kterého byla zformována 18. letecká armáda působící až do roku 1946, aby z ní vzniklo opět (i když již modernější) dálkové letectvo.

V roce 1942 bylo vytvořeno deset leteckých sborů zálohy Nejvyššího hlavního velení, které představovaly 32 % veškerého frontového letectva. Každý měl nejméně dvě divize vyzbrojené nejmodernější leteckou technikou. V roce 1944 tvořilo zálohu již 30 leteckých sborů (12 stíhacích, 11 bitevních a 7 bombardovacích s celkovým podílem 43 % frontového letectva. Sovětskému velení to umožňovalo vytvořit předpoklady pro vybojování nadvlády ve vzduchu na hlavních úsecích frontové bojové činnosti, při přípravě a přímé podpoře útočných operací pozemních vojsk.

V průběhu Velké vlastenecké války Sovětský svaz zformoval osmnáct leteckých armád, v průměru se šesti až dvanácti leteckými divizemi.

Počty letounů u letecké armády v jednotlivých válečných obdobích jsou samy o sobě dokladem rostoucí letecké síly Sovětské armády. V období let 1942—1943 měla letecká armáda průměrně 900—1000 letounů, v období let 1944—1945 přes 1500 a v závěrečném období války (v berlínské operaci) 2500—3000 letounů.

Vzrůstající nasycenost leteckou technikou se již ve druhém období války stala základem pro vybojování nadvlády ve vzduchu. Od leteckého sražení nad Kubání v roce 1943 rostlo bojové mistrovství sovětských letců, ale také operační umění zabezpečení bojové činnosti pozemních vojsk ze vzduchu. Nutnou podmínkou pro to se stala právě nadvláda ve vzduchu, kterou si od kurské bitvy v létě roku 1943 ve strategickém měřítku sovětské vojenské letectvo udržovalo až do vítězného konce války. Na úspěšné operační činnosti pozemních ozbrojených sil Sovětského svazu proti fašistickým armádám mělo svůj významný podíl sovětské vojenské letectvo. Vybojovanou vzdušnou operační nadvládou si zabezpečilo prostor pozemního bojiště pro přímou podporu útočících pozemních vojsk — k vedení leteckého útoku do celé hloubky operace a ničení obklíčených nepřátelských uskupení. Dokladem toho jsou úspěšné zásahy letectva v kursko-ševčenkovské, v běloruské i berlínské operaci.

V závěrečném tažení Sovětské armády

ve druhé světové válce — v mandžuské operaci se rovněž významně sovětské vojenské letectvo přičinilo svou bojovou činností a výsadečnou operací o porážku japonské Kwantungské armády.

Celkově za období války uskutečnilo sovětské vojenské letectvo asi 4 milióny letounových vzletů a svrhlo přes 696 tisíc tun pum. Svou činností zničilo značné množství sil a prostředků nepřítele. Jen v letecké technice zničili sovětské letci asi 57 tisíc fašistických letounů. Bojové mistrovství znásobené vysokým morálním odhodláním a odpovědností bylo po zásluze oceněno: 60 % leteckých útvarů a svazků bylo vyznamenáno sovětskými řády a mnohé se staly nositelem čestného titulu —

gardový. Přes 190 tisíc bylo vyznamenáno, 2423 letcům byl udělen titul hrdiny Sovětského svazu. 65 z nich byla udělena zlatá medaile dvakrát a dva jsou trojnásobnými hrdiny — A. I. Pokryškin a I. N. Kožedub.

Na těchto hrdinných bojových tradicích sovětského vojenského letectva se svým skromným podílem v závěrečném období války zúčastnili i naši letci, příslušníci 1. čs. stíhacího leteckého pluku a 1. čs. smíšené letecké divize v SSSR. Společná bojová činnost proti fašismu a za osvobození Československa se stala základem novodobých bojových tradic pro čs. vojenské letectvo, které přebírá a rozvíjí zkušenosti sovětských letců při obraně socialistické vlasti.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Штефан Киш, кандидат философских наук, доцент Роль КПЧ при определении программы строительства новой армии	3
Автор объясняет историю развития национально освободительного боя, требования необходимые к строительству армии нового типа, а также роль КПЧ в этом процессе.	
Полковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук, профессор Война и мир в современной идеологической конфронтации	8
Автор рассматривает главные принципы марксистско-ленинского учения в проблематике войны и мира и на этой основе подвергает критике антимарксистские взгляды, главным образом пацифизм.	
Полковник Ладислав Достал Постоянное повышение квалификации военных кадров – жизненная необходимость	14
Автор характеризует проблематику дальнейшего повышения теоретического уровня офицеров постградуальной подготовкой в высших военных школах.	
Майор Ян Шелешовски, кандидат философских наук, доцент майор Йиржи Станичек, кандидат философских наук Актуальные задачи экономической пропаганды в ЧНА	19
Автор, исходя из целей военно-технической и экономической пропаганды, рассматривает проблематику ее направления в ЧНА, а также взаимосвязь с военно-экономической пропагандой.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук К некоторым вопросам взаимодействия	21
Автор статьи, исходя из опыта Великой Отечественной войны, разбирает формы и методы организации взаимодействия, время его проведения и постоянное удержание в ходе операции.	
Майор Петр Немец Достижение высоких темпов наступления	26
Автор рассматривает факторы, которые влияют на высокие темпа наступления, содержание маневра и его отражение на темп наступления, а также некоторый опыт Великой Отечественной войны из этой области.	
Полковник Здзек Грон, кандидат военных наук, доцент К подготовке и организации воздушного десанта	30
Автор, в связи с внедрением нового Устава наземных войск ЧНА, объясняет главные принципы, которые необходимо соблюдать при подготовке и организации воздушного десанта в тактическом масштабе.	
Полковник Иноцент Грабковски ПАСУВ – новое качество управления войсками	37
Автор объясняет применение автоматизированной системы управления войсками в тактическом звене, ее возможности, а также некоторый опыт из внедрения этой системы в ходе дивизионного тактического учения.	
Майор Йосеф Едличка Применение средств автоматизации в ходе перемещения пунктов управления	43
Автор статьи, исходя из накопленного опыта, рассматривает возможности использования ЭВМ при решении задач перемещения пунктов управления общевойсковой объединенной в различных вариантах построения отдельных его колон.	

Полковник Гинек Гофман и коллектив	
Принципы и способы уничтожения средств НАЕВ противника и защита войск против его действий	48
Автор, исходя из характеристики средств НАЕВ, рассматривает активные и пассивные способы уничтожения этих средств, обращая особое внимание на применение истребительной авиации в борьбе с ними.	

Полковник Карел Волны, кандидат военных наук старший лейтенант Яромир Млынск	
Расширение района боевых действий соединений ПВО страны	54
Авторы статьи разбирают проблематику организации противовоздушной обороны войск в ходе наступательной операции, обращая особое внимание на применение сил и средств ПВО, принятие обоснованного решения, разведку, а также на тесное взаимодействие между ПВО страны, ПВО наземных войск и истребительной авиацией.	

Полковник Милош Земан, кандидат военных наук, доцент	
Задачи командующего и его штаба при организации защиты от оружия массового поражения	59
Автор разбирает главные задачи командующего общевойсковой армии и его штаба при организации защиты от оружия массового поражения, обращая внимание на планирование и организацию защиты, а также на ее руководство в ходе наступательной операции.	

Генерал-лейтенант Ян Лукс	
К тыловому обеспечению боевых действий авиации	65
Автор статьи рассматривает вопросы тылового обеспечения фронтовой и армейской авиации, обращая внимание на транспортное обеспечение, проблематику управления, а также живучесть материальных средств.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

О интеграции военной науки и практики	69
--	----

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Павол Гавлас, кандидат военных наук полковник Эмил Немец, кандидат военных наук	
Современная военная стратегия США, ее отражение в концепции ведения войны в Европе и в развитии новых систем вооружения	77
Авторы разбирают планы на подготовку ведения войны конвенционными средствами борьбы в Европе и концепцию комбинированного наземного и воздушного боя. Характеризуют отдельные элементы внедренных иготавливаемых разведывательно-огневых систем и показывают их положительные и отрицательные стороны.	

Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент	
Для легкой ориентировки в Боевом уставе	84
Автор рассматривает современный общевойсковой бой, способы, средства, а также принципы его ведения.	

Майор Олдржих Рампула	
Авиация Советской Армии в Великой Отечественной войне	86
Автор объясняет повышенное внимание, которое в СССР уделялось военной авиации перед войной, далее он рассматривает задачи авиации в отдельных периодах войны при обеспечении успешных оперативных действий наземных Вооруженных Сил Советского Союза.	